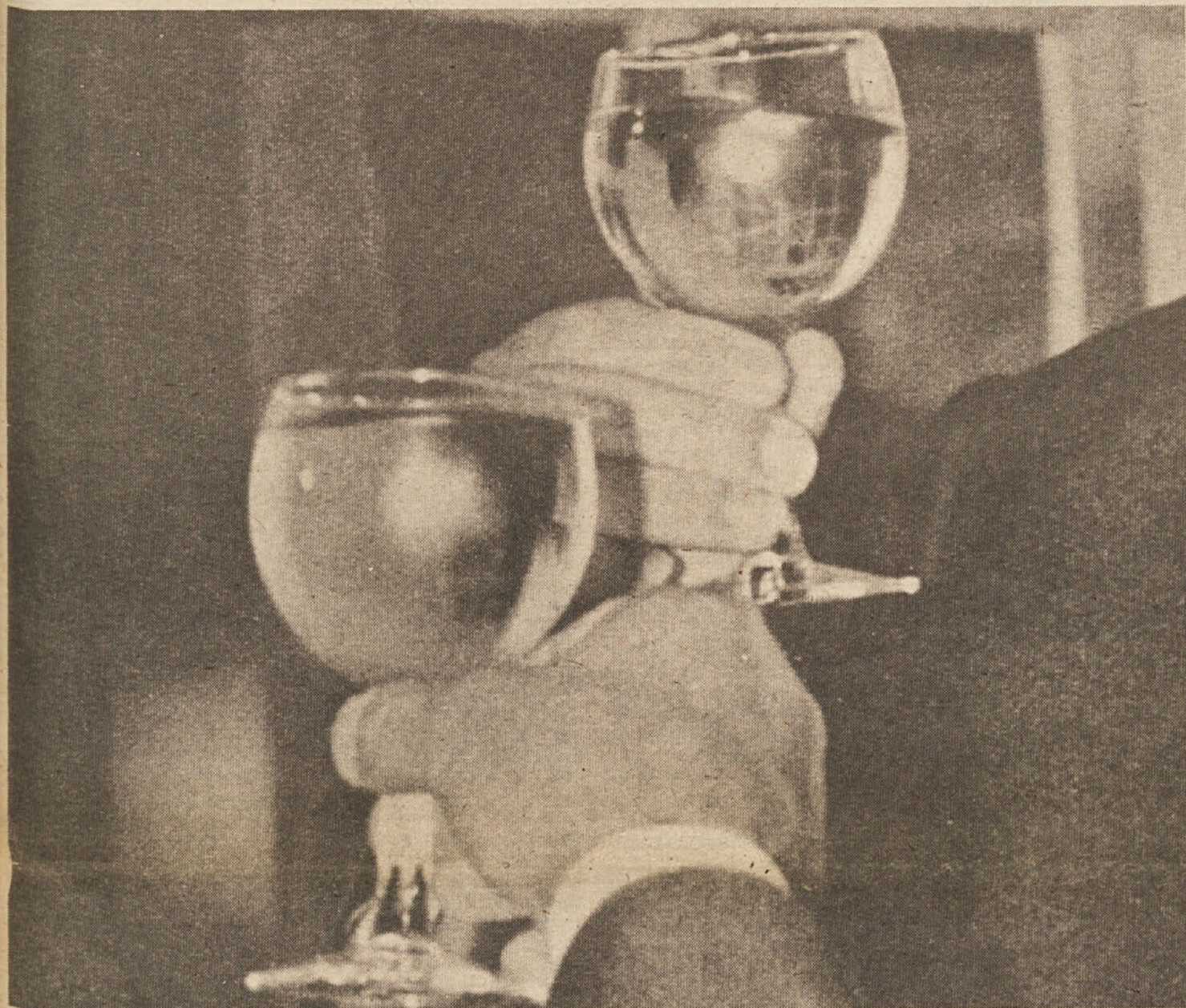

prosvetni delavec

25let

List delavcev v vzgojnoizobraževalnih zavodih

Ljubljana, 27. decembra 1974 – Številka 21

Na zdravje, tovariši!

Izpijmo z najboljšimi željami za srečo – tvojo, mojo, našo!

Sreče ne merimo po kapljicah.

Dobrih in iskrenih želja ni nikoli preveč.

Tudi dobrih in iskrenih tovarišev ne.

J.A.M.A.

7. kongres Zveze sindikatov Jugoslavije

Velik poudarek družbenemu standardu

K odločni volji in želji po nadaljnjem razvoju samoupravnega socializma in za boljše življenje delovnega človeka, izražene na 7. kongresu Zveze sindikatov Jugoslavije, so veliko prispevale uvodne besede maršala Tita, ko mu je ta kongres podelil naslov častnega predsednika Zveze sindikatov Jugoslavije. Delegati so jih navdušeno pozdravili in jih sprejeli kot napotilo za svoje delo. V štiridnevem delu kongresa, od 17. do 20. decembra, ko je potekalo delo na plenarnih zasedanjih in v šestih komisijah, se je zvrstilo za govor-niško mizo več kot 450 delegatov. Številni delegati pa so morali oddati svoje razprave pismeno, ker jih niso utegnili prebrati. Vsi pa so prišli na kongres trdno odločeni dogovoriti se za nadaljnje delo in akcije, tako kot zahtevajo delovni ljudje.

Velik poudarek je bil dan večji skrbni za družbeni standard; za pospešeno reševanje stanovanjskih vprašanj, za še bolj pospešeno izgradnjo vzgojnovarstvenih zavodov, za učinkovitejše reševanje materialnih problemov vzgojnoizobraževalne dejavnosti ipd. Sindikat si je sicer po 21. seji CK ZKJ in pismu predsednika Tita prizadeval za pospešeno izgrajevanje družbenega standarda, vendar še vedno ne dovolj učinkovito. Zato so delovni ljudje upravičeno naložili svojim delegatom, da se morajo odločno zavzeti tudi za bolj učinkovito reševanje tega problema.

Hitrejšo povezovanje dela in sredstev mora omogočiti izenačevanje delovnih razmer. Materialni odnosi so tisti, ki odločajo o družbenoekonomskem položaju delovnega človeka v družbi, zato je edino sprejemljivo, da bodo le delo in delovni dosežki odločilno vplivali na osebne dohodke vsakega delavca. Delegati so se strinjali, da se moramo zavzemati za enake pogoje vseh delavcev oziroma za enakopraven družbenoekonomski položaj. Razlike med osebnimi dohodki, ki niso rezultat dela, moramo odpraviti. Nihče nima pravice do večjega osebnega dohodka zaradi ugodnejših tržnih, konjunkturalnih ali drugih razmer, ki niso rezultat delavčevih osebnih prizadevanj.

Tudi v družbenih dejavnostih si je treba odločno prizadevati, da dosežemo prek samoupravnih interesnih skupnosti enakopraven družbenoekonomski položaj v združenem delu. Taka usmerjenost sindikalne aktivnosti, so poudarili delegati, bo najboljšo zagotovilo

za uresničevanje nove ustave ter sklepov in stališč X. kongresa Zveze komunistov Jugoslavije.

Vse razprave so bile zelo jasno idejno politično usmerjene k nadaljnji izgradnji samoupravne socialistične družbene ureditve. Izgrajevanje samoupravnega socializma mora postati naloga slehernega delavca člana sindikata. Dograjevanje medsebojnih samoupravnih odnosov in delegatskega sistema mora biti prvenstvena skrb sindikata. Le enakopravni medsebojni odnosi in enake možnosti za vse bodo zagotovili enakopraven družbenoekonomski položaj vseh delovnih ljudi. Ugotovljeno je bilo, da v Jugoslaviji četrtina zaposlenih še vedno nima končane osnovne šole, veliko teh delavcev pa je še celo nepismenih. S takim stanjem ne moremo biti zadovoljni, predvsem zaradi tega, ker se odstotek zaposlenih delavcev z nedokončano osnovno šolo povečuje. To pa pomeni, da je še vedno prevelik osip v osnovnih šolah. Tudi v šolah za kvalificirane delavce je prevelik odstotek (približno 30 %) takih, ki pravčasno ne končajo šolanja. Vse to gre na škodo večje produktivnosti, zrcali pa se tudi v medsebojnih odnosih in vpliva na nadaljnji razvoj samoupravljanja. Tako stanje terja odločne ukrepe za izboljšanje položaja. Vzgojnoizobraževalni dejavnosti je treba dati večje možnosti, od nje pa zahtevati da bo učinkovitejša. Še nadalje si moramo prizadevati za marksistično vzgojo in izobraževanje, da se bomo lahko uspešno bojevali proti še vedno pričujočemu idejnemu nevtralizmu in drugim negativnim pojavom, ki nam v raznih oblikah vsiljujejo malomeščansko in porabniško miselnost.

Zavzemali se bomo tudi za ugodnejši položaj knjige in za večjo materialno podporo napredni kulturni dejavnosti.

Ustvarjalnost 7. kongresa Zveze sindikatov Jugoslavije na vseh področjih družbenega življenja in dela izražajo sklepni dokumenti. Trinajst resolucij in novi statut Zveze sindikatov Jugoslavije obvezuje vse osnovne organizacije sindikata, da si vztrajno prizadevajo uresničiti naloge, ki sta jih začrtala VII. kongres Zveze sindikatov Jugoslavije in X. kongres ZKJ. Dosledno se morajo bojevati za uresničevanje nove ustave in zahtevati od vsakega posameznika, naj opravlja svojo družbeno funkcijo, tako kot je zapisano v novi ustavi in drugih političnih dokumentih.

GEZA ČAHUK

Avguštin Lah

Premišljeno usmerjanje v poklic

Vzgojnoizobraževalno področje je posebnega družbenega pomena in v načrtih razvoja označeno kot prednostno. Iz leta v leto pa ostajajo nekatere naloge neuresničene. Materialne možnosti nedvomno omejujejo uspešnost dela in uresničevanje načrtov, vendar bi ob večji povezanosti šolstva z gospodarstvom in drugimi družbenimi dejavnostmi tudi te okvire lahko razširili. Večja povezanost ne pomeni le trkanja na vrata gospodarskih skladov, temveč predvsem ponudbo boljših programov izobraževanja.

Delovni ljudje in organizacije združenega dela pričakujejo od šolstva veliko: kvalificirane delavce in strokovnjake; ki se bodo posvetili predvsem proizvodnji, ki bodo ustvarjalni in bodo sprejemali delo tudi zunaj središč in družbene dolžnosti zunaj rednega dela. Zato bo tudi v srednjem in visokem šolstvu treba marsikaj spremeniti, toda prvi pogoj je primerno usmerjanje mladine v ustrezne šole. Nič novega, bi rekli, toda kljub temu nekaj opozoril: V štiriletno srednje šole se vpisuje več mladine kakor v poklicne šole in več absolventov srednjih šol skuša nadaljevati študij, kot pa se jih odloči za poklic. Posledice so občutne: gospodarstvo zaposluje poleg poklicno usposobljenih ljudi nenavadno veliko neusposobljenih delavcev in iz visokega šolstva odhaja v razne zaposlitve dvakrat več tistih, ki pri študiju niso uspeli, kakor tistih, ki so ga končali. Šolanje strokovnjaka traja sedaj 18 do 19 let. Produktivnost dela ne napreduje tako, kot bi glede na naložbe v šolstvo smeli pričakovati. Ustvarjalnost (inventivnost) je premajhna. To je naš „prispevek“ k ustvarjanju boljših razmer za napredek gospodarstva in za boljše menjava dela.

Glede tega moramo v prihodnje izdatno napredovati. Usmerjanje v poklic mora biti dobro opravljeno že v osnovni šoli in pri vključevanju mladine v „usmerjeno izobraževanje“. Važen je tudi prehod na višjo in visoko stopnjo izobraževanja. Ogromno študentov spreminja izbrano študijsko usmeritev. Zakon o visokem šolstvu bo določil intenzivno pripravljalo obdobje za vse prihodnje študente. Spodbujati bomo skušali za študij na tistih usmeritvah, iz katerih pričakujejo gospodarske in druge dejavnosti več strokovnjakov. Vse to skupaj lahko imenujemo družbeni sistem usmerjanja in pripravljanja mladine za poklicno izobraževanje na vseh ravneh, ki je del kadrovske politike. Opravljanje te naloge je važno in zelo odgovorno družbeno poslanstvo, ki ga je treba zasnovati na samoupravnih osnovah in programirati med skupnimi nalogami izobraževalnih delovnih organizacij, družbenopolitičnih organizacij, organizacij združenega dela in občin.

Še prav posebej je med kadrovskimi nalogami podčrtano pridobivanje mladine za pedagoške poklice. Zdaj imamo mnogo premalo kandidatov; v naslednjih 5 do 10 letih bi v Sloveniji potrebovali 800 do 1000 učiteljev letno in še več tisoč vzgojiteljic. To bomo zmogli samo z izrednimi akcijami, kajti za pedagoški poklic so potrebne zares najboljše osnove. Tudi to je dokaz, da bomo razvoj šolstva lahko zagotovili samo, če bomo dosledno uveljavili družbeno vlogo in samoupravno integriranost šole z družbenim okoljem.

ZDRAVO, USPEŠNO, SREČNO

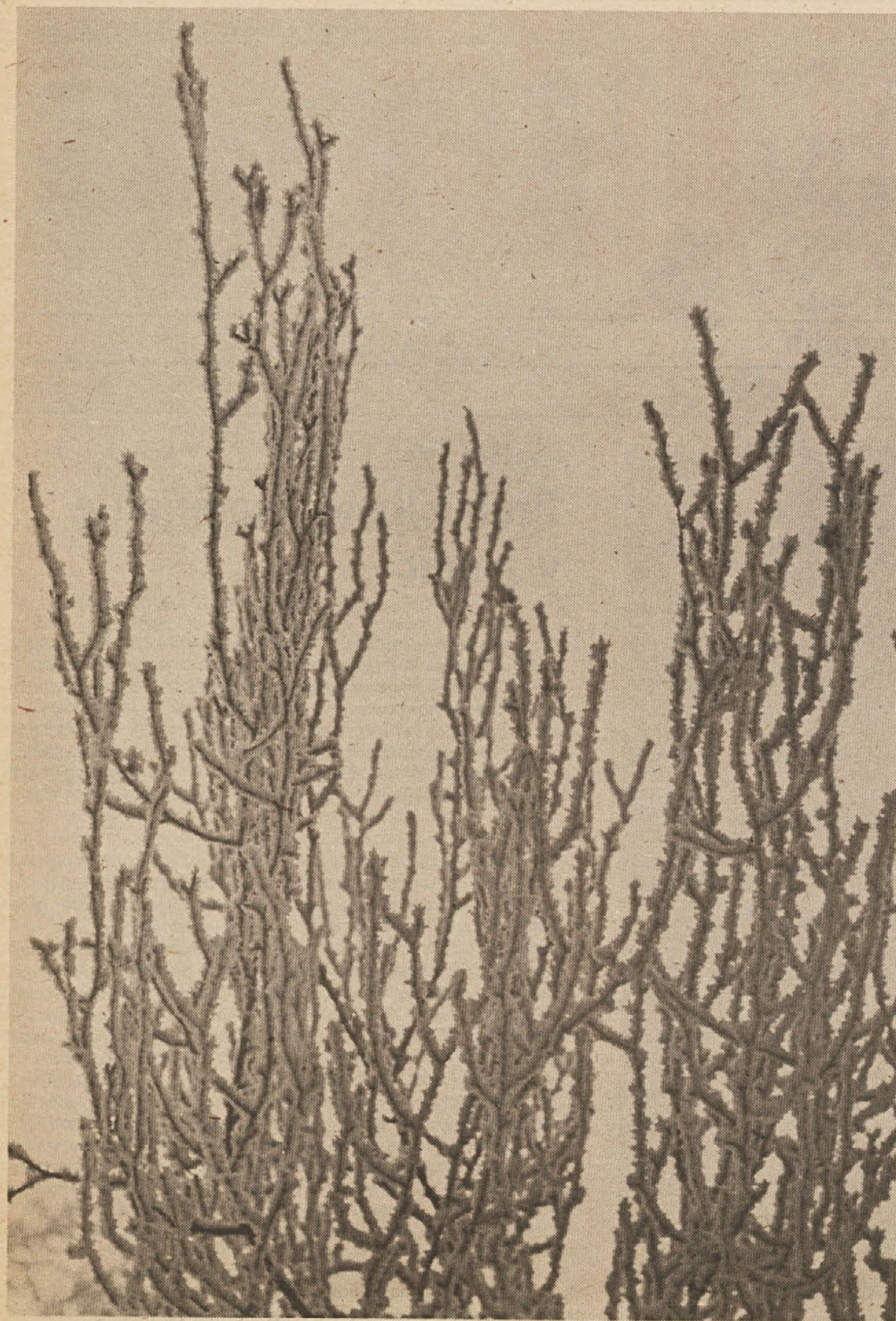
LETO 1975

VSEM PROSVETNIM DELAVCEM!

To iskreno želijo:

republiška odbora Sindikata delavcev vzgoje in izobraževanja ter visokega šolstva in raziskovalne dejavnosti, izobraževalna skupnost Slovenije, zavod za šolstvo SR Slovenije, sekretariat za prosveto in kulturo SR Slovenije ter uredništvo in uprava vašega lista –

PROSVETNI DELAVEC!

Ob prazniku ljubljanske pedagoške akademije

Usposobljeni za odgovorno delo

Slovesno, tako kot je v navadi, je pred koncem starega leta ljubljanska pedagoška akademija znova proslavila svoj praznik: podelitev diplom 348 diplomantom, ki so letos končali študij in si pridobili pravico opravljati enega najodgovornejših poklicev v naši družbi. V ljubljanskem klubu poslancev je diplomantom spregovoril direktor akademije Franc Plevnik in 45 najboljšim podelil knjižne nagrade za prizadevano delo in lep uspeh. V imenu republiške konference SZDL Slovenije je diplomante pozdravila predstavnica te organizacije Majda Poljanskova, za svečano ozračje pa je poskrbel slovenski oktet s svojim kakovostnim sporedom.

Vsaka podelitev diplom na pedagoški akademiji pa ni le praznik te ustanove, temveč je tudi pomemben dogodek vsega našega šolstva. Vedno pomembnejši postaja, vsako leto z večjim zanimanjem primerjamo število nanovo diplomiranih s številom „manjkajočih“. Vsaka nova bera je namreč „transfuzija“, dotok novih moči v majavo in neustrezno kadrovsko strukturo v naših šolah. Poročstvo, da vzgoja in izobraževanje prihodnjih generacij vendarle ne bosta prepuščena nestrokovnemu vodenju.

V uvodnem nagovoru ob podelitvah diplom je direktor akademije opozoril tudi na analizo, ki kaže zaskrbljujoče pomanjkanje učiteljev in na že večkrat ponovljeno zahtevo, da je treba več mladih usmerjati v učiteljski poklic. S tem pa je treba začeti že v osnovni šoli.

Od kadrovske šole zahtevamo veliko, dajemo jim premalo. Pedagoška akademija dela še vedno v nemogočih razmerah, ob pomembnih obletnicah in v nič koliko govorih smo slišali, da bi potrebovala novo poslopje. Dobil ga bo... kdaj? In vendar se vsako leto navdušimo ob diplo-
mih novih učiteljev, opozar-

jamo na vlogo današnjega učitelja, na pomen njegovega dela, na lastnosti, ki jih mora imeti in odgovornosti — od strokovnih do družbenih.

Spodbudne besede predstavnice SZDL Slovenije Majde Poljanske so potrdile pomembnost letošnjega praznika pedagoške akademije:

— Proslava te delovne zmage naj bi bila spodbuda tistim, ki so omagali na polovici poti, pomagala naj bi pri odločitvah mladih, da bi v večjem številu zapobili razredčene učiteljske vrste. Odločanje za učiteljski poklic — je dejala Majda Poljanskova — je odločitev za delo z mlado generacijo, za hitrejšo uveljavljanje in razvoj samoupravnih odnosov. Učiteljski poklic sodi med najodgovornejša dela, saj je vsak spodrsrljaj v vzgoji in izobraževanju hkrati družbeni spodrsrljaj, učinkovita, sistematična in družbeno angažirana vzgojnoizobraževalna prizadevanja pa so dolgoročna investicija v človeka.

Socialistična vzgoja in izobraževanje sta neločljivi in nujni sestavini graditve samoupravne družbe in pomembni sredstvi za osvoboditev človeka in dela. Biti učitelj pomeni biti

povezan z interesom delovnih ljudi in delavcev v združenem delu. Delavci in delovni ljudje vse bolj spoznavajo, da se znanje, ki je bilo nekoč orožje vladajočih, vse bolj spreminja v njihovo lastno orožje. Svoje interese in pravico do svojega izobraževanja in izobraževanja svojih otrok povezujejo z interesi prosvetnih delavcev v samoupravnih interesnih skupnostih za področje vzgoje in izobraževanja. Pomembno je, da tudi učitelj vidi v samoupravnem interesni skupnosti mesto za sporazumevanje in dogovarjanje, v svobodni menjava dela pa zagotavljanje enakega družbenoekonomskega položaja z drugimi delavci. Uspešnost izvajanja družbenoekonomske reforme na tem področju je namreč odvisna tudi od prosvetnih delavcev, ki so imeli oči predolgo uprte v državo; ta jim je rezala zdaj debelejši zdaj tanjši kos kruha. Možnosti za spremembo njihovega položaja so torej v samoupravnih interesnih skupnostih.

Diplomanti pedagoške akademije so se poslovili od svoje šole, vendar ne za dolgo. Pedagoška akademija jim bo še nadalje pomagala, spremljala bo njihovo praktično delo, učitelji pa se bodo vračali v svojo nekdanjo šolo po pomoč in nasvete. Ta pedagoški center bi moral — kot je poudarila Majda Poljanskova — vse bolj prenašati v pedagoško Meko, ki naj bi povezovala teorijo s prakso ter idejno in strokovno bogatila učitelje — sedanje in prihodnje.

MARJANA KUNEJ

Samoupravne interesne skupnosti na startu

V Novo leto z novimi nalogami

Te dni bodo dokončno ustanovljene samoupravne interesne skupnosti družbenih dejavnosti (za izobraževanje, kulturo, znanost, zdravstvo in socialno varstvo), ki so sestavni del skupščinskega sistema. V vseh republikah in pokrajinah so sprejeli zakone o njihovem konstituiranju, sedaj pa pripravljajo normativne akte ter zbirajo delegate in delegacije za skupščine posameznih skupnosti. Do konca leta morajo biti končane vse priprave za njihovo ustanovitev. To pomeni, da je že precej narejenega.

Čaka pa nas še veliko dela, preden bodo samoupravne interesne skupnosti dokončno izoblikovane in take, da bodo lahko začele delovati. Gre namreč za zelo zahtevno in odgovorno družbeno nalogo. Samoupravne interesne skupnosti vseh dejavnosti morajo namreč zaradi posebnega družbenega pomena le-teh zagotoviti globoke in pomembne družbene spremembe, predvsem glede uresničevanja socialnih pravic delavcev, da razpolagajo z delom dohodka, ki ga solidarno izločajo za skupne potrebe in glede bolj smotrnega in kakovostnega poslovanja vseh družbenih dejavnosti. Povedano drugače: v samoupravnih interesnih skupnostih se bodo delovni ljudje brez posrednikov dogovarjali o vrsti, obsegu in kakovosti izobraževalnih, znanstvenih, kulturnih, zdravstvenih in socialnih storitev. S tem prevzemajo samoupravne interesne skupnosti del nalog, ki jih je imela do sedaj v naši družbi država. To pomeni, da se v teh skupnostih uresničujejo interesi delovnih ljudi in pomembne družbene naloge. Izobraževanje kadrov, razvoj kulture, zdravje naroda in socialna politika so dejavniki, ki posegajo v širše družbene interese — take, ki zahtevajo porabnike in izvajalce storitev. Zato se je začela za delovanje interesnih skupnosti zanimati vsa družba.

Interesne skupnosti se organizirajo precej hitro, čeprav organizacije združenega dela v družbenih dejavnostih ter gospodarstvu še vedno niso povsem konstituirane po ustavnih načelih. Še vedno niso sposobne voditi dolgoročne kadrovske politike, ustanavljajo se v razmerah gospodarske nestabilnosti in inflacije. Ni dvoma, da bo vse to slabo vplivalo na delo interesnih skupnosti, toda čaka ne smemo več: če bi še nadalje ohranjali stare odnose, bi bilo to nevzdržno in protiustavno.

Alkoholizem zdravimo s potrpljenjem in vero v človeka

„V boj za zdravo, človeka vredno življenje“ — to so besede pobudnika vztrajnega boja proti alkoholizmu in narkomaniji, pokojnega dr. Jožeta Potrča, izpisane na republiškem priznanju, ki ga je prejelo za plemenito, dolgoletno delo na področju boja proti temu družbenemu zlu 24 posameznikov in 12 organizacij ter zavodov. Mednje sodi tudi zavod za šolstvo SRS.

Priznanja je podelil predsednik republiške konference SZDL Slovenije Mitja Ribičič na drugi jubilarni konferenci ob 20-letnici organiziranega boja proti alkoholizmu in narkomaniji letošnjega 19. decembra.

Konferenca je kritično ocenila dosedanja družbena prizadevanja in sprejela okvirne smernice za prihodnje družbeno akcijo.

Če strnemo ugotovitve: kljub neugodnim družbenim tokom (od reklame pa vse do dviganja cen, ki spodbujajo domačo proizvodnjo alkoholnih pijač) so uspehi v boju za preprečevanje alkoholizma na delovnem mestu, v prometu in pri klubih zdravljenih alkoholikov zadovoljivi. Veliko več pa bo treba še storiti na področju šir-

žanja dispanzerske in bolnišnične dejavnosti pri zdravljenju alkoholikov in pri usposabljanju potrebnih kadrov za ta boj. Poživiti bo treba dejavnost občin, krajevnih skupnosti in delovnih organizacij ter doseči večje sodelovanje splošnih zdravnikov ter urediti financiranje.

Želimo poudariti nekaj misli iz uvodne besede prof. dr. Ja-

zato je zelo pomembno, da vemo, kaj vse je treba zagotoviti v prvih dneh delovanja interesnih skupnosti. Za zgled vzemimo skupnosti za vzgojo in izobraževanje, čeprav velja enako tudi za druge skupnosti družbenih dejavnosti.

Menimo, da morajo samoupravne interesne skupnosti že v začetku svojega delovanja upoštevati tele najpomembnejše naloge:

— Zakonski predpisi o ustanavljanju interesnih skupnosti morajo vsebovati samo temeljna načela o oblikovanju teh institucij. Vse drugo je treba prepustiti samoupravnemu sporazumevanju in dogovarjanju subjektov — porabnikov in izvajalcev storitev. Zakon namreč ne sme že v začetku vsega določiti vnaprej, saj bi s tem omejevali interese; to pa zanje prav gotovo ne bi bilo spodbudno.

— Skupščine interesnih skupnosti je treba usposobiti tako, da bodo že v začetku glede odločanja o vseh vprašanih vzgoje in izobraževanja enakopravne s skupščinami družbenopolitičnih skupnosti. Enakopravno odločanje pa pomeni tudi enakopravno odgovornost in usklajeno akcijo pri načrtovanju razvoja izobraževanja.

ustavno načelo o enakopravnem družbenoekonomskem položaju delavcev vzgoje in izobraževanja z delavci v združenem delu drugih dejavnosti.

— Skupščine samoupravnih interesnih skupnosti za izobraževanje bodo najbrž imele dva sveta ali tri. V njihovem delovanju je treba zagotoviti enakopravnost vseh svetov in odločanje brez preglasovanja na glede na število članov posameznih svetov. Brez tega se ni mogoče enakopravno dogovarjati in sporazumevati.

— Izvirno, neposredno samoupravljanje in neposredno menjavo dela je mogoče uresničiti samo v temeljni samoupravni skupnosti, ki se ustanovi za eno dejavnost, panogo, občino ali več občin. Vse drugo je izpeljano na temelju dogovora in sporazuma o združevanju. Brez vertikalnega in horizontalnega združevanja delovanje interesnih skupnosti ni mogoče. Sem sodi tudi načelo solidarnosti. Načelo solidarnosti mora biti upoštevano v vseh interesnih skupnostih — temeljnih, izvedenih in združenih. Če tega ne bi upoštevali, bi nastale velike razlike v materialnem položaju posameznih šol ne glede na delovne dosežke. Vedeti moramo, da načelo solidarnosti ni samo socialna kategorija, temveč tudi dejavnik razvoja. Razumljivo je, da je solidarnost brez odgovornosti in nadzora lahko tudi „spanje iz praznega v votlo“.

— Samoupravne interesne skupnosti s področja vzgoje in izobraževanja morajo zagotoviti hitrejšo preoblikovanje te dejavnosti v skladu z zahtevami X. kongresa Zveze komunistov Jugoslavije. S tem mislim predvsem na resolucijo o samoupravnih socialistični preobrazbi vzgoje in izobraževanja. Reformirati izobraževanje, zgraditi nov sistem, v katerem bo vsako izobraževanje po osnovnem — usmerjeno (poklicno) izobraževanje iz dela in za delo, v katerem bo postalo permanentno izobraževanje temeljno načelo — to je najpomembnejša naloga vseh dejavnikov v samoupravnih interesnih skupnostih. Brez takih obveznosti bi še nadalje podpirali zastarelo konservativno in ekstenzivno izobraževanje.

VASKO RAIČEVIČ

Opozorilo

Dne 27. novembra 1974 nam je naročnik z Jesenic, dne 5. decembra 1974 pa naročnik iz Novega mesta nakazal 31,50 dinarjev, nobeden pa ni na položnici navedel niti priimka in imena niti naslova. Zato ju prosimo za njun naslov.

Ponovno prosimo naročnike, ki še niso poravnali naročnine, naj to store še pred koncem leta. Še posebej velja to za šole, ki nakazujejo naročnino skupaj za vse svoje naročnike.

Zaposlitev išče

Profesorica geologije z večletnimi izkušnjami pri pouku kemije in blagoznanstva išče ustrezno zaposlitev v Ljubljani ali bližnji okolici. Naslov v uredništvu Prosvetnega delavca.

Pravi obraz celodnevne šole

Pogovor z direktorjem zavoda za šolstvo SRS Borisom Lipužičem

O celodnevni osnovni šoli je v zadnjem času vedno več komentarjev. Vemo, da je taka šola ena izmed prvenstvenih družbenih nalog, pa tudi to, da so se glede tega v tisku pojavila nekatera napačna tolmačenja. Za boljše obveščenost želimo opredeliti pomen celodnevne šole, ali bolje, kakšne oblike učnovzgojnega dela organizira in kaj pomeni ta šola za učence, učitelje in starše.

Nosilec priprav za uvajanje celodnevne šole je, kot vemo, zavod za šolstvo SRS. Zato smo zaprosili za pogovor direktorja zavoda za šolstvo SRS BORISA LIPUŽIČA.

Direktor zavoda za šolstvo SR Slovenije Boris Lipužič (Foto: Silvo Teršek)

Opišite nam, prosim, bolj natančno, koncept življenja in dela celodnevne osnovne šole, opredelite njene smotre, njeno organizacijsko obliko in pedagoško strukturo ter vlogo pri usmerjanju vzgoje in izobraževanja. Zakaj je celodnevna šola potrebna in kaj vse omogoča v primerjavi s sedanjo?

„Program življenja in dela osnovne šole z vzgojnoizobraževalnimi cilji, kakršne želimo uresničiti v celodnevni osnovni šoli, smo si zastavili pravzaprav že v prvi šolski reformi leta 1958. Šola kot najbolj organizirana vzgojnoizobraževalna ustanova je dolžna prispevati najpomembnejši delež k vzgajanju in izobraževanju mladega človeka. Pred 16 leti je osnovna šola prevzela naloge, da v osmih letih vsak učenec uspešno konča obvezno šolanje. Pred šolsko reformo je uspešno končal osemletno šolsko obveznost v osmih letih komaj vsak tretji učenec, danes pa zapustijo osmi razred po osmih letih šolanja trije od štirih učencev. Torej je še vedno eni četrtini šoloobveznih otrok bolj ali manj onemogočeno normalno nadaljnje izobraževanje za poklic.“

Čeprav smo v preteklosti podarjali vzgojne naloge osnovne šole, je bila njena vzgojna komponenta nemalokrat okrnjena in izrinjena na račun prenatrpanega učnega načrta in neustreznega vrednotenja znanja, ki je bilo in je še neredko obremenjeno pretežno s faktografijo in formalističnim reproduciranjem učne snovi. Šola pa je dolžna razvijati zlasti miselne sposobnosti in ustvarjalnost mladega človeka ter ga vzgajati v dejavno samoupravljalno osebnost. To je njena pomembna socializacijska funkcija. Šola ne more biti izolirana od družbenega okolja, v katerem živi in dela. Vse to so družbeni cilji, ki smo jih zastavili z osnovno šolo kot šolo enakih možnosti za vse mlade ljudi, ne glede na to, iz kakšnega družinskega okolja prihajajo. Zato smo se tem ciljem iz znanih razlogov prepočasno približevali.

Napočil je čas, ko ni mogoče nenehno samo govoriti o družbenih vzgojnoizobraževalnih ciljih socialistične angažirane samoupravne osnovne šole, marveč je treba začeti pospešeno ustvarjati možnosti za uveljavljanje tako zasnovane obvezne šole. Prepričani smo, da lahko takšne vzgojnoizobraževalne naloge osnovne šole uresničimo v dnevnem programu življenja in dela, po katerem bo osnovna šola prevzela vso skrb za izvedbo učnega načrta. Torej ne bo skrbela samo za pouk, marveč bo prevzel tudi odgovornost za to, da bo otrok opravil vse učne obveznosti v šoli, da bo vsak učenec v skladu s svojimi sposobnostmi in nagnjenji dosegel vzgojnoizobraževalne smotre osnovne šole. Nevzdržno je, da šola pogosto prepušča skrb za obvladovanje učne snovi staršem. Pomislimo, kakšno obremenitev in pogosto nepremagljivo oviro pomenijo za starše naloge njihovih otrok iz matematike, tujega jezika, pa tudi iz drugih predmetov. Zaradi prenatrpanosti in neredkega pretravanja v zahtevah, v kakršnega je zašla, naša osnovna šola psihično in fizično vedno bolj obremenjuje osnovnošolskega otroka. Del teh bremen si prizadevajo odvzeti svojim otrokom starši ali pa pokličejo na pomoč različne „instruktorje“. Toda razpajamo se, kolikšen odstotek staršev to zmore spričo svoje izobrazbe in materialnih možnosti. Učenci v manj razvitim socialnem in kulturnem okolju, zlasti otroci staršev z nepopolno osnovnošolsko izobrazbo in s skromnejšimi osebnimi dohodki vseh teh bremen ne zmorejo. Taka osnovna šola vedno znova poraja in pogloblja enega izmed pomembnih vzrokov socialnih razlik.

Zato je uveljavljanje osnovne šole, ki bo v dnevnem programu življenja in dela prevzela vso skrb za uresničanje svojih vzgojnoizobraževalnih nalog, pomembno družbenopolitično, razredno vprašanje. Osnovna šola je kot najbolj množična bazična družbena vzgojnoizobra-

ževalna ustanova dolžna zagotoviti vsej mladini enake startne možnosti za usmerjeno, poklicno izobraževanje. V naši socialistični samoupravni družbi je to eden izmed poglavitnih pogojev za uresničevanje proklamiranega načela demokratičnosti in dostopnosti vzgoje in izobraževanja.

Zato celodnevna šola (naziv ni najbolj ustrezen, ker ne izraža bistva) ni samo strokovno pedagoško vprašanje, marveč je izraz najširšega družbenopolitičnega interesa in ena izmed prednostnih nalog v celotni preobrazbi našega vzgojnoizobraževalnega sistema. Smernice za to preobrazbo so jasno opredeljene v dokumentih X. kongresa ZKJ in VII. kongresa ZKS.

Organizacijski strukturi celodnevne šole ne bi ob tej priložnosti namenil kaj več pozornosti, ker je bila prikazana in obrazložena že nekajkrat v dnevnem in drugem tisku, s strokovnega vidika pa še posebej v 4. številki revije Vzgoja in izobraževanje. Program življenja in dela osnovne šole je bil v letih 1971 in 1972 v javni razpravi hkrati s predlogom sprememb predmetnika in učnega načrta in je bil družbenopolitično verificiran. Organizacijsko vsebinski pedagoški model celodnevne osnovne šole bo nedvomno omogočil, da bomo dosegli večjo kakovost in učinkovitost vzgojnoizobraževalnega dela v osnovni šoli z različnimi sestavinami enovitega vzgojnoizobraževalnega programa, ki ga bodo sestavljali: pouk s samostojnim učenjem, prostovoljne dejavnosti in rekreacija.“

— Uresničevanje novega koncepta zahteva trdno materialno osnovo, ustrezne kadrovske in prostorske možnosti, dobro pripravljene program in njegovo nenehno preverjanje. Povejte, prosim, kako bo potekalo financiranje te akcije, kako bomo v najkrajšem času rešili kadrovske in prostorske zahteve, kako bosta spremljala izvajanje te naloge filozofska fakulteta in pedagoški inštitut?

„Celodnevne osnovne šole ne bomo uresničili čez noč ali v enem šolskem letu. V izdelavi je osnutek programa, po katerem

bi prešli na tovrstno šolo v osmih letih. Vendar pa je uresničevanje takega programa odvisno od zadostnega števila ustrezno usposobljenih učiteljev, ki bodo motivirani za to zahtevno delo in ustrezno nagrajeni.

Eden temeljnih pogojev za prehod na celodnevno šolo je možnost organizacije dela v eni izmeni. Vendar pa pogojev za eno izmeno ni mogoče uveljavljati s klasičnimi merili stare organizacije pouka. Ponekod bo možno že z manjšimi preureditvami šolskega prostora zagotoviti primerne možnosti za delo, drugod pa bo treba prizidati napr. ustrezen paviljon. Pri vseh novih gradnjah bomo morali izdelati investicijske programe in idejne projekte že v skladu z zahtevami celodnevne osnovne šole. Marsikaj bo treba spremeniti — tako v zastareli miselnosti in predstavah o „dobri, solidni učilni zidani“, pri šolskem pohištvi in drugi opremi, pri razporeditvi, funkcionalnosti in namembnosti prostorov, pri gradbenih standardih itd. Revolucionarna preobrazba bo nujna ne le pri izdelavi investicijskih programov, ki jih pripravljajo šole z ustanovitvi, marveč tudi v projektivi, v gradbeni operativi, v industriji gradbenega materiala in opreme in ne nazadnje v pojmovanjih prenekaterih gradbenih odborov, ki želijo postaviti bolj ali manj veličasten in drag spomenik, ne pa funkcionalno in racionalno zgradbo, ki bo rabila potrebam vzgoje in izobraževanja v prihodnjih desetletjih in jo bo mogoče glede na spremembe v učni tehnologiji prožno preusmerjati. S takšno usmeritvijo pri gradnji šolskega prostora pa je skregana večina sedanjih šolskih investicij.

In še nekaj. Zakaj pri razrednem pouku tako krčevito vztrajamo pri frontalnih oblikah dela, ko pa nas npr. že moderniziran pouk matematike usmerja k skupinskemu delu in individualizaciji pouka. Če bomo hoteli v celodnevni osnovni šoli ustvariti vsaj nekoliko toplino in domačnosti, da bodo učenci rajši hodili v šolo, bomo morali tudi temeljito preurediti in

ustrežneje opremiti prostore. Pri sedanjih pojmovanjih o prostoru v celodnevni osnovni šoli pa se pogosto vsiljujejo zahteve, da se klasičnim učilnicam dodajajo posebni prostori za samostojno učenje. Menim, da je potrebno v celodnevni šoli nekaj več prostora kot v sedanji osnovni šoli z enozmenskimi poukom, toda ne več učilnic in več drugih prostorov, marveč več površine in prostornine, ki ne bo razdeljena na klasične učilnice in na drug prostor — za nove naloge v celodnevni šoli. Ves prostor bo moral biti drugače večnamensko, fleksibilno urejen in opremljen, ne gre torej samo za nekatere nove prostore za samostojno učenje, prostovoljne dejavnosti in rekreacijo.

Financiranje osnovne dejavnosti celodnevne osnovne šole in investicijskih naložb bo moralo biti vključeno v enoten sistem financiranja vzgojnoizobraževalne dejavnosti. Za začetek dela celodnevne osnovne šole pa bodo v marsikateri občini morali s skupnim dogovorom vseh zainteresiranih družbenih dejavnikov ali uporabnikov v izobraževalnih skupnostih zagotoviti dodaten denar bodisi za ureditev materialnih možnosti bodisi za osnovno dejavnost.

Kadrovske primanjliklave bomo poleg že omenjenega materialne stimulacije za učiteljevo delo morali pospešeno opravljati z načrtnim usmerjanjem in kadrovanjem v učiteljski poklic ter s sodobno organizacijo študija v pedagoških šolskih centrih, v katere bi se v prvi etapi združile npr. gimnazije pedagoške smeri in pedagoške akademije, da bi ustvarili vsebinsko in organizacijsko povezovanje vzgoje in izobraževanja prihodnjega učitelja.

Zavod za šolstvo SR Slovenije je pri tej strokovni razvojni nalogi povabil k sodelovanju tudi druge ustanove, med drugim tudi pedagoški inštitut in filozofsko fakulteto, ki so že delegirale svoje predstavnike bodisi v našo komisijo za organizacijo uvajanja celodnevne osnovne šole, ki je operativno delovno telo v zavodu, ali pa sodelujejo kot konzultenti komi-

sije pri proučevanju in razreševanju posameznih problemov. Zlasti s pedagoškim inštitutom pri tej nalogi zelo tesno sodelujemo.

— Kaj pomeni, po vašem mnenju, celodnevna šola za posameznega učenca? Kaj daje staršem? Ali taka šola ne zmanjšuje vloge družinske vzgoje? Kako bodo pri uresničevanju te dejavnosti sodelovala društva in organizacije, ki so že doslej oblikovali prosti čas otrok? Zanima nas, koliko bo sodobno organizirana šola prispevala k humanizaciji odnosov in pomagala odpravljati socialne razlike? Skratka: kakšen bo njen delež pri oblikovanju učenca v samostojno, samoupravno socialistično osebnost?

„Učenec bo v celodnevni osnovni šoli opravil vse obveznosti v šoli in ne bo ničesar nosil domov — niti torbe niti skrb za domače naloge. Učenci bodo sicer v šoli 7 do 8 ur. To pa seveda ne pomeni, da bo ves čas pouk. Učne ure se bodo menjavale s samostojnim učenjem, rekreacijo, prostovoljnimi dejavnostmi, obroki organizirane šolske prehrane itd. Tak program življenja in dela bo šola uresničevala v sodelovanju z drugimi družbenimi dejavniki v krajevni skupnosti, zlasti s svetom staršev osnovne šole, z društvom prijateljev mladine, s pionirsko organizacijo, z Zvezo socialistične mladine, z raznimi interesnimi organizacijami za mladino itd. Kdaj se bo zjutraj začelo delo v šoli, bo odvisno od posebnih potreb okolja. Odločeno pa bomo vztrajali, da ne bo šola ničesar od svojih vzgojnoizobraževalnih obveznosti prenašala na dom in družino. Družina in starši kot vzgojni dejavniki ne bodo v ničemer okrnjeni. Nasprotno. Imeli bodo še več možnosti za stike s svojimi otroki, saj se bodo skorajda hkrati vrnili domov, starši z dela, otroci pa iz šole. Torej vsakršno podtikanje, da bo celodnevna osnovna šola odtujila otroke staršem, da se bodo zrahljale čustvene vezi itd., so voda na mlin tistim, ki jim je trn v peti vzgojnoizobraževalna

(Nadaljevanje na 6. strani)

Izobraževanje je imperativ časa

Če naloge izobraževanja ne bomo reševali uspešneje, kot smo jo doslej, bo kvalifikacijska struktura slovenskega proletariata postala zavora našega ekonomskega in družbenega razvoja.

17. decembra so komisija za idejnopolična vprašanja vzgoje, izobraževanja, kulture in znanosti in člani komisije za družbenopolitični sistem in samoupravljanje v združenem delu pri CK Zveze komunistov Slovenije razpravljali o uresničevanju stališč za nadaljnji razvoj delavskih univerz in nalogah ZK Slovenije s tem v zvezi.

Gre za dokončno oblikovanje obsežnega dokumenta z naslovom „Uresničevanje stališč in sklepov CK ZKS o nadaljnjem razvoju delavskih univerz in nalogah ZK“. Gre za več: Kaj bodo zveza komunistov in druge družbenopolitične organizacije naredile za razvoj delavskih univerz. Nič ni lažjega, kot nekomu očitati komercializem — po drugi strani pa natanko vemo, da je to edina možna oblika naboranja denarja osnove za vzgojno in izobraževalno delovanje delavskih univerz. Uredimo sistem financiranja, zakoličimo naloge — in potem očitajmo, ukrepajmo ali kaznujmo. Dokler pa velja v praksi načelo „Pomagaj si sam, kakor si veš in znaš“, je tako rekoč legalno vse dovoljeno. Saj niso redki primeri, da tisti, „ki se bolje znajde“, tudi več velja.

Saj ima denar — in ne trka na vest družbe in njenih omejenih finančnih možnosti.

V razmerah, v kakršnih delujejo, so delavske univerze nedvomno ogromno naredile. Jasno je, da bi bilo treba še več — tega se zavedamo vsi, ki se ukvarjamo s tem področjem — pa tudi neposredni proizvajalci, ki jim pri vsakdanjem delu manjkajo znanja. Ostaja odprto vprašanje: KAKO?

V Stališčih in sklepih izvršnega komiteja predsedstva CK ZKS o vlogi in nadaljnjem razvoju delavskih univerz ter nalogah ZK piše: „... potrebno je čimprej precizneje opredeliti posebno vlogo in naloge delavskih univerz v enotnem sistemu usmerjenega izobraževanja. V zasnovi nove organizacije izobraževanja moramo med drugim čimprej razčistiti vprašanja mesta in vloge izobraževalnih centrov v občinah oziroma regijah ter razmerja delavskih univerz do njih. Pri oblikovanju teh razmerij pa je treba izhajati iz spoznanja, da je perspektiva nadaljnega razvoja delavskih univerz predvsem v tem, da se razvijajo v sodobne izobraževalne organizacije in to kot dinamičen del vzgojnoizobraževal-

nega sistema, ki je specializiran za delo z odraslimi, za izobraževanje ob delu in za delo, in ki se je sposoben učinkovito in hitro odzivati vedno novim in novim izobraževalnim potrebam.“

Smoter je natanko opredeljen. Ni pa jasno: KDAJ in KDO bo to izvedel. Tako je resnično, da vsi vemo, kaj bi bilo treba storiti — ostajamo pa zagrenjeni pri besedah.

— Vključevati se morajo visokošolske ustanove!

— Če hočemo množično pridobiti delavce za izobraževanje ob delu, ne moremo mimo sindikatov. Sindikati pa ne morejo mimo delavskih univerz. Veliki socialni premiki s podeželja in iz drugih republik so danes tako množični in pomembni, da izobraženost zelo zaostaja za materialnimi možnostmi. Načrtno kadrovanje je odvisno od načrtnega izobraževanja.

— Imamo posebno resolucijo o pospeševanju kmetijstva pa tudi o pospeševanju izobraževanja ob delu; a to so le papirji.

— Kaj pričakujejo delavci? Ne vprašujejo; kdo jim bo dal izobrazbo. Biti mora nekdo, ki se je zmožen prilagoditi njihovu ritmu dela ter zadovoljiti njihove potrebe po znanju.

Logično bi bilo, da postanejo delavske univerze sestavni del izobraževalnih centrov, torej sestavni del našega usmerjenega izobraževanja. Toda od samega naziva ali pripadnosti ne bo nih-

če živel! Treba je zagotoviti materialno osnovo in zacementirati delovni program. Ekonomski cena izobraževanja ni majhna — in kriza v vsem našem vzgojnoizobraževalnem sistemu ima globlje vzroke. Ni res, da naši učitelji nočejo več učiti ali da se naši ljudje nočejo izobraževati. Resnica je le, da družbeno-ekonomski sistem to dvoje zapostavlja. Delavskim univerzam lahko veliko pomaga združeno prizadevanje ZKS, sindikatov, Zveze mladine Slovenije in gospodarske zbornice za utrditev finančnih temeljev.

Veliko govorimo o nalogah delavskih univerz v občinah in delovnih organizacijah — malo pa o njihovem položaju v sistemu vzgoje in izobraževanja. Izobraževanje odraslih ni samo zadeva posameznika — temveč družbena potreba. V mnogih primerih delavske univerze odpravljajo socialne krivice in nepravilnosti rednega izobraževalnega sistema. Neurejen razvoj našega rednega šolstva bo povzročil, da se bomo čez nekaj let lahko srečali še s težjimi problemi.

KAJ TOREJ? Ko bomo lahko zapisali: Delavske univerze so postale sestavni del naših izobraževalnih centrov, ki imajo urejen sistem financiranja in sodoben načrt izobraževanja, ki pripravlja ljudi za delo — bomo na začetku poti, o kateri danes govorimo. NEŽA MAURER

čim bolje se bomo poznali

**Temeljna izobraževalna skupnost
Škofja Loka**

Še večjo skrb učencem – vozačem

Tajnik temeljne izobraževalne skupnosti v Škofji Loki Franc VIDMAR

Na območju škofjeloške temeljne izobraževalne skupnosti imajo v letošnjem šolskem letu v petih centralnih osnovnih šolah in posebni osnovni šoli vpisanih 3850 učencev. Med temi je kar 1495 vozačev, ki jih vsak šolski dan vozijo v šolo in nazaj domov avtobusi na rednih progah, izredni avtobusi, dva šolska kombija in še nekaj privatnih prevoznikov.

„Samo letos,“ pravi tajnik temeljne izobraževalne skupnosti v Škofji Loki FRANC VIDMAR, „bomo odšteli za stroške prevoza učencev kar 200 starih milijonov. Seveda, so morale posamezne šole poskrbeti še za varstvo pred poukom in po pouku, zagotoviti malice in urediti prevoze tako, da učenci izgubijo kar najmanj časa.“

Ko že vprašujete o kadrih, o zasedenosti delovnih mest učiteljev in profesorjev na naših šolah, menim, da je pri nas približno tako kot v drugih osnovnih šolah v Sloveniji. Pouk v šolah na našem območju poteka sicer normalno, res pa je, da si veliko pomagajo tudi z učitelji z nedokončano predpisano izobrazbo. Vsem učiteljem, ki izredno študirajo, dajemo največ, kar je v teh razmerah mogoče. V letošnjem šolskem letu štipendiramo za potrebe šolstva na višjih in visokih šolah kar 76 štipendistov. Trenutno primanjkuje v naših šolah učiteljev za razredni pouk, na podružničnih šolah pa še za slovenščino in tehnični pouk!

— Kako pa je s šolskimi zgradbami na vašem območju in kakšne načrte imate za gradnjo in obnovo šol?

„V zadnjih nekaj letih sta bili zgrajeni osnovni šoli v Gorenji vasi in osnovna šola Peter Kavčič v Škofji Loki. Šolama v Železnikih in osnovni šoli Cvetko Golar v Škofji Loki smo dozidali nove učilnice in telovadnico. Medtem ko osnovno šolo v Železnikih ponovno dozidavamo, so za osnovno šolo v Žireh že pripravljeni načrti; tam naj bi najprej zgradili telovadnico in oddelek vzgojnovarstvenega zavoda, do leta 1980, pa naj bi zgradili še nov trakt k stari šoli z 12 učilnicami in ostalimi prostori, ki sodijo k sodobno urejeni šoli.“

— Vem, da ste v zadnjih nekaj letih preuredili že nekaj podružničnih šol. Kakšno je pravzaprav resnično stanje podružničnih šol na vašem območju?

„Nekatere podružnične šole smo že preuredili, nekaterih se bomo lotili prav kmalu. Moram pa poudariti, da posebno slabo vzdrževanih podružničnih šol na našem območju ni. Le stare so in v njih bi radi ob preureditvi zgradili tudi stanovanja za učitelje. S tem bi se nam gotovo posrečilo privabiti in zadržati potreben učiteljski in strokovno usposobljeni kader, s katerim imamo že več let obilo težav.“

TONE URBAS

Ptuj

Za Dornavo še Vitomarci

Še pred nekaj leti je bila večina osnovnih šol v ptujski občini neprimernih za uvajanje sodobnega pouka. Mnoge med njimi so bile za učence in učitelje celo življenjsko nevarne. V zadnjih nekaj letih pa je bilo na tem območju zgrajenih nekaj novih šol, veliko jih je bilo preurejenih, nekaj pa jih bo zgotovo zraslo že v prihodnjih letih.

Novima osnovnima šolama v Podlehniku in Gorišnici se bo že prihodnjo spomlad pridružila nova in sodobna urejena osnovna šola v Dornavi. Z deli pa bodo začeli že prihodnjo spomlad pri novi osnovni šoli v Vitomarcih v Slovenskih goricah, kmalu pa bodo pričeli pripravljati gradnjo nove osnovne šole v Markovcih na Ptujem polju.

Ni jih strah dolgih kilometrov

Nova centralna osnovna šola Ivan Tavčar v Gorenji vasi v Poljanski dolini sprejme vsak dan v svoje razrede 688 učencev. Verjetno je kaj malo osnovnih šol v Sloveniji, kjer razrede vsak šolski dan napolnijo učenci iz 33 bližnjih in oddaljenih vasi. Mnogi med 555 vozači te šole morajo prepešati še dolge kilometre, da pridejo do kombija ali avtobusa, ki jih pripelje v Gorenjo vas.

Dolenja Žetina, Dolenja Ravan, Jazbine, Žirovski vrh nad Zalo, Žirovski vrh nad Gorenjo vasio, pa vsi tam izpod Blegaša in Polhograjskih Dolomitov oziroma že zgodaj jutraj, ko je v dolini še tema, kajti šolarji morajo rano na pot. V dežju, mrazu, burji in snegu morajo premagati dolge in naporene kilometre do avtobusa ali kombija, ki jih po dobri polurni vožnji pripelje v Gorenjo vas.

Vsakodnevno pešačenje do kombija ali avtobusa na poti v šolo in potem po isti poti nazaj, utruji celo odrasle, vendar učenci osnovne šole Ivan Tavčar pogumno premagujejo vsak šolski dan dolge kilometre. Od pouka ne izostanejo. Včasih jim pot do kombija ali avtobusa prepreči visok sneg, ki je zapadel ponoči, z dežjem, mrazom in burjo pa so se že spoprijateljili, saj so ti v zimskem času njihovi zvesti spremljevalci.

JANEZ JELOVČAN obiskuje 5. d razred. Vsak dan se vozi iz okoli 12 kilometrov oddaljenega Zakobiljka. Nekaj poti do avtobusa mora še prepešati, vendar zaradi slabega vremena še nikoli ni manjkal.

MARINKA ŠTUMR iz 5. c je doma iz Tičjega brda. Do Kopanice, kjer počaka avtobus, ima kar uro hoda. V snegu pa seveda še več!

JANEZ PODOBNIK 5. c: „Doma sem s Cerkljanskega vrha. Do Sovodenj, kjer je avtobusna postaja, moram peš. Več kot eno uro imam do tja. Če ni snega več kot en meter, gazimo kar v celo po bližnjici, sicer pa

cesto iz naše vasi v dolino redno plužimo. Če ni drugače, tudi sam sedem za traktor, splužim cesto, pa nam je pot do avtobusa in šole odprta.“

MILAN TROBEC iz 5. b razreda je doma iz Rovt. Do Kremenke, kjer ga čaka kombi, ima dobre pol ure hoda. Šolska torba je bila še posebno težka na začetku. Zdaj pa prinese domov še kaj iz trgovine v dolini.

MILKA PETERNELJ iz 5. b in še dva učenca te šole hodijo iz Podjelovega brda do Sovodenj, do avtobusa, sleherni šolski dan, več kot eno uro. Toliko in morda še nekoliko več časa porabijo, ko se popoldan vračajo domov. Včasih jih dež pošteno namoči.

NADA BURNIK, 5. b razred: „Doma sem iz Stare Oslice. Do Hobovš, kjer šolarje pobere jutraj avtobus, nimam posebno daleč, vendar se včasih v globokem snegu pošteno namučim, preden premagam pot.“

DOMINIK ALIČ iz 5. b razreda je doma iz Planine nad Lučami. Do avtobusa ima po stezi, ki vodi prek gmajne, skoraj eno uro hoda. Če gre po cesti naokoli, je pot še enkrat daljša. In v globokem snehu se tej daljši poti skoraj ne more ogniti!

„Naša šola je šola vozačev,“ pravi ravnatelj VINKO JELOVČAN, „saj vsako jutro nekaj pred osmo uro pripelje naše učence v Gorenjo vas kar devet avtobusov in štirje kombiji. Popoldan okoli 13. ure jih pa zopet odpeljejo. Dobrih osemdeset odstotkov vseh vpisanih učencev naše šole se vozi. Veste, to je veliko in imamo veliko tudi težav, ki so povezane s prevozi. Poglejte! Še ko so arhitekti delali načrte za našo šolo sem jih opozarjal na vozače, na primerno parkirišče ali pokrito postajo v neposredni bližini šole.“

Čeprav imamo ob teh konicah, ko skoraj naenkrat pripelje v Gorenjo vas devet avtobusov in štirje kombiji, cesto s pionirji

Denar za gradnjo – ostaja

Sklad za gradnjo osnovnih šol in vzgojnovarstvenih zavodov občine Celje je pred dnevi v posebni brošuri seznanil skoraj vse družine v občini Celje, kako se uporablja denar za komunalno ureditev zgradb.

Do letošnjega 15. novembra je imel sklad okoli 14 milijonov dohodkov. Nekaj več kot osem milijonov dinarjev so v skladu zbrali občani s samoprispevom. V enakem obdobju pa je imel sklad naslednje izdatke: za osnovno šolo Otok 5,31 mili-

jona dinarjev, za prizidek k osnovni šoli v Vojniku 5,53 milijona dinarjev, telovadnica pri osnovni šoli v Dobrni je stala 1,9 milijona dinarjev, za dozidavo osnovne šole na Polulah je sklad prispeval 238.000 dinarjev, za opremo treh vzgojnovarstvenih zavodov (Store, Zelenica in Polule) pa je sklad odštél skoraj 323.000 dinarjev.

Sklad za gradnjo osnovnih šol in vzgojnovarstvenih zavodov je dobil za komunalno ureditev od občine 2,5 milijona dinarjev, okoli 8500 dinarjev pa

prometniki dobro zavarovano, še vsak dan bojimo nesreče, kajti avtobusi imajo postajo pred petrolovo črpalko, tako rekoč sredi vasi, sredi dokaj prometne ceste. Želje, prošnje in na koncu tudi zahteve, da se uredi v neposredni bližini šole primerna avtobusna postaja, so naletela na gluha ušesa in nerazumevanje. Tudi občani se zavzemajo za avtobusno postajo. Celo na skupščini občine Škofja Loka kamor sodi tudi naša krajevna skupnost, so postavili delegat vprašanje, kaj z avtobusno postajo v neposredni bližini osnovne šole.

Lahko zapišete, da so to želje vseh staršev in učencev ter nas učiteljev. Upamo, da se nam bodo te želje vsaj v letu 1975 tudi uresničile!

Ob koncu naj povem še to, da je krajevna skupnost iz Gorenje vasi že namenila okoli osem

starih milijonov dinarjev za ureditev šolske avtobusne postaje in ceste, ki bo vodila k šoli. Seveda bodo priskočile na pomoč še nekatere delovne organizacije. Menijo, vsaj tako smo zvedeli nekoliko kasneje, da bodo začeli razširjati cesto in graditi šolsko avtobusno postajo, že prihodnjo spomlad. S tem se bodo uresničile dolgoletne želje staršev, učiteljev, predvsem pa učencev-vozačev, ki tako pogumno sleherni šolski dan premagujejo velike napore, da pridejo do šole, znanja in poklica!

TONE URBAS

Učenci (od zgoraj navzdol): Janez Jelovčan, Marinka Šturm, Janez Podobnik, Milan Trobec, Milka Peternelj, Nada Burnik, Dominik Alič. Zgoraj – ravnatelj osnovne šole „Ivan Tavčar“ v Gorenji vasi profesor Vinko JELOVČAN. Levo – na križišče sredi vasi, kjer je nekaj prostora za parkiranje avtomobilov, pripelja jutraj kar devet polnih avtobusov in štirje kombiji učence osnovne šole. Dokaj neprimerno postajališče, poleg tega pa še nevemo, naj bi se po željah staršev, učencev in učiteljev preselilo na varnejše mesto – v bližino osnovne šole.

tem bolje bomo delali

Sovjetska zveza

Pol stoletja ustvarjalnega dela

Svečane proslave 50-letnice Učiteljske gazete, lista prosvetnih delavcev Sovjetske zveze

V Moskvi je bila 17. oktobra osrednja svečanost ob 50-letnici neprekinjenega izhajanja Učiteljske gazete, časopisa prosvetnih delavcev Sovjetske zveze. To je bila slovesnost vseh prosvetnih delavcev, delovnega kolektiva časopisa in vse družbe. Proslava je pokazala, da po sveča sovjetska družba vzgoji in izobraževanju izreden pomen, da zelo ceni ljudskega učitelja, ustvarjalca in bojevnika za izgradnjo komunistične družbe.

Poudariti je treba, da je generalni sekretar CK KPSS Leonid Iljič Brežnjev poslal kolektivno Učiteljske gazete izredno pristrčno pismo in mu čestital k jubileju. V pismu poudarja, da je ljudski učitelj ponos sovjetske družbe in da je list prosvetnih delavcev 50 let pomagal sovjetskemu učitelju pri izpolnjevanju glavnih nalog, ki sta jim jih zadala boljševiška partija in sovjetska družba. Brežnjev je v svojem pismu čestital kolektivu za veliko priznanje, ki ga je ta prejel ob jubileju — za red Lenina.

Ob jubileju lista je namreč prezidij vrhovnega sovjeta SSSR podelil Učiteljski gazetini najvišje priznanje — red Lenina. S tem je sovjetska vlada visoko ocenila pol stoletja ustvarjalnega dela tega časopisa, ki je začel izhajati leta 1924 po sklepu centralnega komiteja SKP(b). Časopis je bil ustanovljen zato, da bi postal organizator spodbudnik sovjetskih učiteljev v boju za socialistično preobrazbo vzgoje in izobraževanja in za ljudsko prosvetljanje širokih ljudskih množic nove socialistične države.

Prva številka časopisa je izšla v 60.000 izvodih, letos pa je Učiteljska gazeta dosegla rekordno naklado: vsaka številka izide v približno milijon in pol izvodih, izhaja pa trikrat teden-

sko, in sicer v devetnajstih mestih Sovjetske zveze.

ZVEST POMOČNIK SOVJETSKIH UČITELJEV

V eni od najlepših dvoran Moskve, v „dvorani stebrov“ doma zveze, je bila ob podelitvi odlikovanja — red Lenina svečana seja. Udeležili so se je številni vidni, prosvetni, javni in kulturni delavci iz vse Sovjetske zveze. Med njimi so bili tudi heroji socialističnega dela, ki so prejeli visoka priznanja za predano delo na področju vzgoje in izobraževanja.

Slovesnost je začel sovjetski minister za prosveto M. A. Prokofjev. Pristrčno je pozdravil na stotine sodelavcev lista prosvetnih delavcev, poudaril zasluge uredništva, glavne urednice Nadežde Mihajlovne Parfenove in vsega kolektiva ter jim čestital za velik praznik in priznanje, ki sta jim ga podelila sovjetska vlada in CK KPSS.

Referat na svečani seji je imel P. N. Demičev, sekretar Centralnega komiteja komunistične partije Sovjetske zveze. Ko je govoril o zgodovinskem razvoju in vlogi lista prosvetnih delavcev v boju za izgradnjo socializma in komunizma, je poudaril, da je Učiteljska gazeta zvest pomočnik sovjetskih učiteljev, njihov organizator in prijatelj. List je bil vedno v prvih vrstah bojevnikov za sovjetsko družbo in ljudsko prosveto. Na njegovih straneh so objavljali svoje prispevke znameniti sovjetski pedagogi, politični in partijski delavci, akademiki in pisatelji. Med temi je omenil: Nadeždo Krupsko, Kaljinina, Lunačarskega, Makarenka in druge. Poudaril je, da je Krupsko v Učiteljski gazetini objavila 175 pomembnih člankov. To in priznanje, ki ga je prejel časopis ob 50-letnici, dokazuje, kako zelo je sovjetska oblast že od

začetka cenila vlogo prosvetnega lista.

Demičev je rekel, da pomeni priznanje Učiteljski gazetini hkrati tudi priznanje KP SSS in sovjetske vlade vsem prosvetnim delavcem za njihovo požrtvovalno delo pri vzgoji in izobraževanju mladih generacij.

Na svečanosti so govorili predstavniki prosvetnih delavcev ter predstavniki javnega in kulturnega življenja Moskve, Zveze sovjetskih novinarjev, Zveze književnikov SSSR in drugi. V imenu delegacij prosvetnih listov Bolgarije, Jugoslavije, Romunije, Čehoslovaške, Poljske, Mongolije, Madžarske in Nemške demokratične republike je govoril urednik prosvetnega lista Nemške demokratične republike.

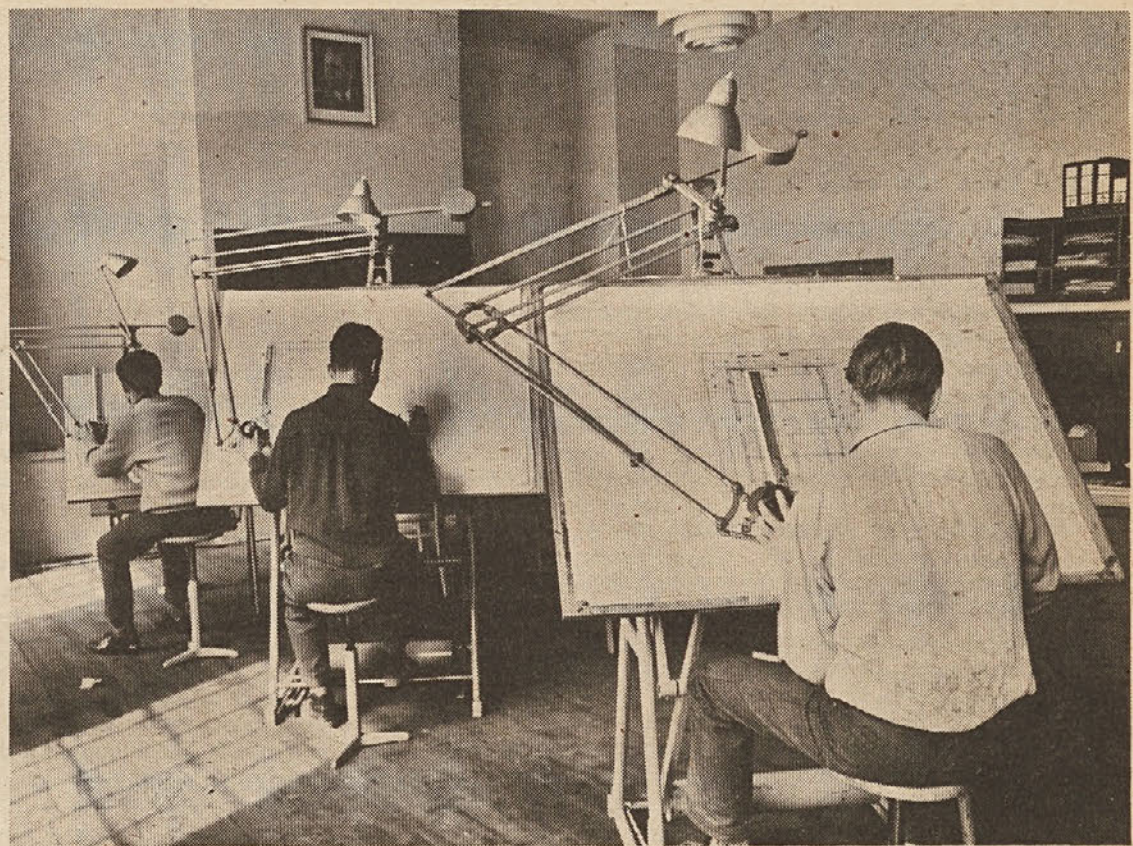
Ob navdušenem odobravanju je sekretar CK KP SSS Demičev pripel na zastavo Učiteljske gazete red Lenina. Udeleženci svečane seje so poslali pozdravno pismo CK KPSS in prezidiju vrhovnega sovjeta SSSR.

Svečanost je sklenil dveurni koncert, ki so ga v počastitev jubileja izvedli pomembni umetniki glavnega mesta SSSR.

Ob proslavi jubileja lista prosvetnih delavcev SSSR je bil tudi deseti, jubilejni sestanek glavnih urednikov prosvetnih listov socialističnih dežel. Obravnavali so temo: Šola, družina, družba.

Med pogovorom so uredniki izrazili iskreno željo po sodelovanju z uredništvom prosvetnih listov Jugoslavije. Urednike iz socialističnih dežel so pristrčno sprejeli gostoljubni domačini Moskve, Armenije in Gruzije, kamor so kasneje odpotovali in se seznanili s sistemom vzgoje in izobraževanja, si ogledali naravne lepote in kulturno-zgodovinske znamenitosti teh sovjetskih republik.

DJORDJE DJURIĆ

Italija

Ponovljena krivica

Italijanska družbena kriza je na tisti stopnji, ko je treba odkrivati nova sredstva za njeno blažitev. Na splošno velja, da italijansko družbo obvladuje mit birokratizma in centralizma, pa naj gre za čisto politična vprašanja, kot so na primer pristojnosti deželnih ali krajevnih oblastvenih organov ali pa za vprašanja šolskega sistema. In prav na teh dveh občutljivih področjih družbenega življenja nastajajo v zadnjem času nekatere spremembe, ki res še niso celostne, kljub temu pa nakazujejo, kako premostiti dosedanje nevzdržni položaji.

Seveda nas tokrat zanimajo predvsem novosti, ki zadevajo šolski sistem. Italijanska šola je zaradi svoje birokratske, centralistične in nedemokratične organiziranosti postala eden največjih anahronizmov družbe. Študentske in dijaške množice so skupaj s sindikalnimi in naprednejšimi političnimi silami bile trd boj za reformiranje takega sistema. Na drugi strani barikad so bile konservativne sile, ki si šolo še vedno zamišljajo kot vzgojno sredstvo države in njenih vodilnih sil, v imenu katerih naj bi jih vodile strogo centralizirane šolske oblasti.

Med sindikalnimi organizacijami in vlado je bil naposled sklenjen sporazum o novih določbah, ki zadevajo organizacijo šolstva. To je bil kompromis, ki kot vsak kompromis v marsičem ne zadovoljuje nosilcev najnaprednejših usmeritev, po drugi strani pa zbujajo nasprotovanje nazadnjaških sil, ki čutijo, da so ogrožene njihove ideje o organizaciji šol — torej tudi korenine njih samih. Prav zato se je zdaj, ko so začeli veljati novi zakoni, razvila po vsej Italiji široka polemika, pri kateri sta oba tabora spet vsak na svoji strani barikade.

Za kakšne zakone pravzaprav gre? Najpomembnejše v zasetni zbirki zakonskih določil je vsekakor to, da uvajajo voljene organe, začeni v otroških

vrtec, razredih, šolah in šolskih okoliših in tako vključujejo v vsakdanjo šolsko prakso učno in drugo šolsko osebje, starše in v višjih razredih tudi dijače, starejše od 16 let. Pristojnosti tako sestavljenih svetov so precejšnje, čeprav ne izključne in popolne. Tako bodo učitelji s starši in na višjih šolah tudi z dijači skupno odločali o posameznih vprašanih učnih programov (čeprav ostajajo osnovne smernice pouka domena učiteljev in nadzorstev), odločali bodo o vpeljavi novih učnih knjig in pripomočkov, sodelovali pri programiranju in pospeševanju poskusov, pri sestavljanju urnika, urejali bodo odnose med učitelji in učenci ipd.

Tudi na višji ravni bodo ustanovili voljene organe, in sicer v tako imenovanih šolskih okrajih, pokrajinah in na vsedržavni ravni. Tudi v te organe bodo voljeni predstavniki vseh treh komponent. V svetih bodo predstavniki vseh šol vseh vrst iz določenega področja, razen iz višjih šol in univerz.

Vsekakor je že ob takem breznom pregledu novih zakonov jasno, da bo vsaj nekoliko omejena dosedanja oblast nekaterih osrednjih organov in ministrstev. Ob sodelovanju učnega in pomožnega osebja, staršev in dijakov se vsekakor odpirajo nove možnosti za izboljšanje šolske dejavnosti. Kljub nekaterim pomanjkljivostim pa novi zakoni po prepričanju vseh naprednih sil v Italiji vendarle pomenijo korak naprej, ki bo v resnici storjen šele tedaj, ko bodo napredne sile znotraj šole in zunaj nje tudi znale ali hotele izrabiti vse možnosti, ki se ponujajo. Če bodo nove določbe po volitvah, ki bodo januarja in februarja, res zaživele, bo tudi država prej ali slej prisiljena kreniti po poti bistvenih reform celotnega šolskega sistema.

Ob teh novostih vsekakor ne moremo mimo kratke razčlenbe zakonov, ki zadevajo slovensko šolo v Italiji. V neka-

terih členih namreč zakoni neposredno zadevajo tudi slovenske šole, in sicer na žalost spet omenjajo le slovenske šole na Tržaškem in Goriškem, o pravičah do slovenskega pouka v Beneški Sloveniji pa spet molčijo. Krivica se je torej ponovila. Kaže, da italijanska država še vedno ni sprevidela ali pa ni hotela videti, da s tem, ko beneškim Slovincem odreja pravico do šole v materinem jeziku, zanika temeljno pravico vsake narodnostne skupnosti. Zanimivo je tudi to, da je tak odnos osrednjih oblasti povsem v nasprotju s programom nove vlade dežele Furlanije in Julijske krajine, ki obljublja, da bodo vsi Slovenci v deželi uživali na vseh področjih enakih pravic. Druga pripomba, ki se vsiljuje v zvezi s slovensko šolo, pa gre na račun diskriminacije pri razdelitvi tako imenovanih okrajev v primerjavi z ureditvijo tega vprašanja pri južnih Tirolcih. Poseben statut bocenske dežele sicer zagotavlja avtonomnost šole južnih Tirolcev in Ladincev, ni pa posebnega določila, ki bi avtonomnost zagotovilo tudi Slovincem. Zakoni namreč ne predvidevajo posebnega ali posebnih okrajev za slovensko šolo, ki ima posebne narodnostne značilnosti in svoje probleme. Tako se utegne zgoditi, da se bodo v okrajnih in pokrajinskih svetih predstavniki slovenske narodne skupnosti znašli v veliki manjšini, kar seveda pomeni odiranje posebnih vprašanj slovenske šole na straniški tir. Zato Slovenci v Italiji pričakujejo, da bo deželna vlada, ki bo določala območja okrajnih svetov, popravila krivico.

Vsekakor pa se je z novimi šolskimi zakoni po vsej Italiji začel konec kako imenovanega elitnega pojmovanja šole, njene nedotakljivosti. Šola se vrača v zavest ljudi kot storitev celotne družbe, ki naj tudi rabi njenim potrebam.

JURE PENGOV

Hrvatska

Praznik prosvete

Proslava stoletnice II. splošne hrvaške učiteljske skupš.ine in zakona o ljudskih šolah

Pedagoškknjiževni zbor Hrvaške in pedagoška akademija iz Petrinje sta uspešno organizirala veliko proslavo stoletnice II. hrvaške učiteljske skupščine in zakona o ljudskih šolah. Proslava je bila letošnjega 8. in 9. novembra v Petrinji, udeležilo pa se je več kot sedemsto prosvetnih delavcev, znanih pedagogov, vodij družbenopolitičnih organizacij iz Hrvaške ter predstavnikov iz Srbije, Slovenije in Vojvodine.

Slovesnosti so se udeležili tudi: dr. Dragutin Desput, podpredsednik hrvaškega zbora, dr. Stipe Šušar, republiški sekretar za prosveto, kulturo in telesno kulturo, dr. Predrag Vranicki, rektor zagrebske univerze, dr. Pero Šimleša, predsednik prosvetnega sveta Hrvaške idr.

Udeležence proslave so pozdravili tudi gostje iz drugih republik. Dr. Vladeta Tešić, predsednik Zveze pedagoških društev Jugoslavije in pedagoškega društva Srbije je poudaril velik pomen II. splošne hrvaške učiteljske skupščine, na kateri so sodelovali tudi predstavniki Srbije. V imenu pedagoškega društva Vojvodine je govoril dr. Radomir Makarić, v imenu pedagoškega društva Slovenije pa Gvido Stres.

Ob proslavi II. splošne hrvaške učiteljske skupščine je bil tudi simozij, na katerem so znani pedagoškoznanstveni delavci osvetlili pomen in odmev II. skupščine, ki je bila leta 1874 v Petrinji; te skupščine se je udeležilo okrog štiristo prosvetnih delavcev iz Hrvaške in njihovih kolegov iz Srbije, Voj-

vodine, Slovenije in drugih krajev naše države.

Po mnenju udeležencev simpozija je II. skupščina hrvaških učiteljev pomenila pomemben korak naprednih prizadevanj in boja prosvetnih delavcev za ljudsko šolo in njeno osamosvojitve od cerkve. Ta dogodek je bil neposredno povezan tudi z zakonom o ljudskih šolah, ki je bil sprejet istega leta, ko je bila skupščina. Delegati skupščine so tri dni razpravljali o strokovnih, stanovskih in družbenih vprašanjih, dali pa so tudi veliko predlogov, kakšen naj bi bil zakon o ljudskih šolah.

Skupščina je pomembna tudi kot zgled bratskega sodelovanja prosvetnih delavcev današnje Jugoslavije. To je bila manifestacija bratstva naših narodov, poudarjena pa je bila tudi težnja za pozitivnim jugoslovanstvom — kot je poudaril dr. Vladeta Tašić

Dr. Stipe Šušar je na simpoziju poudaril, da spada zakon o ljudskih šolah iz leta 1874 med najnaprednejše zakone o šolstvu v tedanji Evropi. Rekel je, da je treba nadaljevati napredno delovanje ljudskega učitelja in sodelovati v akcijah v svojem okolju.

Udeleženci proslave in simpozija so bili tudi pri svečanem odkritju spominske plošče na zgradbi nekdanje učiteljske, v katerem je bila pred sto leti skupščina. V pedagoški akademiji v Petrinji pa je bila odprta razstava o II. splošni hrvaški učiteljski skupščini. Pevska zborja Ivan Filipović iz Zagreba

in Artur Turkulin iz Petrinje sta pripravila koncert, na katerem je bilo okrog sedemsto poslušalcev.

Naslednji dan, 9. novembra so udeleženci tega velikega zbora obiskali banijske občine; seznanili so se s šolstvom ter si ogledali zgodovinske in kulturne spomenike teh uporniških krajev.

DJORDJE DJURIĆ

V NEMŠKI DEMOKRATIČNI REPUBLIKI: NOV ZAKON O MLADINI

V Nemški demokratični republiki so objavili načrt novega zakona o mladini. To je že tretji zakon te vrste, nastal pa je zato, ker ima mladina vedno bolj pomembno in odgovorno vlogo pri utrjevanju socializma te dežele. Več kot 2,5 milijona mladih ljudi, starih od 14 do 25 let, lahko veliko prispeva k razvoju socialistične družbe. Zakon vsebuje temeljne smernice in napotke o tem, kako omogočiti mladim, da bodo povsem uresničili svoje pravice in dolžnosti. V prvem členu načrta tega zakona je zapisano:

„Mladim je treba vsestransko pomagati pri njihovih stremjenjih, da osvoje znanstveno marksistično-leninistični pogled na svet“. Nekaj točk govori o obveznostih in dolžnostih univerzitetnih profesorjev in učiteljev strokovnih šol, da usposablajo študente za prevzemanje odgovornosti zato, da bodo dosegli čim boljše učne uspehe pri osvajanju, praktični uporabi in programiranju marksizma — leninizma“.

AKADEMIJA ODPRTA DELAVCEM

Pedagoška akademija v Tuzli je povabila delavce s svojega območja, naj začno študirati in se usposablja za učiteljski poklic. V ta namen so imeli profesorji pedagoške akademije predavanja tudi v nekaterih občinskih središčih.

Pedagoška akademija v Tuzli je namreč največja ustanova te vrste v Bosni in Hercegovini, zato bi lahko sprejela več mladih delavcev. Računajo, da se bo čez dve ali tri leta več kot sto delavcev usposobilo za učiteljski poklic.

ASISTENTI ČETRTIČ IN NIKDAR VEČ

Asistenti na visokošolskih ustanovah Bosne in Hercegovine, ki so bili izbrani več kot trikrat, bodo po najnovejših dopolnitvah zakona o visokem šolstvu (SL BiH, št. 19/1974) smeli ostati na svojih mestih samo do 31. maja 1.1975.

Petdnevni delovni teden v SR Makedoniji

Prosta sobota — dan učencev

Kako daleč smo prišli in kako naprej?

Problem, kako izrabiti prosto soboto, se je pojavil v Makedoniji sočasno s problemom petdnevnega delovnega tedna v šolah. Če bi rešili samo problem petdnevnega delovnega tedna učencev, prosto soboto pa pustili na milost in nemilost, bi to pomenilo samo polovično rešitev tega nedeljivega problema.

Še tedaj, ko je bil petdnevni delovni teden v šolah SR Makedonije v poskusni fazi (l. 1970/71 in 1971/72) smo predpostavljali, da mora biti sobota dan učencev. Toda kako? Ni namreč dovolj, če rečemo staršem: „Tu imate otroka, pa ga peljite na izlet, v kino, pomagajte mu pri domačih nalogah, bere naj zanimive knjige, naj se igra, kolikor hoče itn.“ Ugotovili smo, da je to v resnici premalo. Če bi ob sobotah povsem zaprli šolska vrata, bi lahko nastale nezaželenе posledice.

V otrokovi naravi je, da je najraje svoboden in v krogu svojih vrstnikov. To nam je dokazala tudi praksa, ne samo med dveletnim poskusnim obdobjem, ko smo uvajali petdnevni delovni teden, temveč tudi v zadnjih dveh šolskih letih, odkar smo petdnevni delovni teden uvedli v vseh makedonskih osnovnih šolah.

Temu v prid govore številne ankete, v katerih so nam učenci in starši odgovorili na vprašanje: Kdo naj bi organiziral prosto soboto učencev? Največ jih je odgovorilo: ŠOLA. In zakaj šola? Zato ker so v šoli naprave za izvajanje telesne kulture, politehnične delavnice, kabineti za glasbeni in likovni pouk, ker delujejo v šoli razne sekcije, kjer pripravljajo kvize in imajo na voljo razne filme. Šola lahko organizira poučne izlete, ogledе razstav, muzejev, gledaliških predstav itn.

Razumljivo je, da tak odgovor ni v prid (vsem) učiteljem, ker so v takem primeru „šola“ največkrat oni sami.

DOBRA PRIPRAVA — POL NAREJENEGA

In vendarle je mogoče tam, kjer je dobra organizacija, z majhnimi žrtvami veliko doseči. Ne gre namreč zato, da bi morali vsi učenci in učitelji ob sobotah prihajati v šolo, da bi sodelovali pri raznih svobodnih dejavnostih, ki jih organizira šola. To bi prav gotovo povzročilo veliko gnečo in nered. Toda, če gre pri tem samo za četrtino učencev in četrtino učiteljev, je to povsem nekaj drugega. V resnici je namreč tudi vsaka sobota četrtina vseh prostih dni, kolikor jih ima učenec mesečno (razen nedelje). Razumljivo je tudi, da ne bi bilo problemov, če bi vsaka četrtina učiteljev prišla v šolo eno soboto v mesecu in delala v sekcijah ali pa opravljala druge zadožitve. Učitelji bi torej — tako kot drugi delavci delali po eno soboto v mesecu. Šola pa bo lahko odprta vsako soboto.

Dosedanja praksa je pokazala, da prihaja tam, kjer je sobota dobro organizirana, v šolo več učencev, kot je predvideno. Tako je posebno ob tistih sobotah, ko organizirajo kvize znanja, športna tekmovanja med posameznimi razredi ali šolami, ekskurzije in ogledе filmskih predstav.

Ob takih sobotah se otroci zares dobro počutijo. Spet so v šoli skupaj z učitelji, ozračje pa je povsem drugačno: učitelji so brez redovalnic, ne predavajo in ne sprašujejo, pa tudi domačih nalog ne dajejo. Učitelji in učenci skupaj „navijajo“ za svoj razred ali šolo; vsi se veselijo uspehov... Tedaj je v šoli zares veselo.

IZKUŠNJE OSNOVNE ŠOLE VASIL GLAVINOV V SKOPJU

Ob koncu vsekakor lahko rečemo (s tem pa tudi na splošno odgovorimo na vprašanje, postavljeno v naslovu: Kako naprej?), da ni zaželeno dajati splošnih receptov za izrabo proste sobote. Vsaka šola ve, kakšne možnosti ima, predvsem glede prostora in kadrov. Najvažnejše je, da vsaka šola izdela načrt za izrabo prostih sobot. Tako bi tudi na tem področju preprečili nered.

Ko je republiški zavod za napredek izobraževanja in vzgoje SR Makedonije pregledoval načrte osnovnih šol za izrabo prostih sobot v preteklem šolskem letu, je ugotovil bogato zalogo zamisli in uredništev. Za ponazoritev sem izbral samo del načrta osnovne šole Vasil Glavinov v Skopju za šolsko leto 1974/75. Ta šola že pet let uspešno organizira proste sobote; s tem se je uveljavila kot kulturno središče v svojem okolju.

Oglejmo si „osebno izkaznico“ te šole:

Ravnatelj: Lenče Taseva
Učiteljev: približno 50
Učencev: več kot 1000
Izmeni: dve
Narodnostna sestava učencev: mešana (Makedonci, Albanci, Turki, Romi)
Socialna sestava učencev: otroci iz delavskih družin
Izobrazba staršev: samo trije starši imajo visokošolsko izobrazbo
Prehrana: za vse učence

September

1. sobota: delovna sobota za vse delavce šole (učiteljski in razredni sveti, zbor delavcev ipd.);
2. sobota: urejanje šole;
3. sobota: urejanje šolskega dvorišča;

4. sobota: gojenje zelenja.

Oktober

1. sobota: delovna sobota za vse delavce šole;
2. sobota: družbeno koristno delo: urejanje šole za teden otroka, dejavnosti za dan vstaje makedonskega naroda in 30-letnico SNOM;
3. sobota: športne dejavnosti: medrazredno tekmovanje višjih razredov;
4. sobota: kulturno-umetniške dejavnosti: delo sekcij in skupin za dan OZN; predvajanje filmov.

November

1. sobota: delovna sobota za vse delavce: predavanje o Krsti Misirkovu ob 100-letnici njegovega rojstva;
2. sobota: športne dejavnosti: sprehod z učenci nižjih razredov; tekmovanja med učenci višjih razredov;
3. sobota: družbeno koristno delo: dejavnost likovne sekcije za ureditev šolskih hodnikov;
4. sobota: kulturno-umetniške dejavnosti za pripravo na Jugoslovanske pionirske igre „Naša domovina pod svobodnim soncem“, pa tudi dejavnosti ob mesecu knjige.

December

1. sobota: delovna sobota za vse delavce;
2. sobota: družbeno koristno delo: tehnična sekcija ureja šolske vitrine;
3. sobota: športne dejavnosti: medšolska tekmovanja; srečanja s predstavniki JLA na dan armade (22. december);
4. sobota: kulturno-umetniške dejavnosti: delo sekcij ob pričakovanju novega leta (glasbeno jutro).

BLAGOJ KONDARKO,

samostojni pedagoški svetovalec v republiškem zavodu za napredek izobraževanja in vzgoje v SR Makedoniji

vedno Bolje

Izbiramo metodične rešitve

MILICA POGAČNIK, OSNOVNA ŠOLA F. S. FINŽGA LESCE

UČNA PRIPRAVA

UČNA URA: 46
RAZRED: 7.b
UČNA TEMA: Rabindranath Tagore — Pisateljstvo (obnava berila)
UČNI PRIPOMOČKI: Sedmo berilo, knjige nobelovskih nagrad, delovni lističi z vprašanji za skupine A, B, C (po sposobnostih), vprašalnik, Mozaik.
METODA: pogovor, vpraševanje, pojasnjevanje
OPERATIVNI SMOTER: Samostojno razčlenjevanje besedila (individualizacija), poročanje
UČNO-VZGOJNI SMOTER: Vrednost in pomen umetniškega ustvarjanja — Otroci — literarni ustvarjalci

POTEK:

1. Izhodišče: Pogovor:
 - a) Askerc — Česa nesmrtnosti (kdo si je s svojim delom služil nesmrtnost?)
 - b) Besedila, ki razkrivajo skrivnost umetniškega ustvarjanja (Rolland — Resnična glasba, Janetschek — Njegov veliki dan, Prešeren — Orglar) — ideja
 - c) Primerjava različnih področij umetnosti (glasbena, likovna, besedna)
2. Napoved smotra: Rabindranath Tagore — Pisateljstvo (kako ustvarja besedni umetnik)
3. Branje — učenec (glasno)
4. Oznaka besedila
5. Delovni lističi A, B, C z vprašanji
6. Primerjava odgovorov C, B, A
7. Povzetek glavnih ugotovitev posameznih skupin
8. Dopolnilo: avtor Tagore — nobelovec, pesmi v prozi Andrej 1961.; prevajalec Alojz Gradnik, priznan slovenski pesnik in prevajalec
9. Otroci — ustvarjalci: Mozaik (branje sestavka)
10. Domača naloga: vprašalnik
11. Namen in razmišljanje o umetnosti — predvsem literarni — uvod v spoznavanje Prešernovih umetnin

Skupina C

ODGOVORI NA VPRAŠANJA!

1. Komu otrok toži?
2. Kaj je otrokov oče po poklicu?
3. Komu so namočena dela, ki jih piše?
4. Česa si otrok želi?
5. Kaj oče rabi pri pisanju?

Skupina B

ODGOVORI NA VPRAŠANJA!

1. S čim otrok zamenjuje pisateljstvo?
2. Kdaj pisatelj ustvarja?
3. Zakaj se otroku zdi, da se mu godi krivica?
4. Zakaj otrok ne razume očetovega dela?
5. Kdo je napisal berilo Pisateljstvo in kdo ga je prevedel (glej berilo!)

Skupina A

ODGOVORI NA VPRAŠANJA!

1. Kaj je pisateljstvo?
2. Ali je literarno ustvarjanje družbeno koristno in potrebno delo? Zakaj?
3. Kakšna je prednost knjige pred drugimi sredstvi sporočanja?
4. Kdo je lahko resnični umetnik?
5. Zakaj je umetnost (glasbena, likovna, besedna...) človeku potrebna?

VPRAŠALNIK

1. Katerega ustvarjalca (pesnika, pisatelja) najbolj ceniš?
2. Kakšna dela rad bereš? (Tema)
3. Naslov dela, ki si ga nazadnje prebral.
4. Kdaj najraje bereš?
5. Kje dobiš knjige?
6. Koliko knjig šteje vaša domača knjižnica?
7. Kaj ti pomeni knjiga?
8. Ali si tudi ti že kdaj sam poskusil napisati pesem ali delo prozi?

Pravi obraz celodnevne šole

(Nadaljevanje s 3. strani)

usmerjenost naše socialistično angažirane samoupravne šole in bi radi vzgajali mlado generacijo v nasprotju z našo marksistično idejnopolitično in svetovnonazorsko vzgojnoizobraževalno usmerjenostjo šole. Bržkone se bomo morali spopasti tudi s konservativnimi pojmovanji, ki izvirajo iz malomeščanskih nazorov o dobri stari šoli, večkrat pa tudi iz inernosti, ki jo ob zahtevah po preobrazbi in inovacijah srečujemo med posameznimi delavci v vzgojnoizobraževalni dejavnosti. Pogosto pa nastajajo odpori tudi zaradi neinformiranosti o funkciji in smotri celodnevne osnovne šole. Ko bodo npr. kmečki starši spoznali, da bodo razbremenjeni dnevnih skrbi, kako svoje šolske obveznosti opravlja njihov otrok, se bodo kmalu lahko prepričali, da je celodnevna šola njihovim otrokom in njim samim v korist, ne pa v škodo.

Seveda se bo celodnevna šola morala posloviti od nekaterih zastarelih, a ustaljenih oblik in metod dela, ki si jih prizadevamo odpraviti že poldrugo desetletje, pa se žal tako trdovratno in krčevito upirajo, da bi se umaknile sodobnejšim, učinkovitejšim didaktičnometodičnim postopkom in tehnikam vzgojnoizobraževalnega dela. V celodnevni osnovni šoli ne bo vzdržen avtoritaren, represiven pedagoški režim, ki temelji na formalni disciplini in sankcijah, na katerih je zgrajen tudi sistem ocenjevanja in vrednotenja znanja. Ena temeljnih nalog šole je vzgoja samostojne, kritične osebnosti samoupravljalca kot nosilca odločanja v našem samoupravnem sistemu. Že vse od prve reforme v l. 1958 nenehno poudarjamo, da mora

biti učenec subjekt v vzgojnoizobraževalnem procesu. Žal smo poveli ostali deklarativni. Celodnevna osnovna šola se bo morala posloviti od vzgojnega režima, ki je značilen zlasti za srednjeevropsko šolo meščanske družbe.

Zato ni pretirano, če trdimo, da je potrebna revolucionarna preobrazba vsebine in organizacije vzgojnoizobraževalnega dela tako v osnovni šoli kot tudi na vseh drugih stopnjah vzgojnoizobraževalnega sistema. To pa terja tudi drugačen profil učitelja in takšen študijski program pedagoških akademij in drugih visokih šol, ki izobražujejo prihodnje učitelje, da bo ustrezal zahtevam in potrebam naše socialistično angažirane, samoupravno zasnovane šole.

— Kako bomo rešili vprašanje vozačev?

„V višje razrede osnovne šole se bodo tudi v prihodnje vozili učenci iz širšega šolskega okoliša, v katerem je ena sama popolna ali centralna osnovna šola.

Ponekod bodo morali priiskovati šolski avtobus, ker ne bo mogoče povsem uskladiti delovnega programa šole in vozniš redov v javnem avtobusnem prometu. Sedaj so vozači npr. v popoldanski izmeni, zlasti v zimskem času, v težjih razmerah, kot pa bodo v celodnevni osnovni šoli, ker se bodo popoldne prej vrnili domov, in sicer brez domačih nalog in posebnih obveznosti za domače učenje.

Nova organizacija celodnevne osnovne šole pa bo terjala tudi spremembe v zasnovi in razvoju šolske mreže, v razporeditvi dislociranih nižjih razredov ali podružničnih šol, ki jih ne bo mogoče še naprej brez tehnege premisleka ukinjati, nadalje v modelu centralnih osnovnih šol

v urbanih naseljih itd. O tej temi pa bi bil potreben poseben temeljit pogovor.

— Jasno je, da bo novi koncept zahteval spremenjeno osebno življenje učiteljev in dodatno skrb za njihove otroke, njihova psihofizična obremenjenost bo brez dvoma večja. Zanima nas, kakšna bo učiteljeva vloga v celodnevni šoli? Ali bo učitelj ob tem dodatno delovno obremenjen, kako se bo usposabljal za to delo in ne nazadnje — kako bo za to delo nagrajen! Kako bodo učitelji opravljali svoje naloge — število njihovih delovnih ur: koliko neposrednega dela bo, z učenci, koliko ur za priprave, sestanke, aktivne ipd.

„Če razumemo program življenja in dela celodnevne osnovne šole kot novo, dodatno obremenitev ob sedanjih obveznostih učitelja, potem ne razumemo bistva zasnove celodnevne osnovne šole. V bistvu gre za temeljito preobrazbo sedanje programske strukture, racionalizacijo in razbremenitev vzgojnoizobraževalnega procesa, za drugačne, sodobnejše oblike in metode dela, o čemer sem že govoril. Izhodišča celodnevne osnovne šole so povsem drugačna od stare šole, ki je skrbela ali skrbi zgolj za pouk. Z drugačno razporeditvijo delovnega časa in učne obveznosti bo v resnici učitelj razbremenjen, kakovost in vsebina njegovega dela se bosta spremenili in dobili drugačno vrednost. Ker na to vprašanje ni mogoče odgovoriti z nekaj stavki, predlagam, da bi o tem komisija zavoda za uvajanje celodnevne osnovne šole pripravila poseben prispevek, v katerem bi obrazložila vsa pomembnejša vprašanja, ki zadevajo prihodnjo strukturo delovne obveznosti učitelja v

spremenjenih delovnih razmerah.“

— Koliko šol bo letos predvidoma začelo z novo organizacijo življenja in dela, koliko v prihodnjem letu in kdaj bo v vsej Sloveniji izpeljan splošni koncept celodnevne šole?

„S celodnevni programom življenja in dela v osnovni šoli bodo predvidoma začeli 1. februarja 1975 v osnovni šoli Biba Rock v Šoštanju, osnovni šoli Boris Kidrič v Kidričevem, osnovni šoli Josip Broz Tito v Predosljah pri Kranju, osnovni šoli v Dobrovi pri Ljubljani in v osnovni šoli Pod Graško goro pri Slovenj Gradcu.

V prihodnjem šolskem letu pa bo bržkone začelo celodnevno šolo nadaljnjih 20 do 30 osnovnih šol. To je odvisno od priprav in zagotovljenih materialnih in kadrovskih možnosti, zlasti pa od odločitve pristojnih izobraževalnih skupnosti in drugih družbenih dejavnikov v občinah.

Ob koncu bi rad znova poudaril, da bo preobrazba sedanje osnovne šole v osnovno šolo s celodnevni programom življenja odvisna predvsem od učitelja, od njegove usposobljenosti za sodobno vzgojnoizobraževalno delo, usmerjenosti in zavzetosti za uveljavljanje sodobne šole, kakršno potrebuje naša socialistična samoupravna družba. Prepričan sem, da se bodo učitelji tako kot doslej zavestno lotili zahtevne naloge. V teh skupnih prizadevanjih za preobrazbo našega vzgojnoizobraževalnega sistema želim uspešno novo leto vsem delavcem na vzgojnoizobraževalnem področju!“

Vprašanja: TEA DOMINKO

»Je — fizika«

Eden najbolj znanih učiteljev fizike na Slovenskem je vedno hudo našpičen, če kdo kakršenkoli pogovor o fiziki poskuša speljati v „kako bi bilo, če bi bilo drugače in ne bi bilo tako, kot je, kar pa ne bi bilo, če bi“, itd. Taki fiziki pravi „bi-fizika“. Bi-fizika je tudi po solah več kot dosti. Vsi se spominjamo modrecev in modrovanj v stilu: „Če bi imeli na naših solah več ustrezno usposobljenih učiteljev fizike in če bi imeli specializirane učilnice za fiziko, pa če bi bilo na voljo dovolj učil, potem, da, potem bi bil pouk vse drugačen, kakor je.“

V pomanjšanem merilu pa je ista zgodba takale: „Dragi učenci, če bi imel namesto tebe priprave tako in tako iz Zgodbe Nemčije in če bi tale ne bila pokvarjena, potem bi lahko napravili takle poskus in bi se izkazalo, da bi...“ itd.

Ko prenavljamo pouk fizike v osnovni šoli, želimo iz nje napraviti predvsem „je-fiziko“. To je fizika, ki jo lahko poučujemo na naših solah naši učitelji. Poskusi, ki jih delajo, so izvedljivi v obstoječih okoliščinah. Začenjamo torej z obstoječim stanjem, niti na kraj pameti pa nam ne kane, da bi pri tem tudi ostali. Nismo skromni. Nismo skromni pri delu, ki ga vlagamo v skupno stvar in ne nameravamo biti skromni pri načrtih za prihodnost.

Nek drug učitelj fizike v naši deželi nam namreč svetuje: „Če hoče kdo biti velik, mora priti tiskati na druge.“ Cilj smo si zastavili. Naš cilj je naš ideal. Toda funkcija idealov je lahko dvojna. Za nergače so ideali opora za tožbe in opravičevanje brezdelja: „Jaz bi že, če bi ne bilo tako, kot je. Ker pa ni, kot bi moralo biti, pa za zdaj še ne bi. Z veseljem pa bi, če bi se stvari obrnile tako, kot bi si želeli.“

Pa so ideali lahko še v drugačen prid. Lahko so nam vodilo za akcijo. So stekališče vseh prizadevanj za izboljšanje tega, kar je. So limita, ki jo doskočijo samo najboljši in najvztrajnejši.

Idealni pouk fizike ima za nas to drugo funkcijo. In kako mislimo doseči naše ideale? Preprosto! Kjer koli najdemo pri pouku fizike kaj enojnega, vselej vzklíkamo: „Živele razlike!“ in se lotimo diferenciacije. Kjer pa najdemo veliko razlik, dvignemo nad glave napis: „Živele enotnost!“ in se lotimo integracije.

Ce nič drugega, smo si s takim stališčem zagotovili vsaj to, da se stvari vrte. Bolj natančno povedano: mešamo jih. Brez

mešanja se namreč celo navidezno čista voda usmrači.

Nastejmo zdaj nekaj reči, ki so bile pri pouku fizike doslej enotne, za vnaprej pa jih želimo zdiferencirati! Vse učence v razredu smo poučevali enako, uporabljali smo enotne metode in oblike pouka: črno tablo, belo kreda in bolj ali manj prepričljivo besedo, ki smo jo sem in tja podprli z demonstracijskimi poskusi. Pridobljeno znanje smo tudi enotno preverjali: s spraševanjem in z računskimi zgledi.

Namesto tega poskušamo zdaj poučevati učence bolj individualizirano, uporabljamo različne delovne metode in znanje preverjamo v različnih učnih situacijah.

SVEŽ VETER

In kaj je bilo doslej razcepljenega, kar želimo povezati? Fizika je bila odtrgana od učenceve vsakdanjosti. Učni predmeti so bili ločeni drug od drugega. Delovne metode fizike so bile ločene od njene vsebine. Vsebinska fizika je bila pogosto razcepljena tako, da se ni videlo iz nje, kaj je važno in kaj je manj pomembno. Za zgled naj navedemo le, da je bil Arhimedov zakon v učnem načrtu omenjen kar dvakrat, energijski zakon pa le enkrat, čeprav sta njuna pomena ravno v obrnjenem vrstnem redu, v razmerju ena proti tisoč ali pa še huje. Te reči zdaj povezujemo. Povezujemo pa jih z združevanjem sil, ki so bile doslej razcepljene. Najbrž se nam je prvič posrečilo v enotno delo pritegniti učitelje z vseh šolskih stopenj, vse šole, ki izobražujejo učitelje fizike ter ustanove, ki usmerjajo ter nadzorujejo šolstvo in ga proučujejo. Le financirajo so še malo v ozadju, vendar jih še od daleč ni mogoče šteti za kake fizikalne abstinente. Le prav ogreli se še niso. V enotnem zboru sicer pritegujejo isti viži, čeprav imajo svoje besedilo. V njem je slišati, da smo si kupili moped, zdaj pa želimo, da nam ga nekdo drug plača. Pa da smo si novo fiziko izmislili! Fiziko, ki je le novo sredstvo za mučenje kristjanov in nekaterim ljudem način za pridobivanje akademskih naslovov. Ko pa se izkašljaja, se omečijo in vendarle odvežejo mošnjo. Reža v njej je za sedaj majhna, toda sčasoma jo bomo že razširili v primerno špranjo. Dotlej bomo pa kako reč postorili kar na upanje. Pridobiti si moramo njihovo zaupanje.

Zdaj smo natresli celo reto parol, ki niso kaj prida drugačne od tistih, ki smo jih vajeni. Kaj od tega smo že uresničili?

Začeli smo z zaupanjem v učitelje, ki na naših solah uče. Vendar so se učitelji takoj lotili spreminjanja samih sebe. Najprej osvežujejo znanje fizike in metodike pouka. V ta namen smo jim poslali gradivo za 30 učnih tem na skoraj 300 tipkanih straneh.

Najuspešneje se človek spreminja z akcijo. Res je, da nanj vpliva tudi okolje, toda spreminjati učiteljevo okolje, v katerem poteka njegovo delo, bi bilo za začetek pretežko. Lahko pa pomagamo učitelju, da bo pouk izboljševal, tako da bo sam sebe kritično opazoval in ocenjeval. V ta namen učitelji izpolnjujejo popisnice učne ure, v katere vpišejo učno snov, uporabljene oblike dela v razredu, ocenijo aktivnost učencev in njihov čustveni odziv in še posebej zabeležijo eksperimente, ki so jih opravili.

Ljudje spremene svoje ravnanje tudi, če jim kdo dober svet. Učitelji neradi poslušajo nasvete o tem, kako naj bi učili, od tistih, ki sami ne uče. Bolj verjamejo svojim kolegom. In presneto prav imajo. Še raje kot po nasvetu se ravnajo po dobrem zgledu. Svetovalci zavoda za šolstvo so že doslej brez zagotovljenega denarja organizirali 10 hospitacij, združenih s sestanki aktivov, ki se jih je udeležilo prek 200 učiteljev. Učne ure, ki sem se jih udeležil, so bile prave mojstrovine in človeku je samo žal, da jih ni mogoče posneti na video trak, da bi jih videli po vsej Sloveniji. Morda pa je to celo mogoče. Če je, nam svetujte, kam naj se obrnemo po pomoč!

Drug način, kako učitelji pomagajo drug drugemu pri popestritvi delovnih metod, so napisana navodila za izvedbo posameznih učnih tem. Doslej so pripravili učitelji 14 takih navodil. Na pedagoškem inštitutu smo jih 6 že razmnožili in jih večji del tudi razposlali. Navodila so lahko v obliki polprogramirane sekvence za samostojno eksperimentiranje, za teoretično delo in računanje, za delno individualizirano reševanje nalog in z nalogami objektivnega tipa. Kolegice iz Nove Gorice so posnele celo kratak film. Nekaj takšnih reči je še v pripravi. O njih bomo raje govorili potem, ko bodo gotove, da se nam ne bo treba tako pogosto ugrizniti v jezik kot tistim, ki napovedujejo spreminjanje cen.

MODERNIZACIJA PROIZVODNJE

Z več kot 50 šolami smo sklenili pogodbe, da bodo učitelji pripravili po 5 množičnih

eksperimentalnih vaj za učence že v tem šolskem letu. Delo lepo teče in po grobi oceni ga je približno polovica že opravljena. Vaje bodo pripravljene, tako da jih bodo učenci lahko delali v skupinah, ki ne bodo štele več kot štiri učence. Razen tega pa morajo biti po sklenjenem dogovoru vaje ponovljive v naslednjih letih. Učitelji bodo k njim napisali navodila. To bo velikanski korak naprej k modernizaciji pouka, saj bomo s tem povežali na osnovnošolski ravni teorijo s prakso. Učenci bodo na lastni skušnji doživeli, da roka bistri pamet, možgani pa vodijo roko. Hkrati pa bo to nov korak v njihovem razumevanju resnice, da je delo tisto, ki je ustvarilo človeka, ne pa kaka nerazumljiva sila od zunaj.

Popestrili smo načine za preverjanje znanja. Učenci lahko poleg tradicionalnih domačih nalog delajo tudi samostojne ali skupinske eksperimentalne naloge iz kuhinjske fizike, izdelujejo preproste merilne naprave in delujoče modele. Pri izboru teh nalog se ravnamo po načelu, da je le redko kaj vredna taka igrača ali tako učilo, ki je le cenena in navadno pomanjšana ali povečana izvedba resnične naprave. Take naprave so često prava razstava metodično didaktične bede tistih, ki so jih napravili. Najboljši poskus vrednosti didaktičnega pripomočka je, da deluje. Res je sicer, da v prvem hipu navadno ne deluje, toda prav v tem je ves čar: igračko je treba toliko časa popravljati, da bo delovala.

Če bodo učenci to počenjali, bodo spoznali fiziko kot dejavnost. Ne bo jim treba na začetku leta pripovedovati, kaj je fizika v slovesni latovščini: „Fizika je veda, ki proučuje take spremembe v naravi, ki blablablabla.“

Bolje je, da ob delu spoznajo, da tisto, kar grize, sodi v biologijo, tisto, kar smrdi v kemijo, tisto, kar ne deluje, pa v fiziko.

Tako smo torej nakazali, kako povezujemo fizikalno vsebino s fiziko kot dejavnostjo. Pri tem je težišče dela na improvizaciji — za zdaj. Improvizacija pa ne more biti dokončna rešitev. Zato se bomo lotili prepričevanja šol in finančnikov, da je treba učilnice iz 19. stoletja predelati v take, ki bodo sodile v 20. stoletje. Temeljna razlika med obema zvrstema je seveda: elektrika. Dokler bo v učilnici le eno stikalo in ena vtičnica, tako dolgo je vsaka kuhinja boljši fizikalni laboratorij kot ga premore šola. Za zdaj je tako in po tem krojimo pouk fizike. Nikakor pa ne bomo pri tem ostali. V razred je

Podelitev odlikovanj

Predsednik republike SFRJ je odlikoval 10 delavcev zavoda za šolstvo SRS, in sicer:

- Borisa Lipužiča, z redom zasluge za narod s srebriimi žarki
- Karla Kosa, z redom zasluge za narod s srebriimi žarki
- Antonijo Metelko, z redom dela z zlatim vencem
- Veselina Periča, z redom dela z zlatim vencem
- Pavlo Zadobovšek, z redom zasluge za narod s srebrno zvezdo
- Jakoba Zupančiča, z redom zasluge za narod s srebrno zvezdo
- Ivana Andoljška, z redom zasluge za narod s srebrno zvezdo
- Tatjano Sevnik, z redom zasluge za narod s srebrno zvezdo
- Renato Mejak, z redom dela s srebrnim vencem
- Jožeta Valentinčiča, z redom dela s srebrnim vencem

Odlikovanja je omenjenim delavcem izročil tov. dr. Avgustin Lah, podpredsednik izvršnega sveta skupščine SRS.

Iskreno čestitamo!

treba napeljati elektriko in pred učenca postaviti varno skatlo, ki bo poganjala tisto, kar bo imel na klopi. Ko bo to doseženo, bomo lahko rekli, da je polovica dela za nami. Toda za ta cilj bomo morali razkopavati učilnice, ki so jih zgradili lani. To pa ne bo lahko. Betonirane zmote je težko popravljati.

Nazadnje upamo še, da se nam bo s takim poukom fizike posrečilo vplivati na učencev pogled na svet. O materialnih povzročiteljih vsega dogajanja v svetu ne kaže učencev prepričevati z govorjenjem, ker na tem področju le redki pri trinaestih letih dozore v mislece, ki so sposobni operirati z logično simboličnim gradivom. Vsi pa so sposobni razumeti, da je izvir sil vedno neko telo, če tisto telo lahko otipljejo z rokami. O medsebojni prepletenosti in soodvisnosti dogodkov v naravi in družbi bodo učenci na tej starostni stopnji prav malo zvedeli, če jim bomo to dopovedovali le z zapletenimi latinskimi besedami. Naj to najprej izkustveno dožive v pomanjšanem merilu. Fizikalni poskus je čudovita priložnost za to, saj ga skoraj nikoli ni mogoče razumeti drugače, kot da si ob njem priključimo v spomin in povežemo po več naravnih zakonov.

KAJ JE PAMETNO

Zapisali smo že, da se pri obnovi pouka fizike trudimo,

da ves čas nekaj počenjamo. Seveda bi radi videli, da bi bilo to, kar počnemo, tudi pametno. Nekateri menijo, da je vsako pametno dejanje treba vnaprej natanko premisliti in napraviti podoben načrt zanj. Če gre potem vse po načrtu, je delo gotovo pametno opravljeno.

Taka opredelitev pametnega ravnanja se nam zdi dvakrat nespametna. Prvič je logično zanič. Če bi bilo pametno dejanje tisto, ki poteka po vnaprejšnjem načrtu, potem bi bilo tudi izdelovanje načrta zanj potrebno vnaprejšnjem načrtovanju, pa tudi načrtovanje za načrt načrta bi bilo treba načrtovati itd. Vidimo, kam nas to vodi. V to, da sedimo križem rok.

Drugič pa je ta definicija pametnega početja izkustveno ovržena. Nič ni bolj nespametnega v razredu, kot je ura, ki teče natanko po vnaprejšnji napravi. Tako neumnost lahko zagreši samo začetnik, ki ga je prestrašila didaktika.

Pametno je tako delo, ki se sproti prilagaja robnim pogojem, v katerih poteka. Zato smo si zastavili samo globalen cilj: povezati razcepljeno in razložiti, kar je videti kot iz enega kosa. Kaj pa moramo storiti v posameznem trenutku, skušamo razbirati iz vsakokratne situacije. Ko tega ne bomo znali več, bomo kozli, godni za odstrel.

JANEZ FERBAR

PORTRETI

Gospod, ki kozle strelja

Matematika in fizika

lahko nudita užitek, če učenci sami odkrivajo zakonitosti

Društvo matematikov, fizikov in astronomov SR Slovenije je sredi decembra priredilo strokovno posvetovanje o novih metodah in učnih načrtih za fiziko. Sočasno je bil njihov 26. občni zbor. Po pretežni srednješolski usmerjenosti se je zdaj zanimanje društva obrnilo k osnovnim šolam — in celo prireditelje je presenetil številni odziv učiteljev. Pričakovali so jih okrog 130 — prišlo pa jih je nad 200. Bili so tudi strokovni kolegi iz Italije. Po strokovnih predavanjih in obnem zboru so se udeleženci iz Portoroža (kjer je bilo posvetovanje) odpeljali na ogled tržaških šol.

Izmenjava izkušenj ima pri uvajanju novosti posebno mesto. Ni še mogoče graditi na že preizkušenem, starem — torej je vsaka izkušnja kolegov resnična pomoč pri delu. Naj navedem nekaj misli iz pozdravnega nagovora:

Vztrajanje pri tradicionalnih vsebinah lahko omejuje intelektualni razvoj mladih generacij.

Nesoglasij ne jemljimo kot

oviro — pač pa kot boj mnenj. — Namen srečanja je, da fizikom pokažemo nove možnosti in da poučimo tiste, ki z načrtom niso seznanjeni.

Predavanje profesorja Janeza Ferbarja in Dušana Dolinarja sta prikazala namen novosti pouka fizike kakor tudi sodelovanje učiteljev s pedagoškim inštitutom pri uvajanju novega učnega načrta (natančneje za 7. razred osnovne šole v letošnjem šolskem letu). Metodično didaktična navodila je inštitut razposlal 231 šolam; od teh jih je izpolnjena vrnilo 95 šol — skupno 223 oddelki sedmih razredov. Lahko torej računamo, da poprečno 7000 učencev sedmih razredov že sodeluje pri novem načinu poučevanja fizike. Učitelji s svojimi odgovori tako rekoč soustvarjajo ta novi, sodobnejši, privlačnejši in uporabnejši način poučevanja. Podatki in odlomki iz pismen pričajo o veliki zavzetosti učiteljev, o njihovi pripravljenosti na delo, za poskuse, za novo, za napredek. In kaj hočemo od učiteljev več?

V popoldanskem delu so se učitelji razdelili: nekateri so sledili razlagi o dosežanih dosežkih in prihodnjih načrtih nove matematike (ki prehaja zdaj v višje razrede osnovne šole), drugi pa so se udeležili razprave o praktičnem delu obnove pouka fizike v osnovni šoli. Pokazalo se je — kar često slišimo tudi pri drugih predmetih — da ob bolj praktičnem, manj teoretičnem poučevanju vedno zmanjka časa za preverjanje poskusov in domačega dela učencev. In vendar želimo učence naučiti prav to, da bi delali sami! Izkušnje, predvsem pa izmenjava mnenj učiteljev, vedno znova dokazujejo, da so učenci pripravljeni, voljni in sposobni za sodoben pouk — da pa naše učenovzgojne ustanove, sestavljalec učnih načrtov in ne nazadnje učitelji težko zapustijo stare, uhojene steze, ko je beseda bila prvo in glavno — dejanja pa šele drugotno.

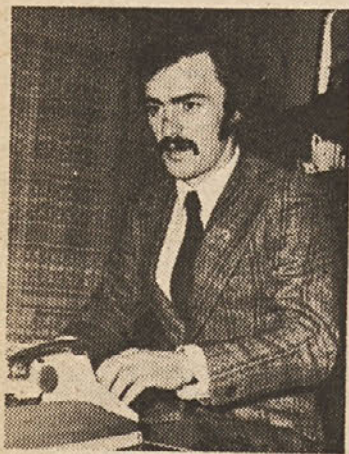
Pri predavanju in razpravi o novi matematiki so ugotovili, da bo treba znanje, do katerega so nam v prvih štirih razredih

pripomogli pojmi, kot so množice, relacije, končne grupe — v naslednjih štirih razredih uporabiti, pri čemer nam bo lahko zelo uspešno pomagala geometrija. Resnica pa je, da reforma matematike na more biti stvar drugorazrednih matematikov — kot je poudaril profesor Savnik. Vsi vemo, kako zelo nam primanjkuje strokovno usposobljenih matematikov in fizikov. V tej drugi fazi — pripravi za sodoben pouk matematike od 5. do 8. razreda — bodo zavodu za šolstvo SR Slovenije pomagali: Društvo matematikov, fizikov in astronomov, fakulteta in obe pedagoški akademiji. V razpravi se je tudi izkristalizirala misel, da je prihodnje učitelje matematike nujno potrebno usposobiti tudi kot dobre metodike podajanja znanja. Strokovni in metodični del morata potekati vzporedno.

Gostoljubnost domačinov občine Piran je vsem udeležencem olepšala večer po strokovno napornem dnevu.

NEŽA MAURER

pod reflektorjem

PIŠE:
SILVO TERŠEK

Slabih učiteljev ni

Med kmečkim plugom, obarvanim z blatom, s hrepenenjem po dobri letini in s strahom pred točo, med kmečkim plugom in steklenim izdelkom tiči samo življenje. V ognju in sapi, med prsti in z domišljijo se rojevajo oblike. Črepinje kljub vsemu ne prinašajo sreče; samo delo je sreča — čim več delati, čim več dati od sebe! Mladost se nasmehne. Pravi, da si prizanesljiv do preteklosti. O tistih časih nerad pripoveduje. Dandanes ti ne bodo verjeli; sam sebi težko verjameš. Kadar si sanjari o šolanju, nisi bežal od težkega dela. Vedel si, da je premalo, kadar čutiš moč samo v rokah, v telesu. Šolanje...? Štipendije so bile v tistih časih bolj podpore za revne. Človek ni vedel, kdo je bil bolj reven — bogastva ni bilo. Kmet, to je pravzaprav tudi srečen poklic. Z malo sreče in veliko pridnostjo nisi lačen. Zgodilo se je celo, da si se lahko vpisal v gimnazijo. Malo jih je bilo v Aleksincu in tam okrog, ki so si lahko privoščili takšno razkošje. Sreča je kakor sonce, kadar ga opazuješ skozi barvasto steklo. In če imaš ob vsem tem še strica steklarja... Hodiš v

šolo in se sočasno učiš steklar-ske obrti. Življenje je kakor kozarec, pripoveduje stric. Moraš ga znati narediti, moraš ga pravilno prijeti in pravilno uporabljati. Človek se ne uči, da bo pozneje lenaril in ne dela, da bi se mu nikoli ne bilo potrebno učiti.

Toda vse in še marsikaj je preteklost: pedagoška akademija, študij geografije in zgodovine, poučevanje v Kaoniku pri Kruševcu, v Smihelu pri Novem mestu, v Krškem in devet let poučevanja v Stopičah. Tudi srbohrvaški naglas je skoraj preteklost. Človek se potepa po svetu in ni potepuh. Ljudi ne presoja po zvenu besed in poklica ne po njegovi spoštovanosti. V Novo mesto pride z namenom, da bi se zaposlil kot steklar in sprejme službo pedagoškega delavca.

Pravi, da je o lastnih pedagoških izkušnjah težko govoriti. Kadar nekdo trdi, da je pedagog, veliko tvega. Nemaokrat se primeri, da so prav otroci „pedagogo“ najslabše vzgojeni. Drugače je, če poveš, da si pedagoški delavec, da se trudiš, da bi posredoval otroku osnovno vzgojo, izobrazbo.

Pisarna je hladna. Cigaretne dim pleše okrog žarnice pod stropom. Otroški vršič prihaja iz novega športnega igrišča za staro šolsko stavbo. Že res, da je bila grajena po vojni in to tako površno, da je čez nekaj let grozila z nevarnostjo, da se poruši. „... Letos smo začeli podpirati stropo z lesenimi tramovi. Podprli smo učilnice in prostor, v katerem učenci telovadijo. Človek se počuti v tako podprti učilnici kakor v rudniku!“

Trkanje na vrata, košati brki pod miličniško kapo, dvoje svetlih oči in črna beležnica. Včeraj je Miha iz sedmega razreda...

„... Socialni problemi so bili in bodo verjetno ostali. Z njimi je tako kot z zimo v različnih letih: lahko je prizanesljivi

va in kruta z obilico snega. Na našem podgorju, med Gorjanci in Novim mestom, razsaja alkoholizem. Tu je doma šmarnica. Verjetno ne bom pretiraval, če bom trdil, da je v našem šolskem okolju samo deset odstotkov starejših ljudi, ki niso, v večji ali manjši obliki sužnji alkohola. Polovica med njimi je prav težkih alkoholikov. Zgodi se, da mesec ali dva gospodar družine ne pije. Takrat tudi z otrokom omenjene družine nimamo problemov. Toda, ko se ponovno začne njegovo „vinsko obdobje“, ko začne pretepiti ženo, otroke, se naši problemi povečajo. Učenci prihajajo v šolo nepripravljeni, brez nalog, brez knjig in šolskih torbic ali pa jih sploh ni v šolo. Nekateri starši takrat otroke doma zaklepajo ali jim kako drugače preprečijo, da ne gredo k pouku.

Hudo je tudi takrat, ko so otroci preobremenjeni s kmečkim delom. Oče in mati sta zaposlena v metu, otroci pa morajo doma gospodariti. Pri nas še vedno prevladuje zaostal kmečki vpliv. Starši prihajajo v šolo in se razburjajo: če je moj oče delal tako in če sem isto počel sam, bo to delal tudi moj otrok! Težko je razumeti, da so včasih starši celo ljubosumni, če se njihovim otrokom obeta boljše življenje, kot so ga imeli sami. Večina naših otrok se po končanem osnovnem šolanju zaposli, priuči, doseže polkvalifikacijo ali največ kvalifikacijo. Fantje gredo za mehanike, kleparje, dekleta za šivilje, na delo v tovarne... Seveda nekateri nadaljujejo šolanje v srednjih, višjih in visokih šolah. Znano pa je, da je takšnih iz podeželja mnogo manj kakor iz mest.

Učitelj ostane razpet med resnico okolja, v katerem živi, in med potrebami in zahtevami družbe, ki ji pripada...

Kako krhka je včasih človekova moč, možnost, da bi nekaj naredil. Zdi se, da se učitelj v stoletjih ni dosti spremenil; vsaj

tako mislijo mnogi. Pogosto se lahko dodatno izobrazuje samo na račun svojega spanja — počitka. Saj je težko verjeti, da bi si lahko našel učitelj dve uri prostega časa, da bi prebral knjige, da bi...

LJUBO MILOŠEVIČ, ravnatelj osnovne šole Janez Trdina iz Stopič, razmišlja: „Na podeželju je učiteljeva zaposlenost še posebno velika. Potrebovali bi pet učiteljev na matični šoli in dva na podružnični. Vse prevečkrat smo primorani, da se lotimo improvizacij. Poskušamo najrazličnejše načine, da bi imeli učenci kar najmanj nezadostnih ocen, neopravičenih ur, kazni, problemov... Človek si želi, da bi imela šola primerne delovne prostore (imamo šest učilnic in trinajst oddelkov). Telovadnice seveda nimamo.“

Imamo pa športno igrišče, kakršnih je verjetno malo v Sloveniji. Pri tem so nam pomagala nekatera novomeška podjetja. Veliko smo naredili sami!

Samo razmišljam, ne tožim. Družbena uveljavitev učitelja je odvisna od slehernega posameznika. Učitelj s srednjo izobrazbo lahko doseže visoko spoštovanje in ugled. Toda biti mora povsem predan svojemu delu. Pomemben je njegov odnos do učenca in ljudi, s katerimi se srečuje. Ne sme biti domišljavec, edina „veličina“ v okolju, kjer dela in živi. Učitelju ni nihče vzel avtoritete ali družbene veljave. Žal mnogi učitelji živijo zunaj kraja, v katerem poučujejo in se tako težje vključujejo v družbenopolitično življenje krajevne skupnosti.

Nekaj časa kljub vsemu mine, preden se lahko prepričaš, če si vreden lastnega upanja. Poznati si moraš svoje možnosti, ko si obračun zemljo na neskončni njeni blizini Aleksinca, poznati si moraš zmogljivosti svojih pljuč, ko oblikoval steklene posode, poznati si moraš sebe in mlade ljudi, ko si stopil za kateder. Spominjaš se starejšega ravnatelja, ki ti je prvi dan rekel: oba dela za isti cilj in tikala se bova. Ne le beseda, prijateljstvo je potrebno. Za iskrenega prijatelja ni dela, ki bi ga ne opravil. Ravnatelj — to vendar ni nikakršna „položaj“, čeprav mnogi mislijo drugače. Takrat, ko si sam postal ravnatelj, si sklenil: tudi moj odnos do učiteljev bo prijateljski. Uspeh šole in učiteljevega dela je močno odvisen od razumevanja v kolektivu.

„... Našim učiteljem povsem verjamem, kot verjamem povsem sebi. Nikogar ni, ki bi svojega dela ne opravil, pa če sem ali nisem na šoli. Mislim, da sploh ni učitelja, ki bi bil pripravljen „prodati“ samega sebe, čeprav radi poudarjamo, da imamo slab učiteljski kader. Lahko rečemo: ta učitelj je dober, oni je boljši. Slabega učitelja ni, ker se ne bi mogel držati v kolektivu. Sam spoznam, da mora zapustiti prosveto. Kdor je zapustil naš poklic, tega ni storil zato, ker ni mogel predovati. Odsel je v prepričanju, da bo drugod z manj dela več zaslužil; sel je, ker je bil slab učitelj.“

Lestvica učiteljevega napredovanja bo prinesla dobro in slabo. Verjetno bo težko reči, kdo je tisti, ki ni zaslužil, da bi napredoval. Sicer pa je vsak novost polna negotovosti...

Previdno! Z mladim človekom je kakor s stekleno stvarjo. Človek se lahko nad njim navdušuje, navdušuje se nad svojim delom in je razočaran, če se upanja razbijejo. In odveč, če je pedagoški delavec še kaj — recimo steklar.

SODOBNA POTA VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA

PIŠE: DR. ANA KRANJC

Reforma univerzitetnega študija se začne z reformo izredne študija

Ob sodobnem reformiranju našega srednjega in visokega šolstva se pokaže izredni študij v posebni luči. Hitro spreminjanje števila izrednih študentov in oblik izrednega študija pa je zrcalilo tudi neke splošne družbenoekonomske težnje današnjega sveta. Tako je postajal izredni študij (za strokovnjake pa tudi za študente) ena od najbolj privlačnih oblik izobraževanja. Veliko pozornosti mu posvečajo predvsem vzhodni in zahodni Nemci (Fernstudium), Angleži (Open University) in še nekateri drugi narodi.

Zakaj postaja izredni študij tako aktualen? Na to vprašanje je več odgovorov. Biologi pravijo, da mlad človek danes prej dozori, kot je nekoč. Zgodnejšo biološko zrelost spremlja tudi hitrejša socialna in psihično dozorevanje. Mladi ljudje tako veliko prej sprejmejo razne socialne odgovornosti, kot pa so jih sprejemali kdajkoli prej. Med drugim se je pokazalo tudi to, da se mladi prej poročajo, kot so se nekdaj.

Z uvajanjem permanentnega izobraževanja se tudi starost za nastop prve zaposlitve pomakne precej navzdol. Če že naprej vemo, da se bomo morali vse življenje izobraževati, zakaj ne bi že zgodaj pomešali zaposlitve in učenja ter drugih odgovornosti (družino, družbeno dejavnost itd.)? Zlasti po srednji šoli je vedno več takih, ki nadaljujejo študij poleg dela. Če pa so oblike izrednega študija preveč rigidne in staromodne ter ne ustrezajo ritmu današnjega študenta, želja po nadaljnjem študiju po nekaj neuspešnih poskusih odpade. Mlad človek se končno sprijazni s tem, da ima samo srednjo šolo. Če oblike izrednega študija niso razvite, se kljub obstoječim družbenim potrebam po bolj izobraženih kadrih zadeva ne premakne. Z glavo skozi zid ni mogoče.

Zgodnja zaposlitev ovira nadaljevanje šolanja že ob prehodu iz osemletke v srednjo šolo. Po statističnih podatkih je že 5 let zaporedoma v Sloveniji najmanj tistih učencev, ki po uspešno končani osnovni šoli nadaljujejo šolanje na srednji.

Odstotek učencev, ki so uspešno končali osnovno šolo in nadaljevali šolanje v srednji šoli (šolsko leto 1969/70)¹⁾

SFRJ	87,5
Bosna in Hercegovina	89,8
Crna gora	83,4
Hrvatska	82,1
Makedonija	81,6
Slovenija	76,9
Srbija	89,2

Večerne in dopisne šole za zaposlene so v Sloveniji vse premalo razširjene, tam, kjer jih imajo pa se zelo trudijo, da bi čimveč dajali odraslim slušateljem. Namen, da bi zaposlenim pomagali pri nadaljevanju šolanja, pa usahne na visokošolski ravni. Izredni študij gledamo bolj kot individualno željo ali posebnost nekega človeka, prav malo pa odgovorni poskrbijo, da bi izredni študij tudi kakovostno dvignili in omogočili boljše možnosti študentom. Izboljšani izredni študij bi bil dostopen tudi poprečnemu študentu. Doslej je lahko diplomiral le tisti, če je bil na pol genij, saj se je moral povsem osamljeno prebijati skozi izpite, seminarje in diplomo. Eden naših znanih pedagogov je dejal, da je izredni študij izreden samo po enem merilu, namreč zato — ker poteka v izredno težkih razmerah. Pot od dela in zaposlitve v visoko šolo oziroma na univerzo je izredno težka in dostopna le malokaterim.

Kljub hitro se razvijajočemu slovenskemu gospodarstvu je izobrazbena struktura v Sloveniji porazna. Izredno nizek je zlasti odstotek ljudi z visoko šolo ali univerzo. V šolskem letu 1972/73 je bilo na univerzi vpisanih 10.516 študentov²⁾. Za primerjavo naj navedem, da je imela beograjska univerza že pred leti 60.000 študentov, čeprav imajo fakultete v Nišu in univerzo v Novem Sadu. Sedaj odpirajo v Srbiji še druge univerze v manjših središčih. Od vsega odraslega prebivalstva v Sloveniji (1.447.944), starega nad 10 let, je imelo leta 1971 samo 26.355 ljudi (starih do 29 let) visoko ali fakultetno izobrazbo, 17.984 (starih do 34 let) je bilo nepismenih, velika večina pa je imela le nepopolno osemletko ali pa dokončano osnovno šolo brez kakršnegakoli dodatnega izobraževanja.³⁾

¹⁾ Mladina Slovenije, Statistični prikaz položaja in vloge v družbi, študijsko raziskovalni center RK ZSMS, Ljubljana, 1974, str. 28

²⁾ Ibidem, stran 33

³⁾ Ibidem, stran 11

Ob teh podatkih se lahko zamislimo. Dežele, ki so gospodarsko uspevale, niso zanemarjale izobraževanja, sodobno ekonomijo so gradile tudi na znanju. Še bolj pomembna pa je izobrazba za naš družbeni razvoj, ko postaja v samoupravnem sistemu pogoj situacija non. V ZDA so leta 1970 zajeli že več kot 70 % mladine na univerze in college; večina študentov je študirala po izredni poti po raznih oblikah izobraževanja na daljavo.

V šolskem letu 1973/74 je bilo vpisanih na univerzi in visoki šolah približno 25.000 študentov. Od tega je bilo le tisoč izrednih študentov. Razmerje očitno kaže, kako je z izrednim študijem. Na večini sodobnih univerz je razmerje med rednimi in izrednimi študenti 1:1 ali pa razmerje izrednih študentov celo preraste številni rednih.

Če napravimo pregled nad vsemi višjimi, visokimi šolami in univerzami pri nas, se razmerje med izrednimi in rednimi študenti močno razlikuje. Takega poraznega stanja, kot je na univerzi, ni drugod. Zlasti višje šole so se razvijale harmonično, predvsem v skladu s potrebami izrednega študija. To je značilno posebno za visoko šolo za organizacijo dela v Kranju in višjo komercialno šolo v Mariboru. Na obeh je večina študentov izrednih. Po vsej Sloveniji so organizirali dislocirane centre. Tam se zbirajo izredni študenti na seminarjih in polagajo izpite. Študij na domu jim omogočajo številni pisani viri. Vsak predmet ima obvezno svoj učbenik, na univerzi pa „lovijo“ izredni študentje zapiske rednih, ker je pri nekaterih predmetih to edino slovstvo za izpit.

Nerazvite oblike zelo ovirajo, da bi se družbena vloga izrednega študija popolneje razvila. Z razvijanjem pripomočkov in metod izredni študij pa bi se sočasno hitreje razvijal tudi redni študij. Upravičeno lahko pričakujemo, da bi se tako zmanjšal osip študentov. Približen vtis o osipu nam da že primerjava dveh sumarnih podatkov. V Sloveniji je bilo leta 1971 26.355 ljudi s fakultetno ali visokošolsko izobrazbo starih do 29 let, naenkrat vpisanih na visokošolske zavode pa jih je bilo v šolskem letu 1973/74 približno 25.000. Največ jih odpade že po prvem letniku. Težko bi sklepali, da odpadajo zaradi svojih nesposobnosti. Da bi si toliko študentov izbralo napačno študijsko smer, tudi ne moremo trditi. Verjetno so tudi pogoji za redni študij neurejeni in težki.

RADIO IN ŠOLA

Povojna književnost jugoslovanskih narodov in narodnosti

Najbrž ni treba poudarjati, kako pomembno je seznanjati srednješolce s književnostjo jugoslovanskih narodov in narodnosti, še posebno z razvojem povojne književnosti, saj za sodobna dogajanja v domači literaturi navadno zmanjka časa.

V prvem polletju je bilo težje oddaj na povojnem razvoju književnosti jugoslovanskih narodnosti, tako da je učenec in poslušalec, ki ga ta književnost zanima, dobil izčrpano informacijo o ustvarjanju narodnosti v madžarskem, slovaškem, rusinskem, albanskem in romunskem jeziku, prav tako pa tudi glavne smernice razvoja povojne književnosti jugoslovanskih narodov. Prvo polletje sklepamo s pregledom makedonske povojne pripovedne proze, drugo polletje pa bomo začeli s poezijo.

V dvajsetminutnih oddajah nam prof. dr. Boris Paternu prikaže razpon slovenske poezije od Krakarjeve zbirke V vzponu mladosti iz leta 1949 do Salamunovega Pokra, ki je izšel leta 1966. S pesmima „Cesta mladosti“ iz Krakarjeve zbirke in „Maline so“ iz Salamunove je avtor opozoril predvsem na dve skrajno oddaljeni točki povojne slovenske poezije, „vmes pa je napeta in dinamična drama neke poezije, ki se po logiki literarnega in družbenega razvoja postopoma trga iz svoje mobilizacijske realistične poetike, iz svoje frontne ideološke sheme, ki jo je med NOB sprejela globoko doživeto in spontano; vse manj spontano pa nadaljevala v obdobju administrativnega socializma,“ kot je zapisal prof. dr. Paternu.

Oddajo o povojni hrvaški poeziji je napisal prof. dr. Nikola Miličević, ki se je z nekaterimi najbolj značilnimi pesmimi ustavil ob avtorjih, ki so v povojno hrvaško poezijo vnesli novega duha. Če bi gledali razvojno pot hrvaške poezije v zadnjih petdesetih letih, bi videli, da je bilo obdobje med leti 1945 in 1950 najtežje, vendar pa sta tudi tedaj zablesteli imeni Jure Kaštelan in Vesna Parun. V petdesetih letih pa se s časopisom „Krugovi“ pojavi vrsta novih imen in z njimi nova državna iskanja. V tem pregledu povojne poezije se avtor ustavi še ob nastopu pesnikov, ki izhajajo iz metafizične abstrakcije, kar jih je privelo do eksperimentiranja v jeziku.

Nastop povojnega makedonskega generacijskega vala predstavlja zbirka „Pesmi“ Aca Šopova, objavljena leta 1944. Tudi v makedonski poeziji vidimo, da zaznamujeta prva povojna leta optimizem in vera v lepšo prihodnost, polna so graditeljskega zanosa in spominov na vojno. Drugi generacijski val, ki se je pojavil med letom 1955 in 1958 pa predstavlja enega izmed najvažnejših mejnikov v sodobni makedonski književnosti. Ta pesniška generacija je v poezijo spet vnesla doživljanje; iz tega obdobja je cela vrsta zbirk, nekaj pesmi pa prinaša tudi naša oddaja.

Avtor oddaje dr. Aleksander Spasov konča oddajo z opisom poezije zadnjega desetletja in s pesmimi, ki so za ta čas najznačilnejše. Sarajevski kritik Rista Trifković začel je pregled poezije v Bosni in Hercegovini v zadnji četrtini devetnajstega stoletja in se seveda ob celostnem pregledu razvoja poezije ne more izogniti narodni književnosti, ki je močno vplivala tudi na nekatere povojne ustvarjalce. Val obnove in modernizacije se

je začel v petdesetih letih, z nastopom nove generacije; njen predstavnik je Husein Tahaišić. V najnovejšem obdobju, ki pa nam je še preblizu, da bi ga lahko dokončno objektivno ocenili, je vrsta pojavov, ki nam padejo v oči. Predvsem je vidna bogata pesniška produktivnost, izide mnogo pesniških zbirk. Zato ni naključje, da je v antologiji novejših poezij v Bosni in Hercegovini „Spočeni sa svijetom“, ki jo je uredil Husein Tahaišić, zastopanih 45 pesnikov.

Oddajo o povojni srbski poeziji je napisal prof. Aleksander Petrov. Pravi, da se je obdobje moderne srbske poezije začelo šele v petdesetih letih, čeprav je nastalo tudi med vojno in prva povojna leta več zanimivih pesniških del. Razvoj moderne srbske poezije je povezan z velikimi spremembami v jugoslovanski družbi, z osvobajanjem dogmatskega gledanja na izgradnjo socializma; na temeljih revolucije začnejo ustvarjati demokratično in samoupravno socialistično družbo. Z izborom pesmi in z nekaterimi najvidnejšimi predstavniki povojne poezije nam avtor oddaje pokaže različne tokove v sodobni srbski poeziji.

Oddaje iz tega cikla so na sporedu vsak torek na II. radijskem programu ob 14.00. Oddaje, ki smo vam jih predstavili, bodo na sporedu po tem vrstnem redu:

- 4. februarja: Sodobna slovenska lirika, I. del
- 11. februarja: Sodobna slovenska lirika II. del
- 18. februarja: Povojna hrvaška poezija
- 25. februarja: Sodobna makedonska poezija
- 4. marca: Poezija v Bosni in Hercegovini
- 11. marca: Povojna srbska poezija

III. Vzgojnoizobraževalni program radia

(Nadaljevanje)

Nadalje so se pokazale težave pri usklajevanju prizadevanj med uredništvom, Izseljensko matično in sekretariatom za prosveto in kulturo glede zbiranja naslovov in vsaj začetnega financiranja pošilk za šole v zamejstvu, za dopolnilne šole otrok delavcev na začasnem delu v tujini in za druge centre, kamor naj bi gradivo pošiljali. Po drugi strani pa se je v osebnih stikih z našimi ljudmi v tujini (predvsem z učitelji v dopolnilnih šolah) pokazalo, da je to gradivo zelo dobrodošlo. Uporabili smo ga tudi pri posredovanju izkušenj uredniku na novo uvedenih slovenskih izobraževalnih oddaj na radiu v Celovcu.

Arhiv uporabnih posnetkov za rabo kasetne produkcije je pravzaprav neizčrpen, vsaj za enoletno produkcijo pa so ustrezne komisije, sestavljene po dogovoru med rtv in zavodom za šolstvo, tudi že selekcionirale oddaje, še preden se je produkcija ustavila.

03.200 — Sklop informacij o programu je trenutno zadovoljiv, saj dobivajo šole in še nekatere druge ustanove program za pol leta vnaprej, za individualne poslušalce pa gre ta informacija po običajnih kanalih za teden dni vnaprej in za vsak dan posebej.

Ob boljši uskladitvi z ustanovami zunanješolskega izobraževanja (delavski univerzami in Dopisno delavsko univerzo) bi lahko dopolnili sistem s selekcionirano informacijo za posebne kategorije slušateljev teh ustanov in za nekatere druge skupine poslušalcev, npr. marksiistične krožke, mladinske klube in podobne.

03.201 — Poseben problem informacije o programu je sodelovanje z drugimi ustanovami, ki proizvajajo učne pripomočke. Omenili smo že možnost, da bi programskim knjigam dodajali diapozitive in realizirali tako imenovano radiovizijo. Poskus takega sodelovanja s Sava filmom je bil napravljen že leta 1961, vendar rezultatov ni bilo. To kaže, da je vsaka od teh ustanov rada dajala kompletno informacijo, ne glede na to, da se tako drobijo moči in denar. Uskladitev bi bila potrebna, vendar ne le s Sava filmom, temveč tudi z dopisno delavsko univerzo, ki tudi proizvaja diapozitive in diafil-

me ter grafoskope in grafoskopske folije, torej tudi pomožna sredstva, ki jih je mogoče kombinirati bodisi z „živo“ oddajo bodisi s kasetnim trakom. Taka uskladitev in sodelovanja pa sta seveda odvisna od dogovorov, ki jih ustrezno uredništvo radia lahko samo spodbudi.

03.300 — Sodelovanje z ustanovami, ki naj pripravljajo učitelje na uporabo učne tehnologije, je trajno, čeprav ne preveč intenzivno. Vpogled (nujno omejen), ki ga imamo v to dejavnost, kaže, da so ta prizadevanja še preveč naključna in nekoliko podvržena trenutnim impulzom; na primer preveč usmerjena na televizijski izobraževalni program, in brez občutka za stvarne možnosti enega ali drugega sredstva. Tudi te zveze bi bilo treba krepiti.

03.400 — Rešitev sklopa problemov okoli povratne informacije pričakujemo od že omenjene raziskave, izvedene v marcu, aprilu in maju šolskega leta 1973/74. Rezultati bi po modelu raziskave morali pokazati vse odnose med obema sistemoma, torej tudi najustreznejše možnosti medsebojnega dopolnjevanja in podporiranja. Minimalni vzorec poročevalcev, ki ga bomo vzdrževali po rezultatih te raziskave, bo zagotavljal stalno povratno informacijo, potrebno za programiranje in sprotno odpravljanje slabosti v izvedbi programa.

03.401 — Pomemben vir posebne povratne informacije nam trenutno predstavlja vzgojna oddaja „Odrasli tako — kako pa mi?“ Ta oddaja namreč zahteva tedenske pogovore s skupinami posebej izbranih mladostnikov, sistemiziranje podatkov iz teh pogovorov pa daje dokaj zanesljiv vpogled v vrednostni sistem, predstave o svetu in način doživljanja mladostnikov, skratka v tisto, kar imenujemo „konstrukcija realnosti“ mladostnikov. Ze provizoričen pregled teh podatkov je dal zanimive rezultate (N. Razgledi 14/9 1974 in Vzgoja in izobraževanje 1974/II). V dogovoru s programskim vodstvom in inštitutom za sociologijo in filozofijo pa smo izdelali predlog, da bi z nekim večjim raziskovalnim projektom „Konstrukcija realnosti mladostnikov“ dobili znanstveno zanesljive rezultate. ISF je že poslal pripravljani predlog raziskovalni skupnosti SRS.

J. DOKLER

ARMADA SMO VSI

Razmišljanje ob vpisu

Zvezni sekretariat za narodno obrambo je letošnjega 4. decembra razpisal natečaj za sprejem dijakov v vojaške gimnazije in srednje vojaške šole v letu 1975. Rok razpisa: 15. februar 1975.

Prosvetne delavce bodo o tem razpisu obvestili občinski organi za narodno obrambo. V tem sestavku naj opozorimo na nekatere zadeve, ki so posebno pomembne za obveščanje staršev in usmerjanje osnovnošolcev v srednje vojaške šole. Nanje opozarjamo zato, ker so srednje vojaške šole mnogokrat nepravilno „v senci“ vojaških gimnazij in akademij. S tem so povezani tudi predsodki in nepo-

pularnost tovrstnih šol ter odnos staršev in dijakov do tovrstnih šol.

Ce vemo, kaj vse lahko pridobi dijak v srednji vojaški šoli in kakšne so želje absolventov slovenskih osnovnih šol, lahko rečemo, da so te šole v marsičem bolj privlačne kot druge vojaške izobraževalne ustanove — seveda, če učenci in njihovi starši poznajo način pouka v teh šolah in če so se znebili predsodkov.

SREDNJE VOJAŠKE ŠOLE ENAKOVREDNE TEHNIŠKIM ŠOLAM

Kdor pozna poklicne želje učencev, ki so končali osnovno

šolo, ve, da se mladi najraje vpišejo v tiste srednje šole, ki jih neposredno usposabljaajo za določen poklic, za začetek samostojnega življenja. Mnogi od teh bodo sicer kasneje nadaljevali šolanje, z željo, da bi dosegli višjo in visoko strokovno usposobljenost in si pridobili akademski naslov. Ker bodo imeli svoj poklic, bodo rešeni materialnih skrbi in med dolgotrajnim študijem ne bodo več odvisni od staršev. Opozorimo naj, da tudi vsaka srednja vojaška šola omogoča tak način šolanja.

Pri tem je treba poudariti predvsem to, kako pomembno mesto imajo tovrstne šole v novem šolskem sistemu Jugoslovanske ljudske armade:

— Vse vojaške šole so verifi-

cirane kot srednje šole, ki šolajo vojaške tehnike — mlajše oficirje naših oboroženih sil.

— Diploma in odlični uspeh srednje vojaške šole omogočata gojencu, da nadaljuje šolanje v vojaški akademiji istega rodu ali vojaške službe, v drugih pa kasneje glede na pogoje, ki so predpisani za vsako šolsko leto. Po končani šoli dobe ti gojenci čin podporočnika in nadaljujejo oficirsko kariero tako kot tisti mladinci, ki so se po končani gimnaziji (vojaški ali civilni) vpisali v vojaško akademijo.

— Mlajši oficir lahko med službovanjem — glede na svojo sposobnost in vztrajnost doseže oficirski čin podporočnika, če si pridobi višjo izobrazbo, ali čin poročnika, če kot izredni študent konča vojaško akademijo ali ustrezno fakulteto.

Vse povedano ja menda dovolj prepričljivo, da obračunamo s predsodkom — da je mlajši oficir „obsojen“ na to, da bo ostal mlajši oficir.

MLAJŠI OFICIR — VOJAŠKI TEHNIK

In kakšen naziv doseže gojenec srednje vojaške šole? Tudi to je pomembno, in sicer zato, ker že naziv pove, kakšno delo bo opravljal v armadi, hkrati pa izpodbija vse tiste predsodke, ki nastajajo v zvezi s tem poklicem — češ da ni delo mlajšega oficirja niti zanimivo niti odgovorno, saj gre v glavnem za urjenje vojakov, opravljanje dolž-

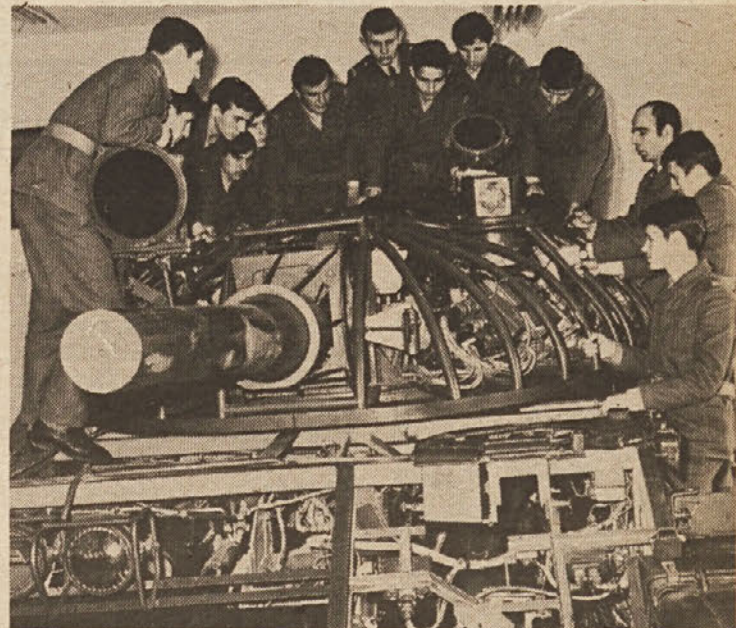

Foto: S. Krševan

nosti, ki „niso primerne“ za oficirja, da je ta nekaj kurir, skladiščnik ali podobno.

Ce upoštevamo, da si želi mlad človek izbrati poklic, ki bo družbeno priznan in koristen, mora dobro poznati svoje prihodnje delo in funkcijo, ki jo bo imel v vojski. Vse to mu moramo razložiti in omogočiti, da se sam prepriča, da ima prav tovrstno vojaško osebo veliko odgovornosti in zanimivo delo, saj mora znati ravnati z raznovrstnimi tehničnimi sredstvi. Poleg tega pripravlja za to delo tudi vojake in neposredno vpliva na njihove opredelitve in stališča.

In še nekaj o starših. Poleg tega, da jih seznanimo z ugodnostmi, ki jih bo imel njihov otrok v tem poklicu, ne bo odveč, če jih natančneje poučimo tudi o štiriletnem programu šolanja v srednji strokovni vojaški šoli. Dejstvo, da mora gojenec v tem obdobju obvladati gradivo 14 splošnoizobraževalnih pred-

metov (družbene, naravoslovno-matematične in ideološkopolitične vede), 6 splošno vojaških izobraževalnih predmetov in (glede na vrsto šole) 5 do 20 vojaško strokovnih predmetov, ponazarja izobrazbeni profil sodobnega mlajšega oficirja naše armade.

Razumljivo je, da s tem zapisom ne želimo podcenjevati možnosti, ki jih ima srednješolci v vojaški gimnaziji v Ljubljani in zmanjševati vpis vanjo. Brezplačno šolanje in popolna preskrba med šolanjem (internat gimnazije) zagotavljata učencem, da si pridobe v tej gimnaziji solidno splošno izobrazbo, ki bo temelj za študij na vojaških akademijah in za uspešno opravljanje oficirskih dolžnosti. Poudariti pa je treba tudi to, da lahko postane pilot Jugoslovanske vojaškega letalstva le tisti, ki konča gimnazijo Maršal Tito v Mostarju in vojaško letalsko akademijo v Zadru.

FRANC VRANČIČ

Foto: S. Krševan

Pogovor o štipendijah

Bo prihodnje leto popravilo stare napake?

Na vprašanja Prosvetnega delavca odgovarjata predsednik odbora podpisnikov iz 32. člena — Dušan KOMPARE ter Matjaž JUGOVIČ, vodja oddelka za materialna vprašanja študentov in učencev pri izobraževalni skupnosti SR Slovenije.

— Kako daleč so izpeljani družbeni dogovori o štipendiranju?

„Dosele je 49 občin podpisalo samoupravne sporazume o štipendiranju. Med tistimi, ki jih še niso, je Tržič najbolj kritičen; to pomeni, da je tam najmanj delovnih ljudi podpisalo sporazum. Dve tretjini ljudi ga mora podpisati, da je sprejet. Druge občine, v katerih je podpisan le s polovico glasov, so: Celje, tri obalne občine, Novo mesto, Nova Gorica, Kranj, Maribor in Velenje. Med njimi so premožnejše, razvite občine, katerih sredstva za štipendije bodo odločujoča.“

— Kako je z vprašanjem solidarnosti — v novem sistemu štipendiranja?

„Kadrovske štipendije, ki jih dajejo posamezne gospodarske organizacije ali interesne skupnosti za svoja področja — ostanejo. Želimo, da se vsak mlad človek čimprej poveže z delovno organizacijo, v kateri se bo zaposlil po končanem študiju. Smoter teh štipendij je povezati študij z delom.“

Toda — štipendije morajo prejeti vsi, ki so sposobni za učenje in so jih potrebni — ne glede na to, od kod so doma in

kje se šolajo. Zato gre 0,5 % od bruto osebnih dohodkov na poseben račun združenih sredstev v občini. Ko občina pokrije svoje potrebe — tista, ki jih lahko — se preostala sredstva odvedejo na zbirni račun Službe družbenega knjigovodstva. Skupna komisija podpisnic na ravni republike potem odloča, koliko se dodeli posameznim občinam, ki nimajo toliko denarja, da bi lahko ugodile vsem prošnjam. Ko bodo uresničeni vsi samoupravni sporazumi ter podpisani družbeni dogovori o štipendiranju, denarja ne bo primanjkovalo in tudi solidarnost je zakonito določena.“

— Kdaj računate, da bodo prešle vse dosedanje oblike štipendiranja v to novo, enotno obliko?

„Do konca letošnjega leta morajo biti zadeve urejene. S 1. januarjem 1975 bodo vse štipendije prenesene na račune združenih sredstev po občinah. Letno je okrog 8000 upravičencev za prejem štipendij — in to učencev prvih letnikov srednjih šol. Izobraževalna skupnost SR Slovenije je dajala okrog 1.000 štipendij za vse tiste, ki iz kakršnihkoli razlogov niso mogli dobiti kadrovskih štipendij. To je malo v primerjavi s potrebami. Najteže je namreč vedno za tiste učence, ki so končali osnovno šolo: ne znajo se še tako, poleg tega pa se zdi gospodarskim organizacijam zelo tvegano dajati denar na začetku šolanja. Skladi združenih sredstev pri občinah bodo torej po-

stopoma izenačevali možnosti šolanja. Do štipendije iz tega sklada je upravičen samo tisti, ki ne more dobiti kadrovske štipendije. Odločale bodo tako imenovane skupne komisije pri občinah.“

Veliko težav povzroča počasnost občin pri reševanju teh zadev. Kot objektivno težavo lahko navedemo dejstvo, da prehajamo na novi sistem štipendiranja tako rekoč sredi leta. Vse drugo zamujanje pa gre na račun posameznikov, delovnih organizacij ali občin. Pri tem bi morali prispevati svoj „agitacijski delež“ sindikati in pa Zveza socialistične mladine Slovenije.“

— Ali je vzpostavljena evidenca štipendistov? Ali delovne organizacije in občine sporočajo imena upravičencev in tudi štipendirancev?

„Odbor podpisnikov iz 32. člena bo imel pregled nad vsemi štipendisti kot tudi nad vsemi prihodnjimi upravičenci. V ta namen je že razposlal formulare v vse delovne organizacije in sklade združenih sredstev ter priredil vrsto inštruktaž. Računamo, da bo prihodnje leto uresničeno to, kar nam je zdaj že nekaj let polzelo med prsti. Vedeli bomo, kdo prejema, koliko prejema in kakšno je njegovo delo — to se pravi študijski uspeh.“

— Koliko bo nova štipendijska politika pospeševala študij — ali kot so že začeli v Sarajevu: leto za leto?

„Za prihodnje leto je v I. letniku predvidena semestralna selekcija. Že tedaj naj bi ugotovili, kdo namerava resno študirati, komu pa gre bolj za odlaganje resnega in odgovornega dela. Partijski dokumenti v zvezi z visokošolskim študijem predvidevajo, da se uvede pripravljalni letnik. Vendar vprašanja o tem še niso razčiščena.“

Eno pa je gotovo: neuspešen študij pomeni izgubo štipendije. Štipendijska politika je usklaje-

na z zakonom o visokem šolstvu in s statutom visokošolskih zavodov. Kdor študira hitreje in bolje — prejme več. To je v bistvu isto kot nagrajevanje po delu. V interesu delovnih organizacij je, da čim hitreje dobijo res dobre kadre. Pri štipendijah iz skladov združenih sredstev nagrajevanja za pospešeni študij ni — ker so to v bistvu socialne štipendije. Vendar prav za tiste mlade ljudi, ki so prišli iz težkih razmer, lahko trdimo, da so resni učenci.“

— Ali že pripravljate izračun življenjskih stroškov študenta — na tej osnovi naj bi namreč temeljila lestvica štipendij?

„Odbor podpisnikov iz 32. člena je dal denar za izvedbo in obdelavo ankete o življenjskih stroških študentov in učencev. Zajela naj bi 2500 študentov — torej nekako 10 % vseh. Upoštevala bi: stanovanje, prehrano, prevoze, učne pripomočke, kulturne, telesnokulturne in rekreacijske potrebe. Poleg ankete bodo pri valorizaciji štipendij uporabljeni tudi vsi razpoložljivi statistični podatki; tako bo stanje obdelano z več plati in čimbolj stvarno. Mnenje odbora podpisnikov iz 32. člena pa je, naj bi bile največje štipendije tolikšne kot najmanjši osebni dohodki za leto 1975. Valorizacija štipendij mora biti uvedena s 1. januarjem 1975.“

Pogovor pripravila:
NEŽA MAURER

Počitek (Foto: I. Pleško)

Kočevski prosvetarji po Bosni

Seprembrska je odšlo na tridnevni sindikalni izlet v Bosno 45 prosvetnih delavcev iz osnovne šole Kočevje. Prvi dan smo se s Kompasovim avtobusom odpeljali prek Vinice, Karlovca in Slunja do Bihaća. Po ogledu kulturnozgodovinskih znamenitosti smo naslednji dan nadaljevali vožnjo do Drvarja. Z zanimanjem smo si ogledali pečini, kjer se je med vojno zadrževal vrhovni štab, muzej NOB ter mesto in okolico. Naša pot nas je vodila tudi v Jajce, kjer smo si pod strokovnim vodstvom ogledali zgodovinsko dvorano II. zasedanja AVNOJ tempelj boga Mitrasa, Medvedjo trdnjavo in katakombe.

Tudi vožnja ob Vrbasu in njenih kanjonih nam bo ostala še dolgo v spominu. Spotoma smo se ustavili v Banjaluki in si ogledali notranjost znane Ferhadijeve džamije.

Prek Bosanske Gradiške, Zagreba in Novega mesta smo se vrnili v Kočevje. Kljub dolgi in naporni vožnji smo bili z organizacijo izleta zadovoljni. Zasluga za dobro organizacijo gre predstavnikom sindikata na

osnovni šoli Kočevje in turistični agenciji Kompas iz Ljubljane. Brez dvoma, da se podobnih — dobro organiziranih izletov v prihodnje še želimo.

OTMAR HOELGER

Ob 100-letnici rojstva Josipa Brinarja

Josip Brinar se je rodil 1. novembra 1. 1874 v vasi Studenec pri Hrastniku v kmečki družini. Učiteljske je končal leta 1893 v Mariboru. Njegova vzornika na tem zavodu sta bila ravnatelj Henrik Schreiner in dr. Janko Bezjak. Poučeval je v Slovenski Bistrici, v Vojniku, kjer je napravil izpit za učitelja meščanske šole, leta 1898 v Brestanici in Sevnici.

Iz Sevnice je prišel za kratek čas na meščansko šolo v Krško. Leta 1906 so ga imenovali za ravnatelja nanovo ustanovljene slovenske meščanske šole v Postojni. Od tod se je moral zaradi okupacije umakniti leta 1918 v Celje, kjer je postal ravnatelj dekliške meščanske šole. Na tem položaju je ostal do upokojitve leta 1929. Umrl je leta 1959 v Celju.

Brinar se je uveljavil kot eden najuspešnejših literatov izmed slovenskih učiteljev meščanskih šol. Njegovo literarno delo je zelo obširno in sega na področje pedagogike, pisanja šolskih učnih knjig in leposlovja.

Slovstveno je pričel delati v Vojniku, kjer se je poglubil v strokovni študij, se zanimal za slovensko in nemško literaturo, študiral Herbertova pedagoška dela in psihoanalizo. Mladinska literatura ga je zelo pritegnila. Zagovarjal je misel, da mladinska povest ne sme biti vsiljivo tendenciozna. Brinar ima veliko zaslug kot pisec slovenskih učnih knjig za meščanske šole. Zlasti v Postojni je občutil živo potrebo po takih učbenikih, predvsem za jezikovni pouk. Mnogo se je ukvarjal s

teorijo mladinske književnosti. Leta 1901 je izdal v Celju samostojno pedagoško razpravo: Anton Martin Slomšek kot pedagog. Po Brinarjevem mnenju pripada Slomšek tisti vrsti velikih duhov, ki so bolj vplivali na razmere časa, v katerem so živeli, kot pa na svoje rojake v poznejši dobi.

Za mladino je pisal samostojna dela in sodeloval pri revijah Zvonček in Vrtec.

Svoje pedagoške članke, razprave in spise je objavil v Potopniku, Pedagoškem zborniku, Učiteljskem tovaršu, Hribarjevem Slovanu, Ljubljanskem Zvonu, v Planinskem vestniku in Lovcu.

Brinarjevo pedagoško, šolsko in pisateljsko delo, dokazuje veliko skrb za izboljšanje vzgoje mladine, za razvoj slovenskega šolstva in za dvig izobrazbe slovenskega učitelstva. Brinar nam predstavi kot samozavestnega, vztrajnega, pridnega, samokritičnega in poštenega javnega delavca. Za to tudi zasluži ob stoletnici rojstva vso našo pozornost.

O njem so pisali: Albin Podjavoršek — Pedagoško delo Josipa Brinarja, ob osemdesetletnici prve slovenske šole v Celju stran 59—75, Dragotin Humek, Joža Brinar — šestdesetletnik, Popotnik 1934/35, stran 90, Vincenc Žnidar — Monografija Josipa Brinarja, Fasc. 231 v Slovenskem šolskem muzeju, Vincenc Žnidar — Josip Brinar in slovenska meščanska šola, Zbornik za istoriju školstva i prosvjete, št. 4, stran 129—154.

SLAVICA PAVLIČ

Prosvetni delavci na Koroškem

Letos, ko so prosvetni delavci z območja kranjske temeljne izobraževalne skupnosti že petič zapored praznovali svoj vsakoletni dan prosvetnih delavcev, so se s osmimi avtobusi, v katerih je bilo kar 350 prosvetnih delavcev s celotnega kranjskega območja, odpeljali na množični izlet na Koroško. Obiskali so znane slovenske vasi na Koroškem, se pogovarjali s koroškimi Slovenci, obiskali znanega skladatelja Pavla Kernjaka, očeta sedanje Miklove Zale Hanzija Mikla, slikarja Vernerja Berga in druge.

Popoldan so se zbrali v Globasnici na množičnem srečanju kranjskih in koroških učiteljev. Zbrane so pozdravili tudi predsednik Zveze slovenskih organizacij dr. Franc Zwitter in številni drugi predstavniki slovenstva na Koroškem.

Streha za 60 otrok

Ob praznovanju tedna otroka so na Legnj pri Slovenjem Gradcu slovesno odprli nov vzgojno-varstveni zavod, ki so ga zgradili z denarjem sklada skupnosti otroškega varstva. V treh oddelkih tega zavoda je prostora za 60 otrok.

Potem ko je predstavnik sklada skupnosti otroškega varstva in tajnik slovenjgraške temeljne izobraževalne skupnosti Mirko Krevh govoril o načrtih in težavah, ki jih imajo na področju otroškega varstva v občini, so otroci pripravili za starše in številne povabljene goste in predstavnike delovnih kolektivov prirčen program.

Srečanje v Skopju

V Skopju je bilo srečanje študentov pedagogike. Udeležili so se ga študentje iz Zagreba, Beograda, Sarajeva, Prištine, Zadra, Skopja in Ljubljane.

V poročilih in razpravah so

udeleženci poudarili pomembno vlogo pedagoga, ki je pravzaprav posrednik med pedagoško teorijo in prakso. Dobro mora poznati pedagoške vede in še posebno najnovejša dognanja v tej stroki. Poleg tega mora pedagog pravilno in na znanstvenih osnovah preiskati in rešiti probleme v praksi; vse to pa zahteva, da je enako dober teoretik in praktik.

Prvi pogoj za uspešno delo šolskega pedagoga, hkrati pa ena njegovih najtežjih in najvažnejših nalog je navezovanje pravih in dobrih medsebojnih odnosov z učitelji. Če tega ni, mora pedagog sam nositi težko in odgovorno breme svojega vzgojno-izobraževalna dela; to pa je prav gotovo Sizifovo delo. Zato je treba z učitelji sodelovati tako, da se bodo čutili enakopravni sodelavci, ne pa podrejeni izvrševalci navodil.

To pa bo mogoče uresničiti le, če bo pedagog spoznal psihološko-pedagoški in strokovni profil vsakega učitelja, spremljal njegovo šolsko in zunajšolsko delo. Seznanjajoč se z učiteljevim delom bo pridobil potreben občutek spoštovanja, zaupanja in razumevanja za težave, brez katerega niso mogoči dobri in konstruktivni odnosi. Sodelovanje pedagoga in učiteljev bo prišlo posebno do izraza na treh področjih:

- pri delu za napredovanje učnega procesa
- pri didaktično-metodičnem, strokovnem in pedagoškem izpopolnjevanju učiteljev
- pri reševanju skupnih problemov vzgojno-izobraževalnega dela.

Zanimiva je bila tudi primerjava učnih programov za študij pedagogike na posameznih filozofskih fakultetah in izražena težnja po usklajenem delu na vsem območju Jugoslavije.

Udeležence sta sprejela sekretar za kulturo in izobraževanje SR Makedonije Ljubčo Koprovski in dekan filozofske fakultete v Skopju dr. Risto Kantardžijev. Seznanili so se tudi z delom v osnovni šoli „Josip Broz-Tito“ v Skopju in si ogledali umetno jezero Ma-

vrovo. Srečanje je potekalo v prijetnem ozračju, kar je bila tudi zasluga gostiteljev — študentov filozofske fakultete v Skopju.

SLAVICA MENCIN

60-let Helene Ravnič

Kot medicinska sestra je delala na raznih področjih v zdravstvu in se tam že zgodaj spoznala s problemi sestrskega poklica. Vedela je, da ima mladina v Pomurju težave pri nadaljnjem šolanju. Zato je v šolskem letu 1960/61 sprejela težavno nalogo prve ravnateljice nanovoustanovljene srednje medicinske šole v Murski Soboti. Šola ni imela svojih prostorov, opreme in kadrov. Dve leti je gostovala v vaješki šoli. Zanimanje za ta poklic pa se je večalo. Zato so pričeli kmalu graditi nove šolske prostore in leta 1962 je bila že otvoritev.

Helena Ravnič je kljub preobremenjenosti poučevala v razredu še etiko zdravstvenega delavca in higieno. Poučevanje higiene ni opustila niti tedaj, ko se je leta 1964 upokojila. Pedagoško delo jo je tako privlačilo, da je leta 1971 izšel njen učbenik Higiena za srednje šole za medicinske sestre. Njeni sodelavci ji ob prazniku iskreno čestitajo!

MARIJA APŠNER

KDO JE NAJ VEČKRAT VESEL?

Učenci berejo v šoli o veselju in žalosti. Učitelj pripoveduje, kako se na svetu veselje in žalost eden za drugim verstata, in da je na svetu vedno raji več žalosti, kakor pa veselja, kar kaže že pregovor: „Svet je solzna dolina“. Potem vpraša: „Kaj mislite, ali je kateri človek na svetu, da bi bil vedno vesel?“ Učenci pravijo, da ne; vendar se neka brijtna deklica oglasi in reče: „Jaz vem, kdo je naj večkrat vesel: ta ste vi, gospod učitelj, ker vselej, kedar pri pogrebih pogrebi jokajo, vi pa prepevate.“

Učiteljski tovarš 1867 str. 43

Polemika

0 izrednem študiju na pedagoški akademiji v Ljubljani

Izredni študij – izrednega študenta je lahko nekaj izrednega

Vedno, kadar izredni študent izpolnjuje razdelek o letu vpisa na pedagoški akademiji, mu oživi kompleks nesposobnosti, če še letos, leta 1974 piše tja letnico 1964. Vzrok za tako dolg in tako tudi neuspešen študij je lahko bolezen, večja obremenitev z delom, izredna angažiranost v družbenopolitičnem delu, velika oddaljenost od študijskih središč. Toda vse te prepreke bi morali premagati z ustreznimi organizirano izrednega študija.

Ce npr. izredni študent zaostane za skupino, s katero se je vpisal, se toliko teže vključuje v predavanja pri drugih skupinah, kolikor bolj pri koncu je z izpiti. Na pedagoški akademiji ga nimajo več v evidenci, ne obveščajo ga o času in kraju predavanj; tako zamudi teden in zato zamudi leto. Ali na primer: pripravi se za izpit, se prijavi s predpisanim obrazcem in ko- nec. Pol leta nobenega povabila

k izpitu. Mogoče je bil rok za izpit objavljen v veži pedagoške akademije. Toda – koliko Ljubljancem bi zvedelo za novico, ki bi bila objavljena samo na oglasni deski neke hribovske podružnične šole? Nobeden, pa čeprav bi bili za to življenjsko zainteresirani.

Učitelji, ki leta in leta zares uspešno delajo na podružničnih šolah, v vseh pogledih prepričani sami sebi, postanejo toliko samostojni in praktično izurjeni, da bi jim že zato lahko priznali višjo stopnjo izobrazbe, ne pa da naletijo na nemogoče ovire. Otrokom smo dolžni pomagati, da nadomestijo zamujeno zaradi bolezni, prirojenih težav ali nerazvitega okolja. Kaj pa učitelji, ki se je zagrizel v tako nerazvito okolje? Ali naj mu sistem izrednega študija in šolstva pomaga graditi ali rušiti življenjski optimizem?

JOŽE PRAPROTNIK

Pedagoški akademiji je naložena skrb za redno in izredno izobraževanje učiteljev v osnovnih šolah in v nekaterih drugih vzgojnoizobraževalnih ustanovah.

Vsako leto se vpiše v prvi letnik pedagoške akademije v

Šolsko leto	Vpis v I. letnik redni	Izred.
1973/74	433	260
1974/75	417	271

Poleg dela s temi študenti poteka na akademiji tudi delo s študenti, ki so se vpisali prejšnja leta in študija še niso končali. To so naši redni absolventi, ki še opravljajo izpite ter izredni študenti prejšnjih letnikov, ki še niso absolvirali predavanj, ter izredni absolventi, ki so predavanja končali, niso pa še opravili vseh izpitov.

Zavedamo se, da je izredni študij za učitelje, ki so polno zaposleni na svojih delovnih mestih, zelo naporen in da zahteva od njih mnoga odrekanja. Praviloma naj bi izredni študenti diplomirali v dvakrat daljšem obdobju, kakor je to predvideno za redne študente. Temu primerno so načrtovana tudi predavanja za izredne študente. Na študij vpliva zaposlenost, pogosto tudi prezaoplenost na

Ljubljani prek 400 rednih in okrog 250 izrednih študentov na približno 25 študijskih kombinacij. Morda bo najbolj zgovorna razpredelnica, ki kaže vpis v prvi in drugi letnik za šolski leti 1973/74 in 1974/75:

Vpis v II. letnik redni	Izred.	R	I	Skupaj vsi
369	120	802	380	1182
318	81	735	352	1087

delovnem mestu in v obšolskem delu, oddaljenost od študijskih središč, učiteljice pa so še obremenjene z delom v družini. Zato je mnogokrat razumljivo, da se študij podaljša prek predvidene študijske dobe.

Mnogi izredni študenti tako prekinajo študij in izgubijo stik z akademijo. Da bi vse te študente in absolvente znova pritegnili k študiju in jim omogočili, da končajo študij, pripravljamo v sodelovanju z zavodom za šolstvo SRS posebno akcijo, o kateri smo sredi novembra s posebnim dopisom že obvestili šole. Organizirali bomo pogo- vore s študenti in absolventi po posameznih skupinah, ki bodo v januarju, med šolskimi počitnicami, pogovorili se bomo tudi o opravljanju izpitov ter o morebitnih seminarjih, ki bi bili še potrebni.

S temi pogovori, tudi individualnimi, bi radi odkrili in odpravili ovire, ki mnogim preprečujejo, da bi uspešno končali študij. Organizacijske enote zavoda za šolstvo SRS bodo skupaj z ravnatelji šol ter v sodelovanju z izobraževalnimi skupnostmi izdelale za vsakega posameznika načrt njegove zaposlitve v šoli, študijskega dela in morebitnih študijskih dopustov. Prepričani smo, da bomo s tako organizirano akcijo v sodelovanju s študenti dosegli, da bo v šolskem letu 1974/75 končalo študij veliko rednih in izrednih absolventov.

Ta akcija je le eden izmed dokazov, da pedagoška akademija skrbi za svoje študente in absolvente in da želi prispevati svoj delež k izboljšanju izobrazbene ravni učiteljev na osnovnih šolah.

Pri organizaciji predavanj za izredne študente je v navadi, da je vsako drugo leto v zimskem semestru ciklus predavanj iz skupnih predmetov, ki jih poslušajo vsi študenti, ne glede na študijsko smer, v preostalem času pa so predavanja iz posameznih strok. Čas predavanj je prilagojen predvsem možnostim izrednih študentov. Predavanja

so torej ob sobotah in nedeljah, strnjeni seminarji pa med šolskimi počitnicami.

Izpitni roki so praviloma enkrat mesečno za vsak predmet. Datumi so objavljeni na oglasni deski pedagoške akademije na Starem trgu. Če študent želi informacije, jih lahko dobi tudi po telefonu na št. 21392, če pa priloži prijavi za izpit dopisnico s svojim naslovom, ga referat za študentske zadeve pisмено obvesti o izpitnem roku.

Problematika izrednega študija je torej zelo zahtevna. Omenimo naj le še to, da delajo delavci pedagoške akademije v zelo neugodnih, skoraj nevzdržnih prostorskih razmerah; prostori, kjer so predavanja in izpiti, so raztreseni po trinajstih mestih v Ljubljani. Zato se lahko zgodi, da tu in tam v organizaciji in uskladi delo kaj zaskrbljuje.

Vsekakor pa si delavci pedagoške akademije v Ljubljani prizadevamo, da bi delo z rednimi in izrednimi študenti čim boljše organizirali in da bi bili rezultati naših skupnih prizadevanj čim boljši.

Pedagoška akademija v Ljubljani

»Diferenciacija učiteljskega poklica«

Pojasnilo pedagoškega inštituta

V Prosvetnem delavcu št. 19, dne 27. 11. 1974, je bil objavljen v posebni prilogi osnutek samoupravnega sporazuma za osnovne šole. Osnutek samoupravnega sporazuma je obravnaval tudi strokovni kolegij pedagoškega inštituta. Namen te obravnave ni bil v tem, da bi se delavci inštituta vključevali v javno razpravo, saj je poziv za razpravo naslovljen na delavce osnovnih šol. Pač pa nas je k obravnavi izzvala misel, ki je izražena v spremni besedi k osnutku pod točko 4. Naj jo citiramo:

„4. Naslednja posebnost je v tem, da samoupravni sporazum uvaja za učitelje dve vrsti nazivov.“

Zavedamo se, da je to smel poskus, še zlasti, če vemo, da grupa strokovnjakov pedagoškega inštituta že več kot dve leti pripravlja predlog o napredovanju pedagoških delavcev na temelju strokovnih nazivov. Žal do danes ni v javnosti ničesar drugega kot glasovi o tem, da se to dela, ter končno se zahteva po tem, da se to navsezadnje vendarle napravi.“

K tej ugotovitvi želimo dati naslednje pojasnilo:

– Pedagoški inštitut je začel pripravljati predlog o diferenciaciji strokovnih nazivov v letu 1972 na pobudo izobraževalne skupnosti SRS, ki je bila tudi naročnik tega dela.

– Besedilo predloga o diferenciaciji nazivov za učitelje je obravnaval kolegij strokovnih delavcev inštituta že v maju 1972, ko je bilo besedilo pripravljeno za širšo razpravo. S tem smo šteli, da je inštitut končal pripravo osnutka predloga, kar je razvidno tudi iz poročila o delu inštituta za študijsko leto 1972/73 (stran 11). Poročilo o delu inštituta je bilo objavljeno v publikaciji „Letno poročilo o delu univerze v Ljubljani v študijskem letu 1972–73“.

– Osnutek predloga o diferenciaciji učiteljskega poklica je bil kot koreferat predstavljen na posvetovanju Zveze pedagoških društev Slovenije. Posvetovanje je bilo organizirano v Ljubljani 28. 6. 1972 na temo

„Aktualni problemi kadrovanja učiteljev v SR Sloveniji“.

– Osnutek predloga je bil posredovan naročniku, to je Izobraževalni skupnosti SR Slovenije, ki je besedilo osnutka prvič obravnavala na 76. seji izvršnega odbora 29. 9. 1972.

– Pri Izobraževalni skupnosti SR Slovenije je bila oblikovana posebna delovna skupina, ki naj bi pripravila dokončno podobno predloga. V to delovno skupino sta bila vključena tudi sodelavca inštituta.

Kako je potekalo delo pri pripravi dokončnega osnutka besedila, vam lahko pojasni izobraževalna skupnost SR Slovenije, saj je inštitut svojo obveznost, ki jo je načrtoval v delovnem načrtu za leto 1972, opravil še isto leto.

Očitno je torej, da gre za nespornost, ki je posledica tudi neinformiranosti skupne komisije udeležencev samoupravnega sporazumevanja za osnovne šole. Kljub temu da je bilo v javnosti znano veliko več kot to, da „se to dela“, skupna komisija za pripravo samoupravnega sporazuma nikoli ni povprašala pedagoškega inštituta, koliko je že pripravil besedilo predloga o napredovanju pedagoških delavcev na temelju strokovnih nazivov. Iz zapisane misli v spremni besedi k osnutku samoupravnega sporazuma za osnovne šole pa je razvidno vsakemu, ki o stvari ni podrobno poučen, da inštitut ni pokazal odgovornosti pri izpolnjevanju te delovne obveznosti, da je morda celo ne izpolnjuje, saj javnost o opravljanju tega dela ne ve nič drugega kot to, da „se to dela“.

Take formulacije očitno niso potrebne za utemeljitev delovnih uspehov, ki jih je dosegla pri svojih prizadevanjih skupna komisija za pripravo samoupravnega sporazuma za osnovne šole, še manj pa sodijo v uvodno besedilo sporazuma. Med prosvetnimi delavci ustvarjajo zmotno podobo o inštitutu glede učinkovitosti in javnosti njegovega dela.

Zato smo prepričani, da boste ta nespornost odpravili s

pojasnilom v prihodnji številki Prosvetnega delavca ter tudi v dokončni redakciji samoupravnega sporazuma za osnovne šole.

Pedagoški inštitut je pripravljen dati vaši komisiji vse ustrezno gradivo, ki pojasnjuje formalni ali vsebinski delež naše ustanove v dosedanjih prizadevanjih za napredovanje pedagoških delavcev na temelju strokovnih nazivov.

Kriv je nespornost

Komisija za samoupravno sporazumevanje v osnovnih šolah nam je k pismu pedagoškega inštituta poslala tole:

1. Znano nam je, da je bila dana pobuda za izdelavo sistema napredovanja in nagrajevanja pedagoških delavcev na 68. in 73. seji izvršnega odbora RIS, kjer je bilo stališče izvršnega odbora RIS oblikovano tako:

„Izvršni odbor je razpravljal o predlogu ukrepov, predvidenih za pomoč učiteljem in vzgojiteljem pri pridobivanju zahtevane izobrazbe. V razpravi so utemeljili, da izdelave sistema napredovanja in nagrajevanja pedagoških delavcev ni mogoče odlašati, temveč jo je treba vključiti med takojšnje naloge.“

Šole in telovadnice

Na nedavni seji upravnega odbora sklada ljubljanskih občin pri temeljni izobraževalni skupnosti za gradnjo osnovnih šol in vzgojnovarstvenih zavodov so potrdili investicijske programe za osnovni šoli Novo Kodeljevo in Vič. Potrdili so tudi dodatek k investicijskemu programu za vzgojnovarstveni zavod Ane Zihel in programski osnove za osnovne šole Koseze, Prule in Zvonka Runka. Osnovna šola Koseze bo imela v prvi

2. Na osnovi teh sklepov je bila pri izobraževalni skupnosti SR Slovenije imenovana delovna skupina za pripravo predloga nazivov pedagoških delavcev.

V njej sodelujejo predstavniki:

– republiškega sekretariata za prosveto in kulturo
– zavoda za šolstvo SR Slovenije

– pedagoškega inštituta pri univerzi v Ljubljani

– republiškega odbora sindikata delavcev družbenih dejavnosti

– izobraževalne skupnosti SR Slovenije.

Osnutek z naslovom „Diferenciacija učiteljskega poklica“ je bil dan v obravnavo izvršnemu odboru na 76. seji dne 29. 4. 1972, na posvetih v oktobru

1972 pa tudi predstavnikom temeljnih izobraževalnih skupnosti. Obravnavala ga je tudi Zveza pedagoških društev Slovenije na posvetovanju 28. 9. 1972.

Na temelju zbranih pripomb, mnenj in predlogov so sodelavci pedagoškega inštituta prvotni osnutek izpopolnili. Delovna skupina ga je obravnavala še dvakrat – 6. 2. 1973 in 19. 4. 1973.

Na zadnjem sestanku so člani delovne skupine ob podrobni obravnavi gradiva ugotovili:

– V primerjavi s prvotnim osnutkom je to gradivo precej izpopolnjeno, kar je sad obravnav zunaj delovanja področja delovne skupine, pa tudi tvornega sodelovanja posameznih članov delovne skupine.

– Gradivo je dobilo glede na predlagano vsebino tudi ustrezen naslov „Napredovanje pedagoških delavcev na temelju strokovnih nazivov“.

– Predloženo gradivo je dovolj dodelano in bi bilo kot predlog primerno za širšo razpravo.

Delovna skupina je dala predlog v razpravo, komu, tega natančno ne vemo, vendar ne šolam in ne šolnikom, pa zato vemo, da o predlogu nič ne vemo.

opravil naloge, ki bi jo naj bil sprejel.

Hkrati ko se opravičujemo, pa mislimo, naj prst na neizvršeni nalogi vendarle ostane, kajti od tam naprej, ko se govori o javni razpravi, je bridko res, da take razprave ni bilo in da delovna skupina, v kateri sta po dva člana omenjenih ustanov ni storila dovolj ali nič, da bi o predlogu lahko rekli svoje tudi v „bazi“, kot se to moderno reče in praktično ne izvaja. Menimo namreč, da nihče nima pravice misliti ali reči, da je organiziral javno razpravo, če je na svojo sejo povabil novinarje, ki potem javno pišejo, da je bil na neki seji javno obravnavan predlog ta in ta in da seveda morda celo ni bilo nobenih bistvenih pripomb ter je bil zato predlog javno sprejet ali zavrnjen. „Baza“ o čem takem seveda vsebinsko vzeto nič ne ve in ni o ničemer javno razpravljala.

Tako torej drži, da smo „v bazi“ o vsem samo nekaj slišali in nič konkretnega vedeli.

Kdo je za to kriv? Ga že imamo! Nespornost.

Upamo, da bo odslej drugače in da bo tokrat več javne razprave in konkretnih pripomb, kritik in ocen, saj gre za predlog, „ki ga nismo izdelali mi, ampak oni“, pa je nekako bolj normalno, da spustimo šleme in dvignemo kopja, saj smo doslej stali za okopi. Čas je, da pokažemo, kaj znamo.

KOLEGOM V SLOVO

Ivanka Gojnič

Smrt pride vedno iznenada in prezgodaj. Da, mnogo prezgodaj nas je zapustila tudi naša kolegica Ivanka Gojnič.

Ni se še obrnilo leto, ko je še z vso vmeno in ljubeznijo razdeljevala otrokom dela slovenskih in tujih književnikov, jih spodbujala k branju lepe knjige in navajala k pravemu odnosu do umetnosti. Nenadoma pa smo se morali od nje za vedno posloviti.

Rojena Ljubljanka je po končanem učiteljskem odšla poučevati na deželo. Ljubezen do poklica jo je tako prevzela, da ni nikdar pogrešala svojega rojstnega kraja. Pot jo je peljala med soljarje na Kočevsko, v Videm pri Krškem, v Žiri in nazadnje v Škofjo Loko.

S svojim delom v šoli in zunaj nje, z družabnostjo in svojevrstnim humorjem si je povsod pridobila širok krog znancev, ki jih je vest o njeni smrti prav tako bridko prizadela kakor nas, njene kolege.

Življenje ji ni prizanašalo. Okusila je sladkosti, ki jih da uspešno opravljeno delo, ljubezen, družina, razumevalno okolje, doživela pa je tudi grenkost nevaležnega sveta, zlasti med okupacijo. Ni ji bilo prizaneseno niti v nacističnem taboriščem, kjer je preživela doberšen čas vojne. Po letu 1945 ji je postala Škofja Loka končno prebivališče.

Do leta 1959, ko je bila upokojena, je vzgojila mnogo generacij; vzgoji je posvečala veliko pozornost. Učencem je dajala veliko, saj je bila umetnost, ta najlahtnejša veja človekovega uveljavljanja, njena posebna ljubezen.

Ljubezen do knjige in doživljanja v taborišču so jo spodbudili, da je začela zbirati pretresljive zgodbe iz druge svetovne vojne: Dnevnik Ane Frank. Menda je zbrala prav vse izdaje v jezikih vseh celin.

Kaj naj še rečemo o naši kolegici Ivanki? Vse je le beseda!

Zagotavljam pa, da bo ostala v zavesti svojih kolegov, nekdanjih učencev in številnih znancev v lepem spominu. To je le skromna oddolžitev za delo, ki ga je opravila med mladim slovenskim rodом in za izkazano tovarištvo.

NJENI KOLEGI

Jan Bankart

Če lahko o katerem učitelju rečemo brez pridržka, da je zaslužen za narod, potem smemo dati to najvišje priznanje šolskemu svetniku Janu Baukartu, nekdanjemu ravnatelju meščanske šole in po osvoboditvi nižje gimnazije v Ljutomeru, kjer je delal kot solnik, pedagoški, prosvetni, kulturni, socialni in gospodarski delavec tri desetletja pred prvo svetovno vojno, med obema vojnoma in po osvoboditvi, književniku in prevajalcu, častnemu občanu občine Ljutomer, nagrajencu mesta Maribor, nosilcu reda dela III. stopnje (1949) in reda zaslug za narod s srebrno zvezdo (1969). Njegova močna narava, neuklonljivi značaj, stvarna in prodorna kritičnost, prepojena z dobrodušnim humorjem ter rahlim posmehom, ki pa ni nikogar žalil, temveč spodbujal, vsa njegova prikupna pojava je vlivala odraslim in mladini zaupanje in spoštovanje, njegovo široko duševno obzorje pa občudovanje.

Za Ivanom Lapajnetom je bil Jan Baukart v Ljutomeru, v Prlekiji, v vsem Pomurju in vsej Štajerski znan kot ena najmarkantnejših osebnosti. Umrli je v 85. letu življenja v mariborski bolnišnici. Pokopali so ga v Ljutomeru, preleški metropoli, kjer so našli poslednji počitek veliki mojze, kot so: pesnik in dramatik Cvetko Golar, akademski slikar Ante Trstenjak idr. Tja ga je 29. septembra 1974 spremljala velika množica iz gimnazijske avle, kjer so se ves dopoldan poslavljali od njega domačini, njegovi nekdanji učenci, prijatelji, tovariši in znanci.

Iz Baukartove šole je izšlo mnogo priznanih javnih in drugih delavcev, zavednih kmetov in združnikov, ki so ga česče obiskovali tudi na njegovem domu v Mariboru. Njegov svetel zgled domoljublja in naprednih idej je vzgojil desetine bojevnikov za svobodo. Ljudje se ga bodo spominjali tudi kot izvrstnega čebelarja, sadjarja, vrtnarja, vinogradnika, organizatorja gasilskega društva in telovadnega društva Sokol in Partizan ter mnogih kulturnih in spominskih prirediteljev. V slovenski izvirni in prevodni literaturi bo ohranjen kot pisatelj v narečju pisane veseloigre Če zovoh hujdiča in zbirke humorističnih črtic z razlago in slovarjem narečnih besed Storijske vujeca Balaza, mladinske povesti Marko Senjanin – slovenski Robinson, dalje s prevodi Kiplingovih dveh knjig o džugli, s Hearnim delom Knjiga o Japonski s svojimi izbranimi črticami, s prevodom Šest angleških povesti, s Križi ob progi češkega pisatelja Pluhara, s prevodi Drde, Poeja, Irvinga, Dickensa idr.

Njegovo pomembno pedagoško delo je Otroci in knjiga (1954), ki obravnava vprašanja mladinske knjige in beriva za otroke, dalje, ob sodelovanju dr. Vilfanove prevod dela F. Hildebrandta Skupinski pouk in skupinsko delo ter v soavtorstvu s kolegom R. Pečjakom Zgodovina za IV. razred osnovne šole. Za zgodovino šolstva je omembe vredno Baukartovo delo Deset let meščanske šole v Ljutomeru 1919–1929, dalje skupno s C. Miklom sestavljena spomenica Šestdeset let slovenske pesmi v Ljutomeru (1894–1954) ter uredništvo in sodelovanje pri zborniku Devetdeset let Gasilskega društva Maribor mesto (1871–1961), številni leposlovni, vzgojni idr. članki v Slovanu, Zrnjah, Odmevih, Razorih, Življenju in svetu, Popotniku, Zvončku, Mladem svetu, Gradjanski školi, Učiteljskem tovarišu, Prosvetnem delavcu, Ljudskem glasu, Obmurskem tedniku, Večerju, Pavlihi in drugod.

Neprecenljive vrednosti je njegovo organizacijsko delo Pionirske knjižnice v Mariboru, danes moderne in zelo obiskane ustanove pri mariborski mestni knjižnici, uspešno pa je delal tudi kot nekdanji upravnik kluba mariborskih prosvetnih delavcev, kot sodelavec vzgojne posvetovalnice in odbornik Zveze mariborskih kulturnih delavcev, prav tako pa tudi kot predavatelj na delavski univerzi, pedagoškem društvu in učiteljskih društvih.

Ni mogoče naštetati mnogoštevilnih drobnih del, mentorstva, osebnih pobud, dragocenih dialogov, nasvetov in praktične pomoči v mnogih vprašanjih iz njegovih bogatih izkušenj, saj je bil kot človek in ljudski učitelj s svojo vsestransko razgledanostjo iskan in zaposlen povsod, v Mariboru tudi nekaj let na klasični gimnaziji,

kjer je poučeval svoje predmete: slovenščino, nemščino in zgodovino.

Lik in osebnost Jana Baukarta, njegovo delo in življenje bodo spodbuda tudi mlademu rodu ljudskih izobraževalcev in vzgojiteljev.

A. KOPRIVA

Ivan Bertoncely

Na Žalah smo pokopali zaslužnega slovenskega pedagoga in javnega delavca Ivana Bertoncelya-Janoša. V 60. letu starosti ga je pokosila zahrbtna bolezen, ki jo je prišel iz Etiopije, kjer je delal kot strokovnjak UNESCO za izobraževanje odraslih, zdraviti v domovino. Bogato življenje mu je bilo en sam delovni dan!

Ivan Bertoncely izhaja iz delavske družine. Rodil se je 7. aprila 1914 v Ljubljani, osnovno šolo je obiskoval v Kamni gorici in na Srednji Dobravi pri Kropi, nižjo srednjo šolo na Jesenicah, učiteljske v Ljubljani, po osvoboditvi pa še filozofsko fakulteto na oddelku za pedagogiko v Ljubljani. Učiteljeval je v Brezjah nad Laškimi in na Bledu, po okupaciji naše domovine pa so ga zajeli na orožnih vajah. Nekaj časa je ostal v ujetništvu, dokler ga niso Nemci izpustili. Leta 1942 se je vrnil v domovino, kjer se je takoj povezal z narodnoosvobodilnim gibanjem. Pridružil se je najprej enoti gorenjskega odreda, pozneje Prešernovi brigadi, odtod pa so ga poslali za pokrajinskega šolskega nadzornika na Gorenjsko, kjer je organiziral partizansko šolstvo. V tej pomembni funkciji je napisal za novo nastale partizanske šole tudi nekaj učbenikov, za učiteljsko, ki ga je oblikoval v osnovnem pedagoškem tečaju, pa tudi več priročnikov.

Po osvoboditvi se je posvetil vzgoji in izobraževanju strokovnih kadrov na Slovenskem, posebno še vajenski mladini, vprašanju, ki je bilo pri nas pedagoško še posebno zanemarjeno. Kot pomočnik ministra za prosveto je nakazal v svojih predavanjih in razpravah smernice za reševanje vseh vprašanj v zvezi z vzgojo strokovnih kadrov. Posrečilo se mu je zajeti strokovne šole od šol za učence v gospodarstvu do srednjih strokovnih šol v šolsko mrežo in tako ustvariti enoten šolski sistem. Dokončno je rešil tudi vajensko vprašanje; odtlej so se začeli za slovensko delavsko mladino novi in lepši časi.

Od leta 1953 smo začeli posvečati na Slovenskem posebno pozornost poklicnemu usmerjanju, pri katerem je oral Ivan Bertoncely ledino in prispeval s svojimi vzgojnoizobraževalnim delom na seminarjih, tečajih in drugih izobraževalnih akcijah mnogo truda, da bi dobili v najkrajšem času ustrezne kadre za delo v službi poklicnega usmerjanja. Posebno je želel za svoje nazore navdušiti oziroma motivirati šole; leta 1955 je izdal knjigo „Izbira poklica in pregled strokovnih šol v LRS“ (ponatis leta 1957), ki je bila prvi priročnik za delo v službi poklicnega usmerjanja po osnovniholah. Bil je med soustanovitelji Jugoslovanskega združenja za poklicno usmerjanje dne 28. maja 1956 v Ilidži pri Sarajevu ter slovenske sekcije tega združenja dne 13. aprila 1958 v Kranju ter njen drugi predsednik. S svojim neutrudnim delom je povsod spodbujal, da so po naši domovini ustanavljali v zavodih za zaposlovanje strokovno dobro organizirane poklicne posvetovalnice, ki so brez dvoma odigrale pomembno vlogo, predvsem pri vzgoji strokovnih kadrov za obrt, trgovino, gostinstvo in industrijo, a tudi pri ustreznem in smiselnem šolanju v srednjih in višjiholah ter pri usmerjanju visokošolske mladine v tiste strokovne smeri, ki bi mladim ljudem najbolj ustrezale in pripomogle k najmanjšemu osipu.

Ob strokovnem izobraževanju mladine se je razrasla tudi pri nas težnja po načrtnem delu pri vzgoji strokovnih kadrov odraslih. Ivan Bertoncely je bil pri nas začetnik t. i. PIV – metode (praktično izobraževanje vodilnih kadrov). V ta namen je organiziral serijo tečajev in seminarjev, na katerih je predaval večinoma sam, za izpopolnjevanje slušateljev pa je spisal tudi primerne priročnike. Kot strokovnjak na tem področju je sodeloval pri ustanovitvi višje kadrovske šole v Kranju in bil nekaj časa njen direktor. Leta 1962 je napisal skripto Andragogika, s svojim prispevkom o andragogiki v delovnih organizacijah pa je sodeloval tudi pri jugoslovanski izdaji knjige Osnove andragogije (1966). V Sloveniji, pa tudi v drugih jugoslovanskih republikah je slovel kot odlični strokovnjak za vprašanja izobraževanja odraslih, saj je o tem mnogo pisal. Njegove spise so prevajali v druge jugoslovanske jezike, nekoliko njegovih del pa je prevedenih tudi v angleški jezik. Zadnja leta je delal kot izvedenec UNICEF najprej v Švici in pozneje v Afriki. Od tod se je vrnil bolan po zdravje v domovino, kjer je dne 8. avgusta 1974 žal prehitra smrt pretrgala nit njegovega bogatega življenja.

ALBIN PODJA VORŠEK

Ivo Čeh

24. oktobra smo se mnogi prosvetni delavci, šolska mladina, člani ZZB, družbenopolitični delavci, gasilci in domačini za vedno poslovili na ljutomerskem pokopališču od neumornega političnega delavca, bojvnika in prosvetnega delavca Iva Čeha, upokojenega šolskega upravitelja iz Vučje vasi.

Pretrgana je bila smrt našega dobrega Iva, zato smo toliko bolj strti vsi, ki smo ga poznali in z njim delali na raznih področjih dela. Težko je vsem; ki smo vedeli, kdo je Ivo in poznali njegov kremeniti značaj.

Ivo Čeh se je rodil pri Ločah v občini Poljčane leta 1904 v učiteljski družini, kjer je bilo deset otrok. Osnovno šolo je obiskoval v rojstni vasi, tri razrede klasične gimnazije v Mariboru, nato pa je končal učiteljske v Mariboru. Leta 1926 je postal učitelj osnovne šole in začel učiteljevat pri Ščavnici v občini Gornja Radgona, kjer je delal 12 let, zadnji dve leti kot upravitelj šole. Jeseni leta

1938 je postal upravitelj šole v Vučji vasi v takratnem ljutomerskem okraju, kjer je delal do okupacije. Okupatorjev prihod je pomenil za zavednega učitelja izgnanstvo. Tako je moral tudi Ivo že 9. maja 1941 v izgnanstvo; nekaj dni je bil na Hrvaškem, od tam pa se mu je posrečilo priti v Ljubljano, kjer je bil brezposeln in se slednjič zaposliti pri cestnih delih v Dobrovi pri Ljubljani. Rdeči križ mu je pomagal, da je prišel v novomeški okraj; v Crmošnjicah je bil začasno zaposlen kot učitelj. Tu se je vključil v OF in postal sekretar terenskega odbora. Jeseni leta 1942 je šel kot prostovoljec v partizane ter bil bojevniki Belokranjskega odreda, Udatne brigade Ivana Cankarja, namestnik politkomisarja v XV. diviziji od aprila leta 1944 pa kot politkomisar zaščitne čete. Bil je ranjen zaradi slabega zdravja pa demobiliziran in ponovno imenovan za učitelja v Crmošnjicah, kjer je bil do 1. junija 1945. 2. junija se je vrnil v ljutomerski okraj ter prevzel takoj nalogo na okrajnem odboru OF: postal je referent za izgradnjo ljudske oblasti. Jeseni istega leta je odšel na lastno željo na svoje predvojno službeno mesto v Vučjo vas, kjer je kot upravitelj organiziral šolsko delo. Tu je bil do upokojitve do 31. 8. 1961, nato se je odselil na Kamenščak pri Ljutomeru ter si sredi sadovnjakov in zelenega okolja uredil svoj dom.

Ivo je kot bojevniki, politični delavec in prosvetar dajal vse moč za današnji in jutrišnji dan.

Že v dijaških letih smo ga srečevali v Mariboru pri sokolski telovadbi, pri društvu naprednih dijakov Napredek, pri društvu naprednega učiteljskega naraščaja UMUN. Pozneje smo ga kot učitelja srečevali pri Sokolu, gasilcih, kulturnih društvih, po osvoboditvi pa pri ZZB, SZDL, komiteju ZK, sindikatu, v krajevni skupnosti in to ne samo kot člana, temveč z odgovorno delovno funkcijo, ki je bila opravljena z vmeno in čutom odgovornosti.

To je bil Ivo, čigar točnost in vestnost smo vsi zelo cenili. Tudi v svojem šolskem okolišu je bil cenjen med starši in priljubljen med mladino, ki jo je znal vedno razumeti.

Slabo zdravje ga je sililo k upokojitvi, vendar tudi tokrat ni poznal počitka. Pri ZZB, gasilcih, SZDL, v vsakem domu na Kamenščaku – povsod je bilo torišče dela Iva Čeha.

Za delo med NOB in za delo v povojni izgradnji samoupravnega socializma ga je predsednik Tito odlikoval z redom zasluze za narod, redom bratstva in edinstva II. stopnje in z redom dela s srebrnim vencem. Prejel je tudi odlikovanje OF, gasilcev ter več priznanj za prosvetno in politično delo.

Da. To je bil Ivo Čeh, naš prosvetni delavec, bojevniki, narodnjak, ki se ni nikdar odpovedal delu.

S svojim delom in tovarištvom si je ustvaril trajen spomenik.

JANKO BELEC

Fran Brglez

V štirinosemdesetem letu starosti je za vedno prenehalo biti plemenito srce našega dragega tovariša in pedagoškega mentorja Frana Brgleza, ravnatelja v pokoju iz Oplotnice.

Po težkih letih študija, saj je okusil vso grenkobo siromašnih dijakov, ki niso imeli najpotrebnejših možnosti za šolanje, je leta 1910 maturiral na mariborskem učiteljskem. Svoje mlade moči je posvetil entuziazmom za izobraževalno delo posvetil mlademu rodu, najprej v Oplotnici, nato pa v hribih okoli Laškega. Prva svetovna vojna ga je zanesla na rusko bojišče, kasneje pa še na italijansko fronto, kjer je bil težko ranjen. Kot zaveden narodnjak se je priključil Maistrovim borcem za severno mejo.

Takoj ko je slekel vojaško suknjo, se je posvetil vzgoji in izobraževanju mladine. Po kratkem službovanju v Slovenski Bistrici je leta 1920 prevzel vodstvo šole v Čadramu-Oplotnici. Temu pohorskem kraju je posvetil vse svoje nadaljnje delo in življenje. Svojim učencem je bil ne samo učitelj, temveč predvsem vzgojitelj. Z vso vmeno je koval v mladih srcih prihodnje značaje, ki naj bi jih odlikovali poštenost in ljubezen do lastnega naroda. Uspešnost njegovega dela so dokazali mnogi bojevniki za svobodo in njihovi sodelavci, ko je klicala domovina na osvobodilni boj.

Njegov vzoren šolski vrt in čebelnjak sta bila zgled. Bil je poučen in soustanovitelj mnogih gospodarsko naprednih združenj – čebelarskega društva, žvinorejske podružnice, posebno pa se je posvetil izobraževanju trgovsko-obrtno mladine. Ves čas je bil tudi član naprednih organizacij v kraju.

Okupatorjevo nasilje tudi njemu ni prizaneslo. Težak boj za obstoj ga je zanesel v pisarno gradbene stroje in kasneje socialnega zavarovanja. Po končani drugi vojni je z vso prizadevnostjo in izredno težkih razmerah (za 450 učencev sta bila le še dva učitelja) organiziral pouk na domači šoli, kjer je bil leta 1952 upokojen.

Kot šolski upravitelj in ravnatelj nižje gimnazije je bil pokojnik tudi najboljši tovariš in mentor učiteljem. Poudariti hočem njegovo globoko čustvo razumevanja, voljo za pomoč, toplino, ki jo lahko da le tisti, ki ti hoče dobro. Njegovo dobrosrčnost in ljubezen do pedagoškega dela so občutili vsi – učenci in tovariši. Njegovemu prizadevanju se mnogi pedagoški delavci zahvaljujemo za prve korake v svoji stroki in za nadaljnje uspešno delo.

Kljub temu da je bil leta 1952 upokojen, je zaradi pomanjkanja učiteljev rad poučeval na nižji gimnaziji še do leta 1956, čeprav je za minimalen honorar. Da ne bi zgubil povsem stika z mladim rodом, je še do leta 1964 uspešno vodil na šoli pionirski šahovski krožek.

Od njega se je poslovila velika množica poklicnih tovarišev in prijateljev. Njegovo nesebično delo bo živelo naprej, spomin nam pa bo ostal vedno svetel.

MAKS SEKIRNIK

kultura

Opozorilo in razgibanost

Stirinajstnevna slikarska razstava Vlada Potočnika in Bogdana Čobala je bila prijetna osvežitev za zagorsko likovno občinstvo. Oba sodita v mlajšo slovensko slikarsko generacijo, za sabo pa imata že nekaj uspešnih samostojnih in skupinskih predstavitev. V zagorskem delavskem domu sta razstavila dvajset olj in osem grafik. Skoraj vsa dela so bila novejšega ali najnovejšega datuma. V Zagorju je naletela razstava na živahen odmev in številne komentarje, saj sta občinstvu spregovorila v svežem in izvirnem likovnem jeziku.

Vlado Potočnik je likovni pedagog v Ljutomeru. Akademijo s specialko je končal pred sedmimi leti pri pokojnem profesorju Maksimu Sedeju. Posveča se skoraj izključno oljnemu slikarstvu, ker meni, da lahko da popoln zamah svojemu barvitemu čopiču le na platnih večjih razsežnosti. Zanj je tipična živahna risba s secesijsko stiliziranimi obrisi, pa tudi tipična risba stripov mu ni tuja. Barvne ploskve niza drugo ob drugo, le te pa razmejujejo jasne obrise. Pri nizanju barv se odmika od realnosti, razvršča jih po zakonih likovnosti. Tisti, ki pričakujejo in iščejo na slikah temno, zamorjeno in odtujeno ozračje, bodo morda trdili, da so Potočnikove slike brez „štimunge“; le ti pa pozabljajo, da je pravo zadovoljstvo pogledati tudi sliko, ki pričara svetlo in veselo razpoloženo ozračje. In takega optimističnega ozračja so Potočnikove slike polne. Osnovni predmet njegovega upodabljanja je konkretna pokrajina, na več slikah pa je v to pokrajino postavil človeka ali človeške skupine. Tudi te stilizira v smislu nove figuralike. V obširni pokrajini delujejo skoraj kot izgubljene, a kljub temu so središče dogajanja, ki mu je vse drugo podrejeno. Njegove slike delujejo kot topli in prijazni veter z juga.

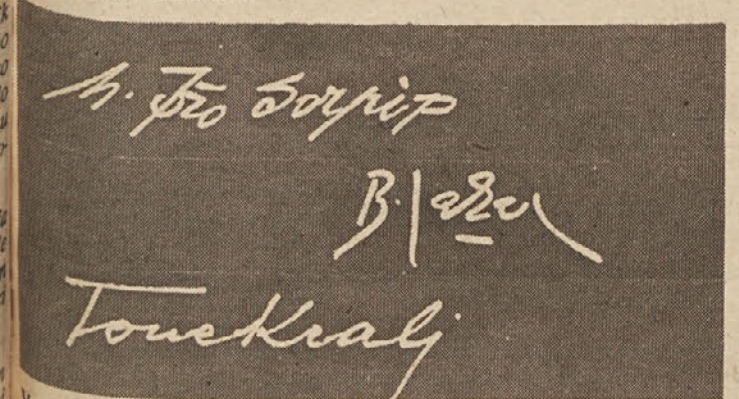
Bogdan Čobal: Slika

Tudi Bogdan Čobal je študiral pri profesorju Maksimu Sedeju. Po končani ljubljanski akademiji se je naselil v rodnem Mariboru, kjer dela na likovnem področju.

Njegove grafike in olja so polna razmišljanj o likovni govorici. V grafikah išče nove prostorske in barvne dimenzije, v oljih raziskuje povezavo med organskim in neorganskim. Te vezi so pogosto neline, svetu se slabo posrečujejo. Neorganske oblike se grobo zarivajo v pokrajino, lebdijo nad njo in ji grozijo. Nenavadnih dimenzij in perspektiv so, podobne labirintom brez izhoda in brez pravega smisla in uporabnosti. So plod miselnih konstrukcij, zato se tudi barvno izmikajo barvam, ki smo jih vajeni iz vsakodnevnega življenja. Slikarja so gotovo navdihnile različne nove arhitekturne tvorbe, ki jih je Maribor, naše industrijsko središče, poln. Uspešna likovna povezava med temi objekti in naravo ni možna, se ne more, vedno je narava potisnjena v ozadje, kjer se v valovitih črtah vključuje sama vase. Nepremišljene umetne tvorbe so zlo, prava lepota je v naravnih linijah in barvah.

Razmišljanja in opozorila Bogdana Čobala in optimizem in razgibanost Vlada Potočnika so bila dana Zagorjanom na ogled za dva tedna in Zagorjani so obema slikarjema resno prisluhnili.

NANDE RAZBORŠEK

Kostanjevici so zdaj tri galerije: Gorjupova, Jakopičeva in Kraljeva.

Učitelji in mladina v Narodni galeriji

Prepričani smo, da umetnost ne sme biti dostopna samo odraslim, tako imenovanim resnim ljudem. Razčlenbe in podatki — številčni rezultati kažejo, da mladina že zgodaj umetnost išče, jo lahko dojema in celo nujno potrebuje za zdrav rast. Brez umetnostne vzgoje ni mogoče sodobno poučevati.

Za ta del vzgoje si prizadeva tudi Narodna galerija. Ta galerija je namreč edina osrednja slovenska muzejska ustanova, ki hrani, zbira in razstavlja pomembna likovna dela, nastala na slovenskem ozemlju od srednjega veka do začetkov našega stoletja. Prireja tudi stalne in občasne razstave domačih in tujih umetnin, ki spadajo v to obdobje. Lani in letos sta v vsej zgodovini galerije dosegli največji obisk zaporedno prirejeni razstavi Gotska plastika na Slovenskem in Beneško slikarstvo XVII. stoletja. Največ gledalcev je bilo iz vrst šolske mladine, ki jih učitelji že redno vodijo na take prireditve. Galerijski prostori ožive s prihodi nečakanih dijakov. Hrupni prihodi pa se kmalu spremenijo v mirno in zvesto poslušanje strokovnjakove razlage, v zaverovano gledanje umetnin, ki jih mladi vedno

se tako neposredno in naravno spaja s preteklostjo.

Narodna galerija že uresničuje dolgoletni načrt razstav in znanstvenih obdelav vseh vidnejših slovenskih likovnikov ali skupin starejšega časa. Obenem izmenjuje razstave z jugoslovanskimi in tujimi deželami, predvsem s tistimi, ki so s svojo kulturo neposredno vplivale na razvoj naše umetnosti ali pa so se razvijale v razmerah, podobnih našim. Galerija pa še drugače posreduje likovno znanje. Za vse slovenske šole prireja brezplačna predavanja o slovenski in evropski likovni umetnosti, ki jih ponazarja bogata zbirka barvnih diapozitivov. Šole se rade odzovejo vabilu. Marsikatero šolsko vodstvo je likovni pouk že vključilo v redni urnik. Tako vzgojeni učenci najpogosteje obiskujejo razstave.

Učitelji in profesorji, ki pri svojem odgovornem in utrudljivem delu vodijo učence na razstave, so vredni vse pohvale. V tako imenovani dobi tehničnega napredka pomagajo učence zavarovati pred nevarno kužno boleznijo, porabniško miselnostjo. Mladina, ki bo že jutri odločala o sebi in drugih, jim

Vlado Potočnik: Krajina

bolj razumejo. Včasih z utišanim glasom tudi že sami povedo pripombo. Vse to znamo galerijski delavci ceniti, saj pritekata z mladino k staremu izročilu sedanost in prihodnost ter

bo vedno hvaležna, da so ji pomagali odkrivati svet umetnosti, nežirpno in neskajeno zatočišče duhovnega bogastva.

ASTA ZNIDARČIČ
(kustodinja Narodne galerije)

Razstava Miheličevih risb

Razstava risb Franceta Miheliča v ljubljanski Mali galeriji je priložnost, da obiskovalci sledijo manj cenjeni in neupravičeno manj upoštevanji vrsti — risbi. Tematično France Mihelič nadaljuje z motiviko: Kurenoty, Dafne, s povezovanjem bioloških fantazmagorij iz spoznavnega kroga, ki ga pri tem slikarju poznamo že od prej. Risbe dajejo možnost, da se seznanimo z osnovno, ki je most do grafik ali slik. To pa je prav gotovo zanimivo doživetje.

Portreti umetnikov B. Jakca

75-letnica grafika in slikarja Božidarja Jakca je doživela jubilejno prireditev v Beogradu. Široko zasnovana razstava je bila, kakor lahko razberemo iz kritik, zelo ugodno sprejeta in bogato obiskana, saj je podala beograjska razstava retrospektivni prerez Jakčeve ustvarjalnosti od zgodnjih, ekspresionističnih del pa do kasnejšega poetičnega realizma, dokumentarnih del med NOB, pa do povojnih oblikovanj. Umetnikov jubilej je bil na Slovenskem zaznamovan zunaj „središča“. Ena takih prireditev je kranjska razstava Jakčevih portretov umetnikov. Za razstavo, pri kateri gre za tematični izbor (še zdaleč ne za celotni opus Jakčevega portretiranja), je Prešernova hiša najbolj prikladna. Kratka informacija o Jakčevih umetniških portretih lahko pove le toliko, da je trajna prisotnost in zavzetost Jakčevega portretiranja zasidrana v slovenskem kulturnem prostoru kot dejstvo, da na tem območju nima med sodobniki vrstnika, ki bi s tako vztrajno zagretostjo in realistično svežino zaobjel izjemno širok krog kulturnih delavcev. Čeprav najdemo v Prešernovi hiši le izbor Jakčevih portretov, se nam ti razodevajo v svoji tipiki in minuciozni tehniki.

I. G.

Otrok se težko, težko k učenju spravi

To je posebno učiteljem treba pomniti; od kod pa to izvira, se lahko najde. Ravno velika gibčnost otroških let, po kateri otrok kakti metulček s svojimi očmi od ene stvari do druge zaporedoma leta, ta otroška gibčnost mu ne da dolgo pri knjigi sedeti, le z eno stvarjo se dalj časa pečati ali pa učitelja cele ure mirno poslušati. Kdor to od otroka tirja, ne ve, kaj je otrok. Otroci se hočejo vmes po otročje radovati, počivati, se smejati. Ko se le nekaj časa s kako bolj resno stvarjo pečajo, jim že v misli sili, kar so poprej vidili, slišali; igra, ki so jo igrali, kraj, kjer so bili i.t.d. in živa otroška domišljija jih sili, da svoje čute, in sicer berž, berž drugim otrokom odkrijejo. — Ne more se tukaj zamlčati resnica, da se otroci jako radi smejejo: ne samo stvar, ki je smešna sama po sebi, nego tudi resne stvari, celo obnašanje učiteljevo, jih dostikrat močno v smeh sili, in težko se smeh zadržati da.

Drobtinice za leto 1863 str. 285 — 286

AKTUALNO O DANAŠNJI UMETNOSTI

Nenadomestljivo

Sredstva modernega obveščanja so prekosila vsa pričakovanja. Nekdaj nedosegljiva kulturna in naravna bogastva tujih dežel so segla s svojo očarljivo lepoto in v prijetni znanstveni razlagi v naše domove. Človeka nenehno zanima, kako je drugod. Njegova radovednost bo kmalu potešena. Kot informativni sredstva se danes kosata beseda in slika. Obogateni sta z očarljivim nastopom lepe napovedovalke in z zanimivim barvno dekorativnim insceniranjem.

O vsem smo poučeni, naše oči so site barvno televizijske plaže in paše, ušesa prepolna beat glasbe, popevk in monotonih napovedovanj vremena za jutri, novih mednarodnih zapletov, prask na raznih bojiščih idr. Vsiljuje se nam vprašanje: kaj naj v tem sestavu še pomeni slikarstvo kot obrt in umetnost?

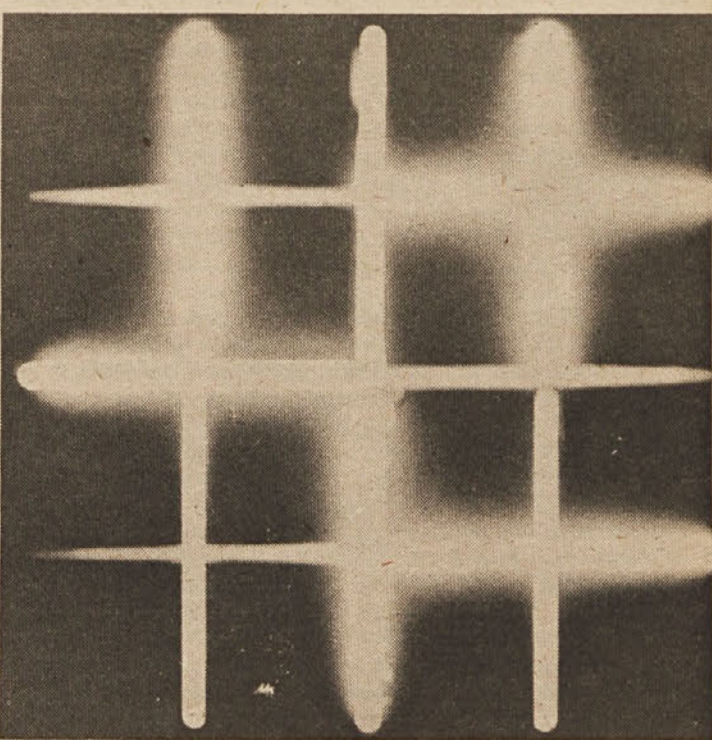
Napak bi bilo misliti, da je to vprašanje sprožila samo moderna civilizacija. Vsekakor! Toda odločilna vprašanje in problemi so stari več kot sto let. Pomembnejši so kot marsikateri tehnični dosežek. Poseči moramo v širši ustvarjalni prostor. Naša polemika bi se morala pričeti nekako na treh ravneh. Prvič: ali se ni program slikarstva zelo zožil prav zaradi tega, ker današnja arhitektura ne ustreza več potrebam časa in razvoja umetniškega komuniciranja? Odtod tudi velika zapostavljenost slikarstva tako zidnega kot dekorativnega. Zato tudi ni mogoča smiselna sinteza — takšna, kakršno so dosegla prejšnja stoletja. Drugič: ali se je slikarska umetnost res izmotala iz plenice posnemanja? Pritrdilen odgovor velja le za najrazvitejše dežele. Marsikje sploh nimajo najnovejših gipsotek in reprotov umetniških del preteklosti. In tretjič: Ali je abstraktna umetnost res in dovolj odkrila bistvo slikarske umetnosti in umetnosti nasploh? To lahko zanikamo. Vsaka ideja, še tako prepričljiva, izgubi — razpeta na ekran mednarodnih različic — skupni imenovalec. To pomeni, da so preseganja možna in dosegljiva. Naglo jim sledi vsa srenja od laikov do strokovnjakov. Dodati bi lahko še ugotovitev, da preživlja umetnost slikarstva 20. stoletja vedno nove krize, ne le po poslanstvu ter po formalni in vsebinski plati. Majejo se tudi stebri principov, na katerih je bila zasnovana. Iz bloka čvrstih skal — temeljev je izbila največja skala — nujnost dokumentiranja časa. Ta se pojavlja kot povsem stranska komponenta ustvarjalnosti.

Na zastavljena vprašanja lahko odgovorimo le, če poznamo 100-letno dogajanje v Evropi in v svetu. Zelo veliko denarja gre za reprodukcijo in dokumentacijo. Tu je umetnost skoraj popolnoma izključena. Že vsakdo ima fotoaparat, s katerim lahko zadosti svoji želji po reprodukciji okolja, v katerem živi, in dokumentira najzanimivejše. Nihče si več ne pusti soliti pameti samo z razlagami, kako je drugje. Sede v letalo in čez nekaj ur se že lahko razgleduje po najbolj oddaljeni celini. Tega si dandanes ne privoščijo več samo najbogatejši.

Casopisne reportaže morajo biti napisane zelo zanimivo, da še privlačijo. Eksotične pokrajine in obmorske razglednice nas ne mikajo več. Ostajata torej le še intuicija in domišljija — oskuljeni človek na pragu 21. stoletja. Človek ničelne dimenzije, izpraznjeni cogito, izpraznjeni „sem“, praznina, posnemovalec predlog s televizijskih zaslonov, posnemovalec drugih življenj, brez svoje odločitve. Recepti zvezdnikov veljajo za vsa področja, za vsa življenja. Porabništvo, izoliranost svobodnjaka, usmerjenega h grabljivosti, cinizem, bestializem, vulgarnost, vnani dokazi hrabrosti, prebavljeni motivi... Kot da bi vsakdo potrjeval samo to, kar piše v učbeniku o seksu, o odnosih med ljudmi, o življenju. 21. stoletje pa naj bi očistilo nravi človeka 20. stoletja. Spiranje možgan se je že začelo, toda lastniki pralnih strojev imajo umazane roke in uporabljajo umazan prašek. S spranimi možgani ni mogoče doseči napredka. Resda se je spremenilo življenje, toda vrednot ne merimo z vatli.

Bistvo umetnosti in slikarstva je še vedno nenadomestljivo. To pa je dovolj, da gremo naprej z zaupanjem.

IGOR PLEŠKO

Francois Morellet: Svetloba ujeta v dvoje prostorskih središč.

IZBERITE MED NOVIMI KNJIGAMI

Janko Messner

Zaznamovani ... združite se!

Ča naj ima vsako književno ustvarjanje svoj smoter, potem se to se posebej nanaša na Messnerjevo protestno prozo „Zasramovanci... združite se!“, ki jo je izdala Partizanska knjiga v Ljubljani v svoji zbirki Polemika. Delo je objavljeno v najbolj kritičnem trenutku, ko naši manjšini na Koroškem grozi preštevanje, ki je le prikrita oblika genocida, obenem pa se pripravlja neizbežna internacionalizacija narodnostnega problema, ki ga je sprožila naša dežela.

Knjiga prinaša večinoma ponatise polemčnih zapisov tega slovenskega koroškega književnika, ki so bili objavljeni po revijah in časopisih od leta 1971 do 1974. To je obdobje, ko je pritisk na našo manjšino dosegel tisto stopnjo, ki resno ogroža prihodnost naših zamejcev. Delo vsebuje več polemik z različnimi avstrijskimi deželjnimi in zveznimi funkcionarji ter z avstrijskimi glasili in strankami, zlasti s socialistično stranko, kjer je pisatelj iskal zaslombe za svojo manjšino, dosegel pa le to, da so ga izključili iz njenih vrst. Polemike se zaradi pomanjkanja zamisli in poguma pri razreševanju manjšinskega problema nanašajo tudi na predstavnike obeh osrednjih slovenskih koroških organizacij, namenjene pa so tudi nekaterim zastopnikom koroškega javnega življenja, ki so zaradi materialnih koristi zatajili svoje slovensko poreklo. Več polemik je naperjenih proti nekaterim ustanovam, časopisom in posameznikom matične dežele, ki so zaradi svoje nerazgledanosti, politične neokretnosti in zavoljo dobrih sosedskih odnosov pogosto zapirali oči pred koroško stvarnostjo.

Prav zaradi tega nas hoče avtor izčrpano seznaniti s političnimi in socialnimi razmerami na Koroškem ter skuša odkriti tiste silnice in vzrode, ki so potisnili manjšino na nič kaj zaviljivi slepi tir razrešitve narodnostnega vprašanja. Pri tem nas opozarja na posebno nevarnost, ki jo predstavljajo tisti „prijatelji“ naše manjšine, ki nam s prikriževanjem različnih družbenih sporov bolj škodujejo kot pa njeni odkriti sovražniki. S tem pomagajo zavlačevalni taktiki, ki jo avstrijska vlada spretno uveljavlja že več let, medtem pa asimilacijski mlini počasi, toda uspešno meljejo.

Posledice odtujenosti pa se izražajo v deformaciji psihe in v duševni revščini, v katero so zašli po zadnji vojni mnogi naši rojaki; iz tega stanja se porajajo preplašeni revčki, primerni za objekte najcenejše delovne sile v Avstriji, pa tudi takšni, ki z vihtenjem pendreka nad tistimi brati, ki se nočejo odtujiti, kažejo svojo nestrpnost in mrznjo, ki izvira iz zavesti, da jim se vedno živi kakšna slovenska babica in zato ne morejo biti čisti „tajčari“.

Messner opozarja tudi na nekatere napačne smerice, ki so imele škodljive posledice: iluzorno je bilo poudarjati, da je manjšina most med Avstrijo in Jugoslavijo, če tega mostu ni med večino in manjšino na Koroškem. Pove nam tudi, da je edina prava prijateljica naši manjšini v Avstriji KP Avstrije, ki zagotavlja stvarne perspektive Slovincem, saj vedno odločno poudarja, da je narodnostno vprašanje tudi razredno vprašanje. Avtor pa ne ostaja le pri kritični obravnavi razmer na Koroškem, temveč se skuša približati nekaterim nasprotjem slovenskega narodnostnega in kulturnega obstoja ter tisti miselnosti, ki ogroža biološko trdnost matice in s tem tudi samobitnost zamejcev; tu omenja asocijalno filozofijo niča, ki je sama sebi namen ter predstavlja nazor nehumane porabniške miselnosti „palanke“, ki nima razumevanja za narodove vrednote in tako demobilizatorsko vpliva na množice. Avtor nas skuša odvmiti od sanjskega postajanja pred izloženimi okni — pazite, morda že vsem zvoní!

Vrednost pričujočega dela je predvsem v njegovi sugestivni moči ter v izraziti pisateljevi gorečnosti in osebni prizadetosti. To daje knjigi tudi posebno etično razsežnost, ki je tako zelo primanjkuje v naši književnosti, še posebno pa v polemiki. S tem smo ponovno priča, da pravo umetniško ustvarjanje ne more biti le igra besed, temveč da nujno izhaja iz življenjske angažiranosti.

Skoda le, da delo ni izšlo v boljši vezavi, „krasijo“ pa ga tudi številne tiskarske napake, ki bi se jim morali izogniti.

ŽELJKO KUMAR

Sodoben učbenik o osnovah računalništva

Razveseljivo je, kako se naše srednje šolstvo navzlic vsem kadrovskim, prostorskim in finančnim oviram, z načrtnim uvajanjem novih učnih predmetov, kakršne pač terjata naša samoupravna socialistična družba in moderni čas, uspešno izvija iz tesnih okvirov nekdanjega predmetnika.

Poleg uvedbe predmeta „samoupravljanje s temelji marksizma“, ki naj v mladim človeku izoblikuje trdne temelje znanstvenega in idejnega pogleda na svet ter ga pripravi za tvorno dejavnost delovnega človeka samoupravljalca, se sočasno kaže tudi potreba vpletati v srednje šole tudi osnove računalništva, saj je prav to — v dobi znanstveno tehnične revolucije — postalo nujni in nepogrešljivi soblikovalec modernega življenja, osnovno znanje o avtomatski obdelavi podatkov pa sestavni del splošne izobrazbe.

Definicija računalnika je kljub njegovi tehnični zapletenosti in neverjetni zmogljivosti dokaj preprosta. Računalnik je stroj, ki na vходу nekaj sprejme, to „nekaj“ potem obdeluje in kot rezultat obdelave na izhodu spet nekaj posreduje. Uporaba računalnikov je danes malone vsestranska; s pridom jih uporabljajo v matematiki, fiziki, tehniki (elektrotehniki, gradbeništvu, arhitekturi, strojništvu), kemiji, administraciji in upravljanju (upravi, gospodarstvu, industriji za vodenje proizvodnih procesov, prometu, kriminalistiki), medicinski diagnostiki, dokumentaristiki, vesoljskih poletih, armadi, programiranem pouku v šolah, raznih igrah (šahu) itd.

Iznajdba računalnika je za človeštvo najmanj tako pomembna kot izum tiskarskega stroja. Čeprav je človek pri nekaterih miselnih procesih, na primer pri računanju, že prej uporabljal nekatera — sicer še zelo primitivna pomagala — je resnično pomoč dobil šele s konstrukcijo elektronskih računalnikov, ki so se kot učinkovito pomagalo pojavili šele po drugi svetovni vojni. Zmogljivost sodobnih računalnikov je fantastična. Največji in najzmogljivejši računalnik v SR Sloveniji — CDC CYBER 70 — v republiškem računskem centru (RRC) v Ljubljani, zmore v picli sekundi skoraj milijon seštevanj večmestnih števil.

V upravi, v statističnih centrih, v gospodarstvu in drugod imajo manjše računalnike, toda njihovo število nenehno narašča. Zato je potreba po ustrezno izobrazbenih kadrih vse večja in jih zdaj zlasti pri nas še zelo primanjkuje.

Da bi srednješolski učitelji lahko uspešno uvajali dijake v svet računalnikov, je Državna založba Slovenije izdala prvi tovrstni

učbenik UVOD V RAČUNALNIŠTVO, ki sta ga napisala Ivan Bratko in Vladislav Rajkovič, potrdil pa ga je republiški sekretariat za prosveto in kulturo SRS. Avtorja sta, uporabljajoč ustrežno tujo strokovno literaturo, učbenik napisala po učnem načrtu za pouk računalništva v srednjih šolah, ki ga je izdelala komisija za uvajanje pouka računalništva pri zavodu za šolstvo SRS.

Učbenik ima dva dela. Prvi je namenjen razlagi zgradbe, delovanja in uporabe računalnikov. Poleg uvoda (ki nas seznani s pojmom računalnika ter s pojmom algoritma in programa, razloži model računalnika, poda definicijo računalnika in na kratko oriše dosežani razvoj računalnikov) sledi še sedem poglavij: Osnovni pojmi o informacijah in njihovi predstavitvi, Zgradba računalnika, Odvijanje programa v računalniku, Programski jeziki, Reševanje problemov z računalnikom, Uporaba računalnikov in Računalniški sistemi. Drugi je povsem posvečen programskemu jeziku fortran, enemu izmed umetnih jezikov, ki v računalništvu povezuje ljudi in računalnike. Izmed številnih programskih jezikov, to so na primer: algoł, cobol, LISP itd., sta avtorja izbrala prav fortran, ki sodi med najbolj popularne programske jezike.

Vsako poglavje je opremljeno z dodatnimi vprašanji in nalogami, kar je v sklepnem delu knjige dopolnjeno z ustreznimi odgovori in rešitvami. Knjiga je bogato opremljena s številnimi fotografijami, risbami in tabelami, kar olajšuje razumevanje, zlasti nekaterih težjih poglavij.

Prepričani smo, da bo učbenik UVOD V RAČUNALNIŠTVO, ki je prvi te vrste ne samo pri nas, marveč v vsej srednji Evropi, uspešno opravljal svojo nalogo, saj bo mladini olajšal razumevanje zanimivega in zahtevnega sveta računalnikov, ki je za sedaj za večino ljudi po nepotrebnem nedoumljiv in nedostopen tabu. Učbenik stane 75 dinarjev.

V. T. ARHAR

Moliere v slovenščini

Zatem ko je DZS poskrbela za celoten natis Shakespeara v slovenščini, smo dobili še Moliereva izbrana dela: Na tiskovni konferenci, kjer je imel uvodno besedo Josip Vidmar, je bilo slišati nekaj zanimivih in izkustvenih navajanj prevajalca, ki je dal največji delež pri slovenjenju Molierevih dramskih del. Stiri knjige Molierevih dram vsebujejo 23 komedij; od teh jih je Josip Vidmar prevedel kar 18, druge Moliereve igre pa so prevedli Oton Župančič, Janko Moder in Jože Javoršek. Med pomembnimi novostmi v prevajanju je tudi Molierev Amfitrion, svojevrstno literarno delo, ki ima raznotero gledališko usodo od antike, prek Moliera do Giroudoux, podobno kot Don Juan. Gre za skrbno premišljen izbor Molierevih dramskih del, tistih duhovitih odrskih besedil, ki imajo trajno estetsko in gledališko vrednost. Zato so sedanja izbrana Moliereva dela estetsko popolnjeno dejanje. Ni namreč potrebno, da bi prevajali obrobna Moliereva dela, ki nimajo življenjskega soka in so največkrat nastala iz drugih pobud. Mnogo Molierevih komedij poznamo v slovenskem prevodu že od poprej, precej pa jih je novih; te ne bodo le mikavno branje za bralca, ki zna ceniti iskriv humor velikega komedijanta, pač pa tudi čakajo na odrsko preskušnjo. Resnici na ljubo je treba povedati, da je od vsega francoskega klasicizma Moliere tisti, ki je najbolj zaslovel po vsej Evropi, zakaj živa umetniška upodobitev človeških nravi in oseb daje komediografskim delom trajno širino, komedijantski svetovljan pa je z ostricami zmožen govoriti tudi današnjemu času. Tam, kjer je Molierevo besedilo izraženo v vezani besedi, se je Josip Vidmar odločil za jambski verz, kajti aleksandrinec bi v slovenski besedi ne zvenel prepričljivo. Peta knjiga pa je posvečena Molierevem življenju in delu. Urednik izbranih del Jože Javoršek je napisal esej o Molieru, ki pa v resnici prerašča esejistično območje. Ob koncu je podal manjši izbor bibliografije o Molieru, škoda pa je, da ni dodana bibliografija Molierevih del, ki so izšla na Slovenskem. Vsekakor pomeni pet knjig slovenskega Moliera obogatitev klasike in prepotreben natis, ki izpopolnjuje vrzeli v našem prevajanju.

„PETELINJE PERO“ je naslov grafike z vsebino kmečkih uporov, delo akademskega slikarja Staneta Jagodiča. Izvirna grafika je v sitotisku s signaturo in avtorjevim podpisom; velikost 65 x 90 cm; cena 700 dinarjev. Šole jo lahko naroče na našem uredništvu.

Friedrich Nietzsche

„Tako je dejal Zaratustra“

Nietzschejevo filozofsko delo „Tako je dejal Zaratustra“ — izšlo je pri Slovenski matici v prevodu Janka Modra — je svojevrstno med njegovimi filozofskimi deli. Pred nami je knjiga filozofske poezije. To ji daje poseben čar, po drugi strani pa onemogoča neposredno spoznavanje tega filozofskega dela, kajti izražen je prek poetičnega medija. To pa ne pomeni, da Nietzsche v tem delu ni izrazil kot mislec. Spoznavamo ga kot nasprotnika Schopenhauerjeve brezciljne metafizične volje, kot filozofa, ki se sramuje vere in terja človeško voljo, ki ima po smrti boga svoj odgovorni postulat. Nietzsche, toliko izbrabljivi mislec, tudi potrvojen, spada med klasične novejšje evropske filozofije kljub temu, da njegove miselnosti ne bi mogli sprejeti brez vidnih pridržkov. Za spremno besedo je poskrbel Janko Lavrin.

Kaledarska bera

Med vsakoletnimi pomembnejšimi koledarji je treba navesti „Slovenski koledar 1975“ ter „Prešernov koledar 1975“ z redno zbirko knjig. „Slovenski koledar 1975“ je namenjen predvsem Slovincem po svetu, zato ga je Izseljenska matica že tradicionalno zasnovala s posebnimi nameni in s tem ustreznim gradivom. Tudi letos je v njem obilo slikovnega gradiva, besedila člankov pa so kratka, informativna, vsebinsko navezana na domače razmere in spremembe, na spominske dogodke, izseljenska vprašanja in podobno. Nekaj besedil je tudi v tujem jeziku. Letošnji koledar je gotovo boljši od lanskega. „Prešernov koledar 1975“ daje poleg koledarskega gradiva vrsto prispevkov, ki povečini segajo v čas NOB, deloma pa tudi v nekatere sodobne probleme. Tudi del lep-slovnih prispevkov je usmerjen na pisatelje, ki so navezani na revolucionarno vsebino. Koledar je zelo premišljeno in barvno posrečeno prikazal izbor slik Franceta Miheliča in ga z zgodnejšimi deli lepo predstavil. Dr. FRANJO SMERDU je s knjigo praktične narave „Zdravje iz rastlin“ podal zelo pregledno in uporabno delo (sorodno je nekoč že izšlo). TONE SVETINA, popularni pisatelj Ukane, je v romanom Ugaslo ognjišče združil svoj značilni motivni svet: gorski svet, lovec in slikovito Gorenjsko v razponu dveh vojn, s tem je pisatelj vključil tudi vojno motiviko. Pisatelj sedaj ne sledi sinteznemu podajanju, čas je presekani z retrospektivami. JANEŽ SVAJNCER je roman Ko človek zori podnaslovil z izpovedjo nekega življenja. Pisatelj je podal tehno tematično notranje intimo o sožitju (ali nemoči sožitja) v družinskem krogu, ob silnicah drugačne narave in je s tem posegel v tipično življenje sedanjosti. K obema pripovednim deloma bi se kazalo posebej povrniti. Mlada Breda pa je knjiga ljudskih pesmi, ki jih je izbral in uredil Boris Merhar ter napisal spremno besedo. Melita Vovk-Stihova je izdelala ilustracije, deloma po starih virih in jih svobodno prilagodila. Katja Špur je prevedla „Spomine na Lenina“ NADEŽDE KRUPSKJE. Prešernova družba je želela prikazati življenje in delo revolucionarja v spominih njegove življenjske sopotnice, popularno napisani spomini pa so dopolnjeni z reprodukcijami. Tako je dala Prešernova družba kar v treh delih izraziti poudarek socialno-revolucionarni vsebini: s koledarjem, s Svetinovin romanom in s spomini Krupske.

IGOR GEDRIH

Ferdo Godina

Človek živi in umira

Med pripovednimi spisi, ki nam jih je prinesla jesen leta 1974, zavzema po svoji vsebinski teži posebno mesto roman Ferda Godine Človek živi in umira (izdala Mladinska knjiga). Dokaj obsežno delo (276 strani) ni samo nov prispevek k osvetlitvi Prekmurja, še pred desetletji najmanj znane slovenske pokrajine, ki je dobila šele v spisih Miška Kranjca in Ferda Godine svojo literarno podobo, ampak je hkrati prva najizrazitejša kritika napak začetnega družbenega reformizma. Tedaj so namreč nekateri skušali pod krinko socializacije prekmurske vasi izigravati programske težnje in s klikarsko prakso razbiti na zunaj proklamirani „zadružni čudež“. V Godinovem novem romanu prevladujeta dva pripovedna tokova: prvi se suče okrog kmečke družine Zverovih na vasi blizu (imaginarne) mesta Plugra, ki združuje reformna prizadevanja, drugi tok pa kaže z nazornimi podobami, kako so se družbene reforme na podeželju po krivdi takih oseb, kot je zlasti vaški veljak Rantaša, prehodno spremenile v pravo polomijo. Ta dva tokova prepletata ves roman in dajeta zaokroženo epično celoto.

Središčna rodbina Zverovih je kar tipična za pokrajino, ki se razprostira onkraj Mure, za njene osiromašene kmete in za ves njen življenjski stil po drugi osvoboditvi; tu srečujemo tudi „zdomstvo“ (Zverova hči Majda se smrtno ponese v Avstriji, kjer je delal tudi oče), ljubezenske zapletitve (hči Breda, učiteljica na Goričkem in njeno razmerje z inženirjem Ozmečem); stara Zverka je izvirna vaška žena in mati, značilna osebnost je tudi nekdanji novinar Baligač, ki prihaja v svoj domači kraj iz Ljubljane in po svoje prispeva k osveščanju vaščanov. Na kratko: v Godinovem novem romanu je zelo slikovito in kritično zaživel Prekmurje, kakršno je bilo v začetni fazi socializacije vasi, zato ima roman Človek živi in umira tudi dokumentaren pomen. Godinova pripovedna metoda se ne oddaljuje novemu realizmu, jezik je živ in jase, vendar obarvan z narečnimi besedami.

BOŽIDAR BORKO

Kaj je poglavitno

Ni še dosti, da učitelj veliko ve, ampak da tudi prav ve, in to prav povedati zna, to je poglavitno. Marsikdo, kateri ne zna prav mnogoterih reči, je vendar dober školnik. Učiteljeva glava ne more biti podobna veliki dvorani, kjer gori na sto in sto lučic, marveč mora biti podobna mali stanici, v kateri pa ni ga kotička, da bi ne bil razsvitljen. Glava mora biti zadosti

Učiteljski tovariš 1869 str. 251

Nove strokovne knjige

1. Boris Zihert: Temelji marksistične obče sociologije. (Izbrana poglavja.) Ljubljana, Dopisna delavska univerza 1974. Ljubljana, Parmova 39.
2. Rudi Lešnik: Osnove pedagogike. Ljubljana, Dopisna delavska univerza 1974. Ljubljana, Parmova 39.
3. Ciril Rus: Pripomoček za študij vzgojnoizobraževalnega sistema v SR Sloveniji. Ljubljana, Delavska univerza „Cene Štupar“ 1974. Ljubljana, Vojkova 1.
4. Mirko Perović: Marksistično učenje o društvu. Beograd, Prosveta 1974. Beograd, Čika Ljubina br. 1/IV.

Šolske stavbe pod steklom

Sredi polja jasen grad... Tako je začel opis bežigradske gimnazije arhitekt Navinšek, ki je zasnoval načrt zanjo. Šolske stavbe so vedno spoštovali. V vsakem kraju je bila šola žarišče kulturnoprosvetnega življenja, po številu šol, muzejev in galerij so ocenjevali kulturo mest.

Šolske stavbe v Ljubljani nam je tokrat predstavil slovenski šolski muzej z razstavo, ki so jo odprli 10. decembra. Razstavljena literatura, načrti, analize cen pri izgradnji novih šolskih stavb, številni članki v časopisih in revijah — vse to opozarja, kolikokrat v zgodovini je bila gradnja šol odvisna od pobud posameznikov. Od ljudi, ki so se zavedali, da so dobre šole vir narodove moči, slabe pa znak njegove kulturne revščine.

Razstavljeno gradivo v besedi in sliki je razporejeno kronološko, ponuja pa nam natančen pregled od prvih znanih podatkov iz srednjeveške Ljubljane pa do danes. Posebej je opozorjeno na mejnike gradnje šolskih stavb. Iz preteklosti: leto 1895, ko je potres porušil vse, kar ni bilo res trdno, in je bilo treba zgraditi novo — tedaj so se tudi za šole razmere zelo spremenile. In še dva kasnejša mejnika — pomembni letnici po osvoboditvi: leto 1957, ko se je začela v Ljubljani načrtna gradnja šolskega prostora (tedaj je dobila Ljubljana 16 novih osnovnošolskih stavb, zgrajenih po sodobnih zahtevah vzgojnoizobraževalnega procesa) in leto 1960, ko so pričeli graditi nove sodobne stavbe za višje in visoke šole ter fakultete.

Kaj so pomenile šolske stavbe, pove že tale podatek: prav pomanjkanje prostora je bilo vzrok, da so bile šole do leta 1884 utrakvistične in da so poučevali otroke v nemščini; za slovenske šole ni bilo denarja. O pomenu šolskega prostora govori tudi analiza iz novejšega časa: v šolah, kjer nimajo dovolj prostora, je učni uspeh veliko slabši kot v tistih, ki imajo urejene delovne razmere.

Razstavo v slovenskem šolskem muzeju je pripravila ravnateljica Slavica Pavličeva. Kljub temu da je bilo zbiranje dokumentacije o višjih in visokih šolah oteženo, se ji je posrečilo zbrati dovolj gradiva. Zato je razstava pregleden in nazoren prikaz dosežkov, pa tudi problemov, ki jih je Slovenecem vseh časov povzročalo pomanjkanje šolskega prostora. Zgodovina se ponavlja.

MARJANA KUNEJ

Pričakovanje — kolikšna sreča! Izpolnjeno pričakovanje — kolikšno zadovoljstvo!

Obletnica partizanskih učiteljskih tečajev

Pred nedavnim so se sestali v Ljubljani udeleženci dveh učiteljskih tečajev, organiziranih leta 1944 v belokranjskih Dobliščah. Od takratnih 80 tečajnikov jih je bilo navzočih še

okrog 30. Na sprejemu v hotelu Bellevue je učitelje, mentorje in slušatelje pozdravila najprej republiška sekretarka za prosveto in kulturo Ela Ulrih-Atena. Dejala je, da so to prvi

učitelji, ki izhajajo iz NOB, ki še danes posredujejo mlajšim tovarišem dragocena pedagoška izročila, zrasla v narodnoosvobodilnem boju. Zato so nam dobrodošli in potrebni še danes, posebno zato, ker tako zelo primanjkuje sposobnih učiteljev.

Prof. Boris Zihel je svoj pozdrav navezal na ugotovitev, da sta bila tečaja, podobno kot tisti za partijske in vojnostarsinske kadre, enkratni zgodovinski zgled, ko smo v revoluciji hkrati z oboroženim bojem že polagali temelje za novo družbeno kulturo in izobrazbo. Obenem so bile takratne možnosti in način dela prva šola samoupravljanja za ves naš kasnejši samoupravni socialistični družbeni sistem. Zato je zaželel udeležencem, naj še čimdlje ostanejo uspešen zgled svojim

naslednikom. — Drago Vončina je nato obudil spomine na delovno zagnanost, samoodrekanje in tovarštvo med tečajniki — lastnosti, kakršnih si v naših učiteljskih vrstah še vedno želimo. Spomnil se je tovarišev, ki jih ni več med nami, ohranjamo pa jih v spominu na skupne napore in kasnejše sadove njihovega dela.

Nekdanji tečajniki so ob koncu prejeli spominska darila, izmenjali pa so si jih tudi med seboj. Tako je srečanje poteklo v znamenju tovariških spominov ter v ponovnem utrjevanju medsebojnih vezi, sklenjenih v takratnih nepozabnih dneh. K razpoloženju je prijetno prispeval še oktet Gallus, ki je zapel nekaj partizanskih in narodnih pesmi.

RR.

NAŠ PRAVNIK SVETUJE

Odgovor tovarišu Modicu

Tovarišu Modicu, ki ni zadovoljen s pravno rubriko in ji očita v svojem članku, objavljenem v 18. številki Prosvetnega delavca, predvsem to, da so odgovori preveč okvirni, dolgujemo odgovor.

Menimo, da je temeljna naloga rubrike odgovoriti na pravna vprašanja, ki jih zastavljajo naročniki. Največ vprašanj je o poročniških in letnih dopustih ter o osebnih dohodkih. Zato na ta vprašanja včasih odgovorimo bolj obširno, včasih pa se omejimo le na najnujnejše pojasnilo, da bi se pač izognili ponavljanju že povedanega.

Iz pisem bralcev je moč razbrati njihovo pričeanje, da je v delovni zakonodaji prav vse predpisano. Želijo, naj bi pravnik v zakonih našel odgovore na vprašanja, ki so prepuščena samoupravni urejanju v delovnih organizacijah. Zavedati se moramo, da zakon o medsebojnih razmerjih delavcev v združenem delu in o delovnih razmerjih med delavci in zasebnimi delodajalci daje le okvirna določila za urejanje številnih vprašanj. Delavci v vzgojnoizobraže-

valnih zavodih pa v mejah teh določil sami urejajo pravice in obveznosti iz medsebojnih razmerij v združenem delu, in sicer s samoupravnim sporazumom. Ta sporazum mora biti usklajen z zveznim in republiškim zakonom, mora pa samostojno reševati obsežno problematiko. Ne more biti torej nobenih receptov, lahko pa bi bili tudi prosvetni delavci bolj okretni in iznajdljivi pri urejanju delovne problematike.

Strinjamo se s predlogom tovariša Modica, da bi lahko primerjali boljše in slabše rešitve istih vprašanj, vendar bi tako delo preseglo namen in možnosti te rubrike.

Vzgojiteljice in medicinske sestre

VPRASANJE: V naši vzgojnovarstveni ustanovi imajo vzgojiteljice krajši tedenski delovni čas kot medicinske sestre. To kali dobre odnose med vzgojiteljicami in sestrami. Ali je to prav? Koliko znaša polovični delovni čas medicinske sestre in koliko sobot morajo opravljati dežurno službo? — B. A.

ODGOVOR: Zakon o vzgojnovarstveni dejavnosti za predšolske otroke (Ur. list SRS, št. 28/74) določa pod pojmom vzgojitelj medicinske sestre otroške smeri, vzgojiteljice za predšolske otroke in učiteljice, ki so namenjeni za vzgojo osnovnošolskih otrok. Za vse te tri kategorije vzgojnih delavcev v vzgojnovarstvenem zavodu velja 42-urna tedenska obveznost, ki se deli na trideseturno vzgojnovarstveno delo na teden in dva-

najsturno drugo delo, ki je v zvezi z vzgojnovarstvenim delom, kot so priprave, stiki s starši, mentorstvo in podobno. Za vse vzgojne delavce velja torej enaka delovna obveznost kot tudi enaka obveznost glede razporeditve dežurstev ob sobotah. Razume se, da znaša polovični delovni čas medicinske sestre 75 ur vzgojnovarstvenega dela na teden v zavodu in 6 ur priprav ali drugega dela.

— T. Š.

OSNOVNA ŠOLA KOMENDA-MOSTE občina Kamnik

razpisuje naslednji delovni mesti:

- socialnega delavca — za nedoločen čas
- vzgojitelja za delo v mali šoli — za nedoločen čas.

Prijave pošljite na naslov: Osnovna šola Komenda-Moste, Moste št. 40, p. Komenda

OSNOVNA ŠOLA GRAČIŠČE PRI KOPRU (pošta 66272 Slov. Gračišče)

razpisuje prosti delovni mesti:

- učitelja za 3. razred za določen čas. Nastop službe v začetku II. polletja šolskega leta 74/75.
- predmetnega učitelja za zemljepis in tehnični pouk (drugo po dogovoru) za nedoločen čas.

Samsko stanovanje je na voljo. Razpis velja do zasedbe delovnega mesta.

VZGOJA IN VARSTVO

Janezek, Janez in prosti čas

Kar se Janezek nauči, to Janez zna. Preskušena in mnogokrat povedana resnica. Če bo Janezek preživel svoj čas smotrno in organizirano, si ga bo tudi Janez znal organizirati, pa naj bo to delovni ali pa prosti čas. Program dela v vzgojnovarstvenih zavodih je sestavljen tako, da preživljajo otroci svoj „delovni dan“ organizirano in smotrno, od jutra, ko se zaposlijo z igračami in z gradivom, ki jim je na voljo po njihovih željah, čez dopoldan, ko potekajo usmerjene zaposlitve, popoldan, ko počivajo in se potem ponovno zaposlijo — tako kot želijo. Nismo pa dovolj premišljali, kako vzgajati otroke, da bodo takrat, ko prerastejo stolčke v vrtcih in še mnogo kasneje znali svoj prosti čas koristno izrabljati. Naših otrok ne vzgajamo za danes, pač pa za mnogo prihodnjih let, ko bo razvoj znanosti in tehnike prinesel ljudem več prostega časa. Smotrno, pravilno in predvsem koristno bodo znali izrabljati prosti čas tisti ljudje, ki bodo tako vzgojeni. Ne smemo prezreti konjčkov s področja intelektualnega in estetskega ustvarjanja, saj tudi tako že vzgajamo naše najmlajše. Premalo pa smo poudarjali pridobivanje sposobnosti otroka, da bo znal prosti čas izrabiti tudi v rekreativne namene. Želimo, da bi si otrok v predšolskem obdobju osvojil veščine, ki jih bo v svojem življenju uporabljal. Preden gre otrok v šolo, naj bi znal kotalkati, kolesariti, smučati, plavati. Vsak vzgojnovarstveni zavod bo usmerjal otroke v tisto dejavnost, za katero ima možnosti.

Nekateri zavodi že gojijo te veščine. Poseben program bo temelj novih dosežkov, ki bodo opazni predvsem ob koncu šolskega leta. Ne želimo si tekmovanja med otroki — kdo bo znal bolje. Radi bi jim privzgojili staro navado, „železno srjaco“ poskrbeli za njihovo telesno sprostitve. Vse te veščine bodo otroci osvojili postopoma. Ko bodo stari dve leti ali tri, bodo začeli z vajami za pridobivanje ravnotežja, čofotali bodo po vodi, se valjali po snegu, kobilili trikolo, in še preden bodo šli v šolo, bodo kotalkali, kolesarili, smučali in plavali. Ne vsi vse, vendar vsaj eno veščino, za katero so bile dane možnosti in je bilo več zanimanja.

Pripomočki za osvajanje teh veščin so dragi in včasih tudi težko dosegljivi. Zato se bodo morali vzgojnovarstveni zavodi povezati s telesnokulturnimi skupnostmi, z društvom TVD Partizan, morda jim bodo pomagale pri nakupu sredstev tudi delovne organizacije.

PLAVANJE: v tej veščini se bodo otroci urili predvsem v letnem času in na letovanjih, kjer pa so bazeni, je to treba izrabiti.

SMUČANJE: poprejšnja priprava na snegu ne zahteva denarja, je pa pomembna. Smuči in sani lahko prinesejo otroci tudi v vrtec, če se vzgojiteljica tako domeni s starši in seveda, če je pozimi dovolj snega.

KOTALKALI bodo otroci v tistih vrtcih, kjer imajo asfaltirane površine ali kotalkališča v bližini. Zavod nakupi nekaj kotalk, lahko pa jih prinašajo otroci tudi od doma.

KOLESARJENJE: k učenju te veščine spodbujajo otroke tudi starši, saj ima mnogo otrok manjša in tudi večja kolesa. V telovadnem kabinetu naj bo nekaj majhnih trikoles, skirojev in otroških koles, pri katerih lahko oporna kolesa snememo. Pri vsaki izmed teh dejavnosti pa je potrebno strokovno vodstvo vzgojiteljice.

Januarja leta 1975 bo organiziral zavod za šolstvo seminar za vzgojiteljice s temo „smučanje za predšolske otroke“, ki bo sestavljen iz praktičnega dela na snegu in teoretičnih predavanj. Za vsako izmed prej navedenih veščin bi morale vzgojiteljice izpopolnjevati svoje znanje v obliki permanentnega izobraževanja ali kako drugače. Pričakujemo, da bo zavod za šolstvo organiziral več tovrstnih seminarjev ali predavanj, na katerih bi vzgojiteljice pridobile več znanja in spodbude za oblikovanje otrokovih navad, kako izrabljati prosti čas.

ZMAGA GLOGOVAC

Za bolj uspešno delo

Ob koncu prejšnjega meseca so predstavniki osnovnih šol in posebne osnovne šole v velenjski občini podpisali samoupravni sporazum o združitvi v vzgojnoizobraževalni zavod.

Res je, da so si številni prosvetni delavci v vseh šestih centralnih in enajstih podružničnih šolah na območju velenjske občine in seveda tudi v posebni osnovni šoli že več let prizadevali, da bi kar najbolj izboljšali vzgojnoizobraževalno delo za okoli 4.500 učencev, zdaj pa so prisluhnili še resolucijam o vzgoji in izobraževanju, sprejetih na 7. kongresu ZKS in 10. kongresu ZKJ. Takoj ko je bil spremljen zakon o osnovni šoli, je namreč izvršni svet velenjske občinske skupščine imenoval strokovno komisijo, ki je proučila možnosti in prednosti združene osnovne šole.

Z združitvijo vseh šol v občini v en vzgojnoizobraževalni zavod bodo združene šole razbremenjene materialnih in upravnih poslov, enotneje bosta urejena samoupravljanje in družbeno upravljanje, enotni akti pa bodo poenotili sedanjo različno samoupravno zakonodajo v posameznih šolah. Združene šole bodo lahko dokaj uspešno reševale kadrovska vprašanja, smotrnejša bo tudi delitev dela, nadomeščanje ter premeščanje kadrov in ne nazadnje, združene šole bodo marsikatero težavo lahko učinkovito rešile, česar posamezne šole niso zmogle.

OSNOVNA ŠOLA DOBROVA PRI LJUBLJANI odpira zaradi prehoda na celodnevno šolo nova delovna mesta in vabi k sodelovanju naslednje sodelavce:

- pomočnika ravnatelja
- učitelja razrednega pouka
- učitelja za matematiko — fiziko
- učitelja za slovenski — srbohrvatski jezik
- učitelja za angleški jezik
- učitelja za telesno vzgojo
- hišnika — kurjača
- pomočnico v kuhinji

Nastop delovnih mest 1. februarja 1975.

Kandidati za delovna mesta pedagoških delavcev morajo izpolnjevati splošne pogoje, imeti pa morajo tudi ustrezne moralno-politične lastnosti.

Z Ljubljano so ugodne avtobusne zveze.

Prijave sprejemamo do 10. januarja 1975.

Neznanje, malomarnost ali kaj?

Če se strinjamo s tem, da daje osnovna šola učencem osnovno znanje za življenjsko samostojnost oziroma osnovno znanje za prestop v nadaljnje šolanje, srednje šole itd., potem moramo tudi povedati, da so pridobili učenci hkrati s splošnim znanjem tudi osnovno znanje o vedenju v prometu. Program prometne vzgoje na osnovni šoli to brez dvoma omogoča. To nesporno potrjuje tudi vedenje osnovnošolcev v prometu, v primerjavi s časi, ko se na osemletkah o prometni vzgoji ni razpravljalo tako organizirano (čeprav še vedno ni tako, kot bi želeli). S srednješolci pa je zadeva povsem drugačna. Glede na vedenje nekaterih bi bilo moč sklepati, kot da vse to, kar so se naučili v osnovni šoli, sedaj ne velja več ali če hočemo, kot da se je vesti disciplinirano na cesti prepovedano (ta skrajnost velja samo za manjšino).

Z vstopom dijakov v srednje šole se je prometna vzgoja končala. Od tu dalje je čutiti tisto prometno vzgojno praznino, ki se boleče zrcali v posledicah tolikih prometnih nezgod. Prekinjena kontinuiteta prometne vzgoje pušča za seboj negativne posledice in to prav tedaj, ko bi bilo treba osnove prometnega ravnanja utrjevati in jih razširjati.

Sedanja razvojna stopnja prometa in prometne tehnike močno spodbuja mladino, da se že zelo zgodaj vključuje v kategorijo motoriziranih udeležencev v prometu. Sem jih vleče tudi želja po hitrosti in rekordih na cestah in podobno. Prav v tem doraščajočem obdobju samostojnejšega vključevanja v promet bi bila načrtna prometna vzgoja zelo potrebna. Tega ne more nadomestiti en tečaj za prihodnje voznike motornih vozil na neki srednji šoli. Tu manjka logično nadaljevanje spoznavanja prometa in prometne vzgoje ter etike in morale. Prav pomankanju moralno prometno etičnih načel pripisujemo precejšen odstotek nezgodništev.

Tehnične ali navidezne tehnične veščine v prometu brez osnove kulturnega vedenja še niso jamstvo za varnost. Analiza prometnih nezgod nam je postregla z zglednim primerom: pešci mladoletniki obravnavane starosti, ki jim ni potrebna posebna tehnična spretnost za prečkanje ceste, so povzročili 14 % prometnih nezgod. Mar tu nekaj ni v redu? Morda je vzrok nepoznavanje predpisa o pravilu za prečkanje ceste? Ne, to bi bilo prav smešno. Najbolj verjetno bo vzrok samovolja, malomarnost, lahkomišelnost in še kaj negativnega, ki se v osebnosti mladoletnika zrcali bolj kot čut za odgovornost in soodgovornost glede kršenja zakonitih in moralno etičnih norm.

Mladostna samozavestna neodvisnost v prometu ni dobra. Srednja šola je tista, ki izoblikuje človeka do polnoletne zrelosti. Srednja šola naj bo tudi tista, ki bo še, bolj vsestransko, celostno, tudi prometno vzgojno (tu gre za ohranitev zdravja in življenja ljudi) izoblikovala samostojno človekovo zrelost za nadaljnje življenjske cilje.

MARJAN METLJAK

„VARNOSTNI PAS“

Republiki svet za preventivo in vzgojo v cestnem prometu izvaja v tem času zelo aktualno prometno vzgojno in preventivno akcijo pod naslovom „Varnostni pas“. Namen akcije je poučiti udeležence v prometu, zlasti pa lastnike osebnih avtomobilov, kako koristno je, če uporabljajo varnostni pas v vozilu. V ta namen je pripravil republiški svet ustrezen prometni film, izvedel anketo in dal natisniti lepak obežanko ter letak. To naj bi pripomoglo, da bi se lastniki osebnih avtomobilov laže odločili za vgraditev varnostnega pasu v svoja vozila. Te dni bo na programu ljubljanske televizije tudi posebna polurna oddaja o tem trenutno zelo aktualnem priporočilu uporabe varnostnega pasu pod geslom: „Varno — udobno!“

Predsednik sveta
Boris Čizmek-Bor

prosvetni delavec

List izdajata republiški odbor Sindikata delavcev družbenih dejavnosti SRS in izobraževalna skupnost SRS — Izhaja štiri-najstredne med šolskim letom — Ureja uredniški odbor.

Direktorica in glavna urednica Neža Maurer, odgovorna urednica Marjana Kunej, tehnična urednica Tea Dominko.

Naslov uredništva: Ljubljana, Poljanska 6/1, telefon 315-585.

Naslov uprave: Ljubljana, Nazorjeva 1/1, telefon 22-284, poštni predal 355-VII.

Rokopisov in fotografij ne vračamo.

Letna naročnina: 30 din za posameznike, za šole in druge ustanove 55 din. Št. tek. računa 50100-601-16915

Tiska ČZP Ljudska pravica. ISSN 0033-1643

Po mnenju sekretariata za prosveto in kulturo SR Slovenije je list „Prosvetni delavec“ prost temeljnega davka od prometa proizvodov (glej 7. točko I. odstavka 36. člena zakona o obdavčenju proizvodov in storitev v prometu).

Poziv zveze pedagoških društev Jugoslavije za graditev šole v spomin Ivanu Filipoviću

Na seji predsedstva Zveze pedagoških društev Jugoslavije, ki je bila letos v Beogradu, je bilo sklenjeno, naj zveza podpre akcijo hrvaških prosvetnih delavcev za graditev šole v spomin Ivanu Filipoviću, velikanu našega šolstva in „prosvete“.

Ivan Filipović je eno največjih imen v zgodovini hrvaškega in jugoslovanskega šolstva, pedagogike in prosvete. V drugi polovici preteklega stoletja je organiziral hrvaško učiteljsvo, bil je neutrudni bojevnik za ljudsko šolo, za bratstvo in enotnost naših narodov, za boljši, ustrežnejši materialni in družbeni položaj učitelja. Bil je pobudnik številnih učiteljskih prosvetnih in pedagoških akcij ter organizacij. Urejal je liste za otroke in mladino; pisal in izdal je knjige za otroke in spodbujal k pisanju tudi druge. Veliko je prispeval k ustvarjanju naše pedagoške literature. Vztrajno si je prizadeval za vzgojni vpliv šole v ljudskem duhu v dobi protinarodne in izkoriščevalske politike Dunaja in Budimpešte.

Sodeloval je z naprednimi učitelji iz območja vse današnje Jugoslavije, hrvaške učitelje pa je seznanjal s prosvetnim, pedagoškim in kulturnim življenjem vseh jugoslovanskih narodov; seznanjal jih je in zbliževal, kljub tedanjim težkim političnim razmeram. Njegovo pedagoško, kulturno in politično delo je zapustilo globoke sledove vse do današnjih dni; mnoge njegove zamisli in uresničitve žive še danes.

Zato so strokovne, prosvetne in družbene organizacije v SR

Hrvaški začele in podprle akcijo za zgraditev šole — spomenika v Veliki Kopanici, v rojstnem kraju Ivana Filipovića. Po mnenju izvršnega odbora predsedstva republiške konference SSRN Hrvaške je ta pobuda zelo koristna in družbeno upravičena. Izvršni odbor je podaril, da „je šola — spomenik v Veliki Kopanici zaslužen priznanje in spomin na največje ime naprednega učiteljskega gibanja preteklega stoletja in na bojevnika za moderno šolo. Zamisli Ivana Filipovića o vzgojni in družbeni funkciji šole imajo namreč še danes svojo vrednost. S to akcijo bo rešen tudi neodločljiv problem šolskega prostora nekega območja.“ Del denarja (poleg samopriskupka občanov in denarja, ki ga dajejo občine Slavonski brod in druge) bo zagotovila republiška skupnost za osnovno izobraževanje, ki bo spodbudila tudi druge skupnosti, da bodo čimveč pomagale.

Nekaj denarja za šolo — spomenik bomo zbrali tudi mi, prosvetni delavci z organizirano akcijo v vseh šolah, med vsemi učitelji. Predvideni znesek 2.000.000, komaj del stroškov za graditev šole, štejemo za svojo dolžnost in za dokaz svoje družbene zavesti.

Vabimo vse šole, naj s svojim prispevkom pomagajo zgraditi to šolo in tako sodelujejo v akciji vseh prosvetnih delavcev Jugoslavije.

Prispevke pošljite na ziro račun: 34300-765-266 Slavon-ski Brod.

matiko z zanimive strani in ne suho, šolsko. Čudni trakovi na zadnji strani Preseka nam brez razlage približajo novejšo področje matematike — topologijo. Mladi bralci si bodo ob razanju in razmišljanju gotovo zaželeli, da bi globlje prodrl v zanimivi svet matematike.

TEA DOMINKO

2. številka Preseka

Revija PRESEK si je med našimi učenci že pridobila številne bralce. V drugi letošnji številki je uredniški odbor pripravil mladim bralcem 32 strani pestrega branja. Vodilni članek druge številke Fizika na smučeh obravnava osnove smučanja in pomaga k boljšemu razumevanju navodil smučarskih učiteljev. Mladi bralci spoznavajo sile, ki delujejo na smučarja pri smuku, zavijanju in pri razbremenitvah navzgor in navzdol. Ze v prvi letošnji številki so mladi matematiki lahko prebrali zanimiv članek o nomogramu, veji matematike, ki pomaga geometrično ponazoriti aritmetične obrazce, uporabne zlasti v tehniki. Bralci se v drugem nadaljevanju seznanijo z mrežnim nomogramom za procentni račun. V prvi številki pa so spoznali, kako uporabimo lestvasti nomogram za računanje osnovne vrednosti, procentne mere ali procentnega računa. Članek priporočamo vsem, ki imajo pogosto opraviti s procentnim računom. Tudi mladi astronomi bodo v Preseku našli zanimivo navodilo za opazovanje planeta Venere podnevi. Presenetljivo lahko ga opazujemo že z manjšim daljnogledom, ki ga imajo šole v svojih zbirkah.

Slikovna križanka s slikami Newtona, Vege, Stefana in Kopernika ter s številnimi matematičnimi in fizikalnimi pojmi bo gotovo pritegnila vsaj toliko reševalcev kakor zanimive naloge pod geslom: Premisli in reši. Magični kartončki bodo popestrili novoletni čas ugank, ob njih pa lahko razmišljamo tudi o dvojiškem in trojiškem številskem sistemu. Mladi tekmovalci za Vegova priznanja bodo ob številnih nalogah z lanskeletnih tekmovalcev v rubriki Pisma bralcev lahko prebrali povabilo, naj obiščejo Zagorico — rojstni kraj Jurija Vege. Starost otrok matematika „Tahgente“ bo gotovo zanimala večje število bralcev, ki se radi poskusijo v logiki in kombinatoriki. Presek priporoča knjigo Matematika od zlatnega reza do teorije množic, ker nam ta knjiga prikazuje mate-

kinematografi prikazujejo

MELINDA je ameriška kriminalka, ki obravnava črnsko vprašanje. Narejena je dokaj zanimivo in skuša biti objektivna. Vendar se pri tej množici kriminalk, ki v akcijo vključujejo črnsko gibanje, odpira vprašanje, ali je način obravnave, ki prehaja že kar v mani upravičen. — mb

VALDEZOVI KONJI je film Johna Sturgessa, ki je prejel kar šest oskarjev. Ima odlike filmov, ki so prejeli tolikšno število oskarjev: prijetno ga je gledati (beri je komercialen) tudi solz ne manjka in seveda, lepe igre. Načelnja pa zanimiv problem integracije Indijancev v ameriško družbo — še kar pošteno. Po tem se ta italijansko-špansko-francoski westem razlikuje od podobnih ameriških. — mb

SODNIK ZA OBEŠANJE — Hustonova priljubljena tema, zlasti v njegovem folklornem opisu, so živopisni izvrženci, veseljaški nasprotniki sistema, mešanica skrajne ciničnosti in bujnega romantizma. Sodnik — samozanec Roy Bean je „pojava“, kakršnih je konec 19. stoletja vse polno po ameriškem zahodu. V manjšem teksaškem mestu si po večletnem potepanju po Kaliforniji in Mehiki najde zatočišče ter se postavi za sodnika. Tu po svoje kroji in deli pravico, pijačo in seks, vse na precej brutalen način. Njegov ideal so grobe vrline mej-

nega sveta: pijančevanje, kartaenje, spontanost, superiornost moškega, občutek za pravo moško družbo, romantično sanjarjenje. Hustonov Roy Bean je poskus, da bi avtor snov westerna podal na epski način in pri tem razgrnil ameriške navedbe. To se mu le delno pošteči: film nazadnje obvisi med dvema stoloma: na eni strani se mu ne posreči strniti se v resno, dovolj napeto zgodbo, na drugi pa mu manjka lahkotnosti, gracioznosti, značilne za boljši film podobne zvrsti kot sta Butch Cassidy in Sundance Kid. — Mš

PRIŠEL BO MOJ DAN — Film angleškega režiserja Claudi Whathama je včasih sentimental. Ideja, ki jo poudarja, je zelo človekoljubna. Vse ko, še tako zavoženo življenje, ki mu lahko sledi le še propad, je vredno živeti in ljubiti.

Film nam daje v premislek odprta eksistenčna vprašanja o merilih, po katerih lahko vrednotimo neko življenje kot dobro ali slabo in kolikšen naj bi bil človekov odnos in odgovornost do življenja, ki ga živi. — mš

POVRAČILO (REPRE SAGLIA) — je italijanski vojni film. Gre spet za rekonstrukcijo nekega preteklega dogodka v II. vojni. To pot v Rimu.

Gledamo danes, kar se je zgodilo včeraj. Dejanja obeh antagonistov (Burton, Mastroianni) so rezultati različnih družbenih konstrukcij, ki se gibljejo v toku časa in zgodovine. Hote nja individmov in njihova ves tega kolesja ne ustavljajo ali ga ne morejo ustaviti, niti za ceno lastnega življenja. So žrtve ali izvrševalci povelj. Kako je zgodovina ovrednotila njihova dejanja in ali sploh obstaja povračilo za krivico, za izgubljeno in nikoli vrnjeno, ali lahko operajo zločine z opravičevanjem svojega obstoja? — mš

Rekreacijski oddih v PLAVI LAGUNI Poreč

Med zimskimi počitnicami nudimo prosvetnim delavcem naš hotel „Delfin“ (B kategorije). Priporočamo vam 7-dnevno bivanje od 26. januarja do 2. februarja 1975 za 595,00 dinarjev. Cena vsebuje: polni penzion (namestitve v dvoposteljnih sobah s tušem in sanitarijami), turistično takso, parkirne prostore, kopanje v bazenu s toplo morsko vodo in uporabo športnih rekvizitov in igrišč za osem panog.

Vsak večer, razen v ponedeljek, je ples.

Otroci do 7 let imajo 50 % popusta. Dodatno tretje ležišče je za 7,50 dinarja na dan cenejše. Po svoji volji pa si lahko izberete katerikoli termin po 85,00 dinarjev za tri dni (ob enakih storitvah kot zgoraj).

Prosimo vas, da nam izpolnjeno naročilnico pošljete najkasneje do 15. januarja 1975. Informacije na tel. 54.444.

PREDSTAVNIŠTVO LAGUNATURIST
61000 LJUBLJANA, CELOVŠKA 147/b

(priimek in ime)

(šola)

(ulica in štev.)

(kraj in poštna štev.)

Naročam enoposteljno dvoposteljno triposteljno sobo od do 1975

Penzion bom začel s kosilom, večerjo, prenočitvijo. Število oseb: odraslih: otrok do 7 let:

Storitve bom plačal v recepciji hotela.

Nepotrebno prečrtajte!

Podpis: